

ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪದ-3

ಕನ್ನಡ ಐಚ್ಛಿಕ ಭಾಷಾ ಪಠ್ಯ

ಜಿ.ಎ. ಐಚ್ಛಿಕ ಕನ್ನಡ
ಮೂರನೇ ಸೆಮಿಸ್ಟರ್ - ಎಸ್.ಇ.ಪಿ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು
ಡಾ. ಎಚ್. ಶಶಿಕಲಾ

ಸಂಪಾದಕರು

ಡಾ. ಎಸ್.ಎಲ್. ಮಂಜುನಾಥ್
ಪ್ರೊ. ವಿ. ಆರುಣ್ ಕುಮಾರ್
ಡಾ. ಚಲುವರಾಜು
ಡಾ. ಎನ್. ನಂದಿನಿ

ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪದ - 3

ಬಿ.ಎ. ಐಚ್ಛಿಕ ಕನ್ನಡ, ಮೂರನೇ ಸೆಮಿಸ್ಟರ್

ಎಸ್.ಇ.ಪಿ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು

ಡಾ. ಎಚ್. ಶಶಿಕಲಾ

ಸಂಪಾದಕರು

ಡಾ. ಎಸ್.ಎಲ್. ಮಂಜುನಾಥ್

ಡಾ. ವಿ. ಅರುಣ ಕುಮಾರ್

ಡಾ. ಚಲುವರಾಜು

ಡಾ. ಎನ್. ನಂದಿನಿ

ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜು ಆವರಣ, ಬೆಂಗಳೂರು

KANNADA ICHIKA PATHYA- SAHITYA SAMPADA 3:

A Prescribed Optional Kannada Text Book for
BA Degree Course III Semester

Chief Editor : Dr. H.Shashikala, Professor of Kannada, Centre for
Kannada Studies, Bangalore University, Bangalore

Edited by : Dr. S.L. Manjunath
Prof V. Arunakumar
Dr. Chaluvvaraju
Dr. N. Nandini

Published by: BANGALURU CITY UNIVERSITY, BENGALURU

Pp:9+112=121

First Publication: 2025

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು:

ಡಾ. ಎಚ್. ಶಶಿಕಲಾ

ಸಲಹೆ ಮತ್ತು ಪರಿಶೀಲನಾ ಸಮಿತಿ:

ಕನ್ನಡ ಸ್ನಾತಕ ಅಧ್ಯಯನ ಮಂಡಳಿ ಸದಸ್ಯರು

ಪ್ರಕಾಶಕರು : ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು

ಕುಲಪತಿಗಳ ಮಾತು

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಐಚ್ಛಿಕವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪದ-3 ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕವು ನಿಗದಿಯಾಗಿದೆ.

ಈ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಕಾರಗಳು ವಸಾಹತುಶಾಹಿಯ ಕಾಲಘಟ್ಟದಿಂದ ರೂಪಿತಗೊಂಡ ಬಗೆಯನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅರಿಯುತ್ತಾ, ಇದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮುಂದೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಳುವಳಿಗಳು ರೂಪಿಸಿದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿವಿಧ ಬಗೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಇಂತಹ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಐಚ್ಛಿಕ ಮೂರನೇ ಸೆಮಿಸ್ಟರ್ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಕನ್ನಡ ಸ್ನಾತಕ ಅಧ್ಯಯನ ಮಂಡಳಿಯ ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರಾದ ಡಾ. ಎಚ್. ಶಶಿಕಲಾ ಅವರಿಗೂ, ಸಂಪಾದಕರಾದ ಡಾ. ಎಸ್.ಎಲ್. ಮಂಜುನಾಥ, ಡಾ. ಅರುಣ್ ಕುಮಾರ್, ಡಾ. ಚೆಲುವರಾಜು, ಡಾ. ಎನ್. ನಂದಿನಿ ಅವರಿಗೂ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ಅಭಿನಂದನೆಗಳು.

ಪ್ರೊ. ಕೆ.ಆರ್. ಜಲಜಾ

ಕುಲಪತಿಗಳು (ಪ್ರಭಾರ)

ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

ಬೆಂಗಳೂರು

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರ ನುಡಿ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ವಿಶೇಷ ವಿಷಯವನ್ನಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ನಿಗದಿ ಪಡಿಸಿದ ಕನ್ನಡ ಐಚ್ಛಿಕ ಪಠ್ಯವೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪದ-3. ಇದರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಳುವಳಿಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವು ವಸಾಹತುಶಾಹಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಬಂದದ್ದನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಾ, ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆರಂಭದ ಹಿಂದೆ ದೇಸಿಯ ಚಿಂತನೆಯ ಎಳೆಗಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನೂ ಅರಿಯುತ್ತಾರೆ. ಮುಂದೆ ವಿವಿಧ ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ದೇಸಿಯ ಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ಅನ್ಯ ಪ್ರಭಾವ ಇವುಗಳನ್ನು ಮೇಳೈಸಿಕೊಂಡು ನವೋದಯ, ಪ್ರಗತಿಶೀಲ, ನವ್ಯ ಮತ್ತು ನವೋತ್ತರಗಳು ಮೂಡಿ ಬಂದದ್ದನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಾರೆ.

ವಿವಿಧ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಳುವಳಿಗಳ ಸ್ವರೂಪ, ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಪ್ರಭಾವ, ಪ್ರೇರಣೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಾ, ಸಾಹಿತ್ಯವು ಪರಿಸರದೊಡನೆ ಹೊಂದಿರುವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಳುವಳಿಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸೇರಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಾಷೆಯ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅರಿಯುತ್ತಾರೆ. ಇದರೊಡನೆ, ವಿವಿಧ ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ವಸ್ತುವಿನ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ

ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂವೇದನಾಶೀಲತೆಯನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು
ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿವಿಧ ಘಟ್ಟಗಳ
ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದರ ಮೂಲಕ
ಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದೆಲ್ಲವೂ ಐಚ್ಛಿಕ ಕನ್ನಡದ ಬೋಧನೆಯ
ಹಿಂದಿರುವ ಸ್ವರೂಪ.

ಈ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ಸಿದ್ಧತೆಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನನಗೆ ವಹಿಸಿದ
ನಿಕಟಪೂರ್ವ ಕುಲಪತಿಗಳಾದ ಪ್ರೊ.ಲಿಂಗರಾಜ ಗಾಂಧಿ ಅವರಿಗೂ,
ಈಗಿನ ಪ್ರಭಾರ ಕುಲಪತಿಗಳಾದ ಪ್ರೊ. ಕೆ.ಆರ್. ಜಲಜಾ ಅವರಿಗೂ,
ಪ್ರಭಾರ ಕುಲಸಚಿವರಾದ ಪ್ರೊ. ಬಿ. ರಮೇಶ್ ಅವರಿಗೂ ವಂದನೆಗಳು.
ನಿರಂತರ ಸಹಕಾರವನ್ನು ನೀಡಿದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ
ಸಿಬ್ಬಂದಿಯವರನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೆನೆಸುತ್ತೇನೆ.

ಈ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಶ್ರಮವಹಿಸಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಸಂಪಾದಕರಾದ
ಡಾ. ಎಸ್.ಎಲ್. ಮಂಜುನಾಥ, ಡಾ. ಅರುಣ್ ಕುಮಾರ್, ಡಾ.
ಚಲುವರಾಜು, ಡಾ. ಎನ್. ನಂದಿನಿ ಅವರಿಗೂ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ
ಅಭಿನಂದನೆಗಳು.

ಡಾ. ಎಚ್. ಶಶಿಕಲಾ

ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

ಬೆಂಗಳೂರು

ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಕನ್ನಡ ಸ್ನಾತಕ ಅಧ್ಯಯನ ಮಂಡಳಿ
ಅಧ್ಯಕ್ಷರು

ಡಾ. ಎಚ್. ಶಶಿಕಲಾ

ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ,

ಸದಸ್ಯರು

ಡಾ. ಎಸ್. ಮನೋನ್ಮನಿ

ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಬಿಷಪ್‌ಕಾಟನ್ ಮಹಿಳಾ ಕಾಲೇಜು,
ಮಿಷನ್‌ರಸ್ತೆ, ಬೆಂಗಳೂರು.

ಡಾ. ಕೆ.ಸಿ. ಸುರೇಶ

ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು
ಕೆ.ಎಲ್.ಇ. ಎಸ್ ನಿಜಲಿಂಗಪ್ಪ
ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು

ಡಾ. ಸುವರ್ಣ ಸಂಗಣ್ಣ ಹುಡೇದ

ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರು
ಹೆಚ್.ಕೆ.ಇ.ಎಸ್. ಶ್ರೀ ವೀರೇಂದ್ರ ಪಾಟೀಲ್ ಕಾಲೇಜು
ಸದಾಶಿವನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು.

ಡಾ. ಬಿ.ಎಎನ್. ಪೂರ್ಣಿಮಾ

ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು
ಸಂತಜೋಸೆಫ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು.

ಪ್ರೊ. ಬೊಮ್ಮೇಗೌಡ

ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು,
ವಿ.ವಿ.ಪುರಂ ಕಲಾ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಕಾಲೇಜು,
ವಿ.ವಿ.ಪುರಂ, ಬೆಂಗಳೂರು.

ಡಾ. ಬೆಟ್ಟೇಗೌಡ

ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು
ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು,
ಕುವೆಂಪು ನಗರ, ಮೈಸೂರು.

ಡಾ. ಎಸ್.ಎಲ್. ಮಂಜುನಾಥ್

ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು,
ವಿಜಯಕಾಲೇಜು, ಜಯನಗರ ಬೆಂಗಳೂರು

ಡಾ. ಎನ್.ಆರ್. ಚಂದ್ರೇಗೌಡ

ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ
ವಿಭಾಗ, ಕ.ರಾ. ಮುಕ್ತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಮೈಸೂರು

ಡಾ. ಶೀಲವಂತ ಸಂಜೀವಕುಮಾರ್

ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ
ಶ್ರೀ ಜಗದ್ಗುರು ರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಕಲಾ ಮತ್ತು
ವಾಣಿಜ್ಯ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು

ಐಚ್ಛಿಕ ಕನ್ನಡ 3ನೇ ಸೆಮಿಸ್ಟರ್

ಪರಿವಿಡಿ

01	ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆರಂಭ	2
02	ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರೇರಣೆಗಳು	6
03	ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಘಟ್ಟಗಳು	18
1.	ನವೋದಯ ಪೂರ್ವ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣ	19
	ತೆಂಕಣ ಗಾಳಿಯಾಟ : ಪಂಜೆ ಮಂಗೇಶರಾವ್	22
2.	ನವೋದಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣ	25
	ಬೆಳಗು : ಅಂಬಿಕಾತನಯದತ್ತ	30
	ಸಾಲದ ಮಗು : ಕುವೆಂಪು	33
3	ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣ	40
	ಕೊನೆಯಗಿರಾಕಿ : ನಿರಂಜನ	45
4	ನವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣ	56
	ಭೂತ : ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗ	62
	ಕ್ರೌಂಚ : ರಾಮಚಂದ್ರ ದೇವ	65
5	ಬಂಡಾಯ, ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣ	72
	ಕ್ಷಾಮ : ಬರಗೂರು ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪ	80
	ನನ್ನ ಜನಗಳು : ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯ	92
6	ಸ್ತ್ರೀ ಸಂವೇದನೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣ	94
	ಗೊಂಬೆ : ಚ. ಸರ್ವಮಂಗಲಾ	97
	ನಿರಾಕರಣೆ : ವೀಣಾ ಶಾಂತೇಶ್ವರ	100
	ಪ್ರಶ್ನೆ ಪತ್ರಿಕೆ ಸ್ವರೂಪ	110

1. ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆರಂಭ

ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಆರಂಭಕಾಲ 19ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧ. ಈ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ದಶಕಗಳು ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಘಟ್ಟ. ಇದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ ದೇಶದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಾಪಕವಾದ, ಬಹುಮುಖವಾದ ಕ್ರಾಂತಿ. 1857ರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದ ನಂತರ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪೆನಿಯ ಆಡಳಿತ ಮುಗಿದು ಭಾರತ ನೇರವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ನೆಲೆಸಿತು. ರಾಜ್ಯ-ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವಣ ಘರ್ಷಣೆಗಳು ಮುಗಿದು ಎಷ್ಟೋ ಶತಮಾನಗಳ ನಂತರ ಇಡೀ ಭಾರತ ಯುದ್ಧದಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಯಿತು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ಭಾಗವಾದ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ 1799ರಲ್ಲಿ ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರು ಮಹಾರಾಜರಾದರೂ 1831ರಿಂದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೇ ರಾಜ್ಯ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಕ್ರಮ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಹೊಸ ವಿಷಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಸಾಧ್ಯವಾದದ್ದು, ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮೊಳಕೆ ಇಟ್ಟದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಹೊಸ ವಿಚಾರ ರೀತಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರೇಮ, ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ ಇವು ಜನಮನದಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿದವು. ತಮ್ಮ ಚರಿತ್ರೆಗಿಂತ ತೀರ ವಿಭಿನ್ನವಾದ ಜನರ ಚರಿತ್ರೆಯ ಅಭ್ಯಾಸ ವಿಚಾರ ಪ್ರಚೋದಕವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ರೂಢಿಗಳನ್ನೂ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನೂ ಏಕೆ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಮನೋಭಾವವೂ ಧೈರ್ಯವೂ ಬೆಳೆದವು. 1857ಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟೋ ಮೊದಲೇ ರಾಜರಾಮ ಮೋಹನರಾಯ್ (1772-1833) ಅಂತಹವರು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಅದರ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಒತ್ತಿಹೇಳಿದರು, ಆಗ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಎಂದು ಕಾಣುವಂತಹ ಸುಧಾರಣೆಗಳಿಗಾಗಿ ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡಿದರು. ಸಹಗಮನ, ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹ ಇವುಗಳನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಬೇಕು, -ವಿಧವಾ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಇರಬಾರದು, ಅಸ್ವಶೃತ

ತೊಲಗಬೇಕು ಇಂತಹ ವಿಚಾರ ರೀತಿ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಸಂಪ್ರದಾಯ ಅಥವಾ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪದೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಓದಿ ಅರ್ಥ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಈಶ್ವರಚಂದ್ರ ವಿದ್ಯಾಸಾಗರ, ದೇವೇಂದ್ರನಾಥ ತಾಕೂರ್, ವಿವೇಕಾನಂದ, ರಾಮತೀರ್ಥ, ದಯಾನಂದ ಪರಸ್ವತಿ ಮೊದಲಾದವರ ಪ್ರಭಾವ ಇಡೀ ಭಾರತದ ಮೇಲಾಯಿತು. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರ ವಿಚಾರ ರೀತಿ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಾಧನೆ ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯ ಜೊತೆಗೇ ಒಂದು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಮೂಡಿತು - ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನ ಮೂಡಿತು. ಭಾರತದ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಧನೆಯ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಿಂದಲೇ ಎಷ್ಟು ನೆರವು, ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ದೊರೆಯಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು. ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶಮಾನದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಭಾರತೀಯ ವೇದಾಂತದಲ್ಲಿ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ತಳೆದರು. 1783ರಲ್ಲಿ ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ವಿಲ್ಕಿನ್ಸ್ ಎನ್ನುವವರ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗೆ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿದ. ಆ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಹಲವಾರು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಭಾರತದ ಚಿಂತನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ, ಸೃಜನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಗೌರವಗಳು ಮೂಡಿದವು. ಗರ್ವರ್ನ್ ಆಗಿದ್ದ ವಾರನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸನೇ 'ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸ್ವೋಪಜ್ಞ ರಚನೆ, ಕಲ್ಪನೆ, ತರ್ಕ ಮತ್ತು ಪದ ಸಂಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಸಮಾನವಾದದ್ದು'. ಎಂದು ಬರೆದ. ಎಲ್‌ಫಿನ್‌ಸ್ಟನ್, ಕ್ಯಾಸೆಲ್, ವಿನ್ಸೆಂಟ್ ಸ್ಮಿತ್ ಮೊದಲಾದ ಚರಿತ್ರಕಾರರು ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರು. 'ಕೇಂಬ್ರಿಜ್ ಹಿಸ್ಟರಿ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯ' ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಭಾರತದ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳು ಮತ್ತು 'ಶಾಕುಂತಲ'ದಂತಹ ಕೃತಿಗಳು ಜರ್ಮನಿಯಲ್ಲಿ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಪಡೆದವು. 1827ರಲ್ಲಿ ಲಂಡನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು 'ಓರಿಯಂಟಲ್ ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಲೇಷನ್ ಫಂಡ್' ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. (ಶ್ರೀಐ.ಮಾ. ಮುಕ್ತಣ್ಣನವರು 1850ರ ಒಳಗೆ ಕಡಿಮೆ ಪಕ್ಷ 2500 ಭಾರತೀಯ ಭಾಷಾ ಗ್ರಂಥಗಳು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮತ್ತು ಇತರ ಐರೋಪ್ಯ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಅನುವಾದವಾದವು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.) ಮ್ಯಾಕ್ಸ್ ಮುಲರ್ 1852 ರಿಂದ 1856ರವರೆಗೆ ವೇದಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮೂರು

ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ, 1870ರಿಂದ ಸುಮಾರು ಐವತ್ತು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು 'ಸೇಕ್ರೆಡ್ ಬುಕ್ಸ್ ಆಫ್ ದಿ ಈಸ್ಟ್' ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ. ಭಾರತೀಯ ಇತಿಹಾಸ, ತತ್ವಚಿಂತನೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಇವನ್ನು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರು ಮೆಚ್ಚಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿಯವರಿಗೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಗೌರವವನ್ನೂ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡಿತು. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಧಾನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕವಾಯಿತು.

ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಖರ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ರಾಮಮೋಹನ ರಾಯರು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯನ್ನೂ ವಿಜ್ಞಾನದ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನೂ ಕಲಿಸಲು ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿದರು, ಹಾಗೆಯೇ ಬಂಗಾಳೀ, ಸಂಸ್ಕೃತಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಲು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದರು. 'ಗೌಡೀಯ ವ್ಯಾಕರಣ' ಎಂಬ ಸೊಗಸಾದ ವ್ಯಾಕರಣ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಅವರೇ ಬರೆದರು. 1857ರಲ್ಲಿ ಮುಂಬಯಿ, ಕಲ್ಕತ್ತ ಮತ್ತು ಮದರಾಸು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು. (ದೇಶೀಯ ರಾಜರು ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದದ್ದು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ-1916ರಲ್ಲಿ.) ದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚುಕೂಟಗಳೂ ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಗಳೂ ಪ್ರಾರಂಭವಾದವು. ಎಂದರೆ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಓದುವ ಅಭ್ಯಾಸ ಬೆಳೆಯಿತು, ಪುಸ್ತಕಗಳ ನೂರಾರು ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿ ಸುಲಭ ಬೆಲೆಗೆ ಜನರಿಗೆ ಲಭ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. 1820ರಲ್ಲಿ ಜಾನ್ ಮ್ಯಾಕೆರೆ ಎಂಬವರ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ವ್ಯಾಕರಣ ಕಲ್ಲಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಬಳ್ಳಾರಿ ಮತ್ತು ಮದರಾಸು(ಚೆನ್ನೈ) ಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲು ಛಾಪಗಳಿದ್ದವು. 1827ರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಛಾಪಾಖಾನೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ವೃತ್ತ ಪತ್ರಿಕೆ ನಡೆಸಲು ಮೊದಲು ಮುಂದಾದವರು ರಾಜಾರಾಮ್ ಮೋಹನ ರಾಯ್-ಬಂಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆ 'ಮಂಗಳೂರು ಸಮಚಾರ' 1843ರಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಸುದ್ದಿಗಳಿಗಾಗಿಯೇ 'ಮೈಸೂರು ವೃತ್ತಾಂತ ಬೋಧಿನಿ' ಎಂಬ ವಾರಪತ್ರಿಕೆ 1850ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. 1853ರಲ್ಲಿ ರೈಲುಗಾಡಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು.

ಮುಂಬಯಿ ಥಾಣಾಗಳ ನಡುವೆ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಕಿ.ಮೀ.ನ ರೈಲು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪೆನಿ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿತು. 1898ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಬಾರಿ ಕಾರು ಆಮದಾಯಿತು. ಸ್ಥಳದಿಂದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಸುಲಭವಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತು.

ಹೀಗೆ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕಡೆಯ ದಶಕಗಳು ಮತ್ತು ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮೊದಲ ಎರಡು ದಶಕಗಳು ಇಡೀ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಕಾಲ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ರೀತಿನೀತಿಗಳು, ವಿಚಾರ ಲಹರಿ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ-ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತ ಕಲ್ಪನೆಗಳು-ಇವುಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಭಾರತೀಯರ ಮೇಲೆ-ಸಹಜವಾಗಿ ಕನ್ನಡಿಗರ ಮೇಲೆ ಆದ ಕಾಲ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಮನಸೋತು, ಒಮ್ಮೆ ಅದಕ್ಕೆ ಬೆನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಆತುಕೊಂಡು, ಭಾರತೀಯರ ಮನಸ್ಸು ಹೊಸ ಒಲವು -ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲ.

ಯಾವ ದೇಶದ ಕಾಲದ ಸಾಹಿತ್ಯವಾದರೂ ಆ ದೇಶ-ಕಾಲಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ಬಣ್ಣವನ್ನು ತಳೆಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕಡೆಯ ದಶಕಗಳು-ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮೊದಲ ಎರಡು ದಶಕಗಳು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಯುಗದ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ತೆರೆದದ್ದು ಸಹಜವೇ.

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿ

1. ಐ.ಮಾ. ಮುತ್ತಣ್ಣ: '19ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಕನ್ನಡ ಸೇವೆ' (1969) ಪು. 69.

2. ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರೇರಣೆಗಳು

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಬಗೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರೇರಣೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಬಂದದ್ದು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ಪರಿಣಾಮಗಳಾದವು. ಮೊದಲನೆಯದು ಹೊಸದೊಂದು ಜೀವನ ಮನೋಧರ್ಮದ ದರ್ಶನವಾದದ್ದು. ಎರಡನೆಯದು ಹೊಸದೊಂದು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಜಗತ್ತೇ ಲಭ್ಯವಾದದ್ದು.

ಅಂದಿನ ಶಿಕ್ಷಣದ ರೀತಿಯನ್ನು ಈಗ ನಾವು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಗತ್ಯ. ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಎಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿಜ್ಞಾನದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಡ್ಡಾಯ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಹಲವು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು ಇಂದು ಎಂ. ಎ. ತರಗತಿಗಳವರು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವಂತಹವು. 14ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಛಾಸರ್‌ನ ಕವನಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರನ ನಾಟಕಗಳ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಜೊತೆಗೆ ಕ್ರಿ.ಪೂ. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಶತಮಾನದ ಗ್ರೀಕ್ ಬರಹಗಾರ ಕ್ಲಿನೊಫಾನ್‌ನ 'ಅನಾಬೇಸಿಸ್'ನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅನುವಾದ, ಪ್ಲೇಟೋನ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳ ಅನುವಾದ, ಜೇಮ್ಸ್ ಫ್ರಾಡನ 'ಜೂಲಿಯಸ್ ಸೀಸರ್', ಕಾರ್ಲೈಲ್‌ನ 'ಹೀರೋ ಅಂಡ್ ಹೀರೋ ವರ್ಷಿಪ್' ಮತ್ತು ಮಿಲ್ಟನ್, ವರ್ಡ್ಸ್‌ ವರ್ತ್, ಷೆಲಿ, ಕೀಟ್ಸ್, ಬ್ರೌನಿಂಗ್, ಟೆನಿಸನ್, ಆರ್‌ನಾಲ್ಡ್ ಮೊದಲಾದವರ ಕವನಗಳು, ಜೇನ್ ಆಸ್ಟಿನ್, ಸ್ಕಾಟ್, ಥ್ಯಾಕರೆ ಮೊದಲಾದವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು.

ಎಂದರೆ ಸುಮಾರು ಐದು ಶತಮಾನಗಳಿಗೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಾಲದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಲಭ್ಯವಾಯಿತು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಚರಿತ್ರೆ ಇವುಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ, ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಮನೋಧರ್ಮದ ಪರಿಚಯವಾಯಿತು. (ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಂದ ವಚನಕಾರರು, ಸರ್ವಜ್ಞನವರೆಗೆ ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಮನೋಧರ್ಮ ಕಂಡಿದೆ. ಆದರೆ ಹೊಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಯುಗದ ಹಿಂದಿನ

ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದು ಹಿಂದೆ ಸರಿದಿತ್ತು ಎನ್ನಬೇಕು). ರಾಜನು ಭಗವಂತನ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಜನತೆಯೂ ರಾಜನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತ ಹೋಗಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿದ ರೀತಿ, ಅದರ ಹಿಂದಿನ ಮನೋಧರ್ಮ ಇವುಗಳ ದರ್ಶನವಾಯಿತು. ಇಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಅಂಶ ಎಂದರೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ-ಜೀವನಗಳ ಸಂಬಂಧ ಎಷ್ಟು ವ್ಯಾಪಕವಾದುದು, ನಿಕಟವಾದುದು, ಹೇಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮಾಜದ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಜೀವನದ ಎಲ್ಲ ಸಂವೇದನೆಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದರ ದರ್ಶನವಾದದ್ದು. ಸಮಾಜದ ಕಟ್ಟಡ, ರಾಜನ ಅಧಿಕಾರದ ಇತಿಮಿತಿ, ದಂಗೆಯ ಸ್ವರೂಪ-ಅಗತ್ಯ, ಪರಿಣಾಮ-ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರನ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಇವೆಲ್ಲದರ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ, ಮಿಲ್ಟನನ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಪ್ರೇಮದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ, ರೊಮ್ಯಾಂಟಿಕ್ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿಯ ವಿಶಿಷ್ಟ, ಅನುಭವಗಳು ಇವೆಲ್ಲ ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯವಷ್ಟನ್ನೇ ಓದಿದ್ದವರಿಗೆ ಹೊಸ ಅನುಭವವಾದವು. ಬರ್ನ್ಸ್ 'ಎ ಮ್ಯಾನ್ ಈಸ್ ಎ ಮ್ಯಾನ್ ಫರ್ ಆಲ್ ದಟ್' (ಪದವಿ, ಐಶ್ವರ್ಯಗಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಏನೇ ಇರಲಿ, ಮನುಷ್ಯ ಮನುಷ್ಯನೇ) ಎಂದು ಹಾಡಿದ. ಮಿಲ್ಟನ್, ಷೆಲ್ಲಿ, ಬೈರನ್ ಇವರು ಸಮಾಜವನ್ನೇ ಎಚ್ಚರಿಸುವ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರರಾದರು. ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್ ರೈತರು, ಕುರುಬರು, ಯಾರೂ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದ ಬಡ ಹೆಂಗಸರು ಇಂತಹವರ ದುಃಖ-ಕಷ್ಟ-ಸರಳತೆ-ಉಲ್ಲಾಸ-ಚಿತ್ರಸ್ಥೈರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿ ಕವನಗಳನ್ನು ಬರೆದ. (A poet is a man speaking unto other men ಎಂಬ ಅವನ ಘೋಷಣೆ ಸ್ಮರಣೀಯ), ಡಿಕನ್ಸನ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕ್ರಾಂತಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಮಾನವ ಸ್ವಭಾವ ಮತ್ತು ಜೀವನಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರೃಥಕರಿಸಿದವು. ಕಾರ್ಲ್ಯೂಲ್, ರಸ್ಕಿನ್ ಮೊದಲಾದ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಾಜದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡಿದರು. (ರಸ್ಕಿನ್‌ನ 'ಆನ್ ಟು ದಿಸ್ ಲಾಸ್ತ್' ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಮೇಲೆ ಗಾಢವಾದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿದುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಬಹುದು). ಸಮಕಾಲೀನ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಆಗುಹೋಗುಗಳಿಗೆ

ಕವಿ ಚೇತನದ ಸ್ವಂದನ ಷೆಲಿ, ಟೆನಿಸನ್, ಆರ್‌ನಾಲ್ಡ್ ಮೊದಲಾದವರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪತಾಳಿತು.

ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯು ಯುರೋಪಿನ ಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಕಣ್ಣು ಕೋರೈಸುವ ಭಂಡಾರವನ್ನು ತೆರೆಯುವ ಬೀಗದ ಕೈ ಆಯಿತು. ಯುರೋಪಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ತೊಟ್ಟಿಲು ಅಥೆನ್ಸ್, ಆ ಪುಟ್ಟರಾಜ್ಯದ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ-ಸಾಹಿತ್ಯಗಳೇ ಇಂದಿಗೂ ಯಾವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯನ್ನಾದರೂ ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ವಿಚಾರ ಮಥನಕ್ಕೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ ಸಾಕ್ರಟೀಸ್, ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವಿಚಾರ ರೀತಿಗಾಗಿ ವಿಷ ಕುಡಿದು ಯುರೋಪಿನ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಕೇತವಾಗಿ ನಿಂತ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಅವನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಈಸ್ಕಿಲೀಸ್, ಸಪೋಕ್ಲೀಸ್ ಮತ್ತು ಯೂರೀಪಿಡೀಸ್ ಜಗತ್ತಿನ ಗಂಭೀರ ನಾಟಕಕಾರರ ಮೊದಲ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಆ ಕಾಲದಿಂದ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಾಜದ ಆಷಾಢಭೂತಿತನವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ ಹೆನ್‌ರಿಕ್ ಇಬ್ಸೆನ್‌ನವರೆಗೆ ಯುರೋಪಿನ ಹಲವಾರು ಬೌದ್ಧಿಕ ಜೀವಿಗಳ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತಿಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಒಮ್ಮೆಗೇ ಲಭ್ಯವಾಯಿತು. (ಎಸ್. ಜಿ. ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಇಬ್ಸೆನ್‌ನ 'ದಿ ಡಾಲ್ಸ್ ಹೌಸ್'ನ್ನು 'ಸೂತ್ರದ ಗೊಂಬೆ' ಎಂದು ಅನುವಾದಿಸಿದರು.)

ಸಾಹಿತ್ಯ-ಜೀವನಗಳ ಸಂಬಂಧದ ವಿಶ್ವರೂಪ ದರ್ಶನ ದೊರಕಿದಂತೆಯೇ ಅಂದಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ವಿಪುಲವಾದ, ಶ್ರೀಮಂತವಾದ, ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಿಮಾಲಯದ ದರ್ಶನವೂ ದೊರಕಿತು. ಎಷ್ಟು ಶಿಖರಗಳ ದರ್ಶನ, ಎಷ್ಟು ವೈವಿಧ್ಯದ ಅನುಭವ! ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್, ಮಿಲ್ಟನ್, ಬರ್ನ್ಸ್, ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್, ಕೋಲ್‌ರಿಜ್, ಷೆಲಿ, ಬೈರನ್, ಟೆನಿಸನ್, ಬ್ರೌನಿಂಗ್, ಮ್ಯಾಥ್ಯು ಆರ್‌ನಾಲ್ಡ್, ಡಾ. ಜಾನ್‌ಸನ್, ಗೋಲ್ಡ್ ಸ್ಮಿತ್, ಪೆರಿಡನ್, ಚೇನ್ ಆಪ್ಟಿನ್, ವಾಲ್ವರ್ ಸ್ಕಾಟ್, ಡಿಕನ್ಸ್, ಥ್ಯಾಕರೆ, ಮೆರಿಡಿತ್, ಲ್ಯಾಂಬ್, ಹ್ಯಾಜ್‌ಲಿಟ್, ಗಿಬನ್, ಬಾಸ್‌ವೆಲ್, ಕಾರ್ಲೈಲ್, ರಸ್ಕಿನ್, ಈಸ್ಕಿಲೀಸ್, ಸಪೋಕ್ಲೀಸ್, ಯೂರೀಪಿಡೀಸ್, ಇಬ್ಸೆನ್, ಟಾಲ್ಸ್ ಟಾಯ್, ಎಲ್ಲರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಒಮ್ಮೆಗೇ ಈ ಪೀಳಿಗೆಗಳವರಿಗೆ ಲಭ್ಯವಾಯಿತು.

ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಹೊಸದಲ್ಲ. ಆದರೆ 'ಇಲಿಯಡ್', 'ಒಡಿಸಿ', 'ಪ್ಯಾರಡೈಸ್ ಲಾಸ್ಟ್' ನಂತಹ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಹೊಸದೊಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪರಿಚಯವಾಯಿತು. ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾವ ಗೀತೆಯ ಅಂಶ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯ ಭಾವಗೀತೆಯ ಸಂಪತ್ತು ರೋಮಾಂಚನಗೊಳಿಸುವಂತಹದು. ಮನುಷ್ಯನ ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮ ಭಾವನೆಗಳು, ಕನಸುಗಳು, ನೋವು ನಿರಾಸೆಗಳು ಎಲ್ಲ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೊಂಡ ಆ ಕಾವ್ಯದ ಅಭ್ಯಾಸ ಕನ್ನಡಿಗನ ಪಾಲಿಗೊಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಅನುಭವವಾಯಿತು. ಭಾವಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಒಳಪ್ರಕಾರಗಳು- ಸುನೀತ, ಪ್ರಗಾಢ, ಶೋಕಗೀತ, ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ನಾಟಕ ಪರಂಪರೆ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ಗಂಭೀರ ನಾಟಕ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಗನಿಗೆ ಪರಿಚಯವಾಯಿತು. ತೀರ ವಿಭಿನ್ನವಾದ ಗ್ರೀಕಿನ ಗಂಭೀರ ನಾಟಕಗಳು, ಷೇಕ್ಸ್ಪಿಯರನ ಗಂಭೀರ ನಾಟಕಗಳು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ದೊರೆತದ್ದು ಸುಯೋಗ ಎನ್ನಬೇಕು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಗಂಭೀರ ನಾಟಕ- 'ಟ್ರಾಜಿಡಿ' - ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನಾಟಕ ಗಂಭೀರವಾಗಿಯೆ ಇತ್ತೆನ್ನಬೇಕು. ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಬಾಲಿಶ ಹಾಸ್ಯ ಚಟಾಕಿಗಳಿಂದ ನಗೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಲು ಯತ್ನಿಸುವ ವಿದೂಷಕನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯವಿಲ್ಲ. (ಶಕಾರನ ಪಾತ್ರ ಇದಕ್ಕೆ ಅಪವಾದ.) ಷೇಕ್ಸ್ಪಿಯರನ 'ಆ್ಯಸ್ ಯು ಲೈಕ್ ಇಟ್', 'ಮಿಡ್ ಸಮರ್‌ನೈಟ್ಸ್ ಡ್ರೀಮ್' ಮೊದಲಾದ ಹರ್ಷ ನಾಟಕಗಳ ಲವಲವಿಕೆಯ ಉಲ್ಲಾಸ ನಮಗೆ ಹೊಸದು. ಜೊತೆಗೆ ವಿಷಣ್ಣ ಹರ್ಷನಾಟಕ (ಡಾರ್ಕ್ ಕಾಮಿಡಿ), ಐತಿಹಾಸಿಕ ನಾಟಕ, ಏಕಾಂತ ನಾಟಕ, 'ಕಾಮಿಡಿ ಆಫ್ ಮ್ಯಾನರ್ಸ್', ಸಮಸ್ಯಾರೂಪಕ (ಪ್ರಾಬ್ಲಮ್ ಪ್ಲೇ) ಹೀಗೆ ನಾಟಕದ ಹಲವು ಪ್ರಕಾರಗಳು ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ಮತ್ತು ಯುರೋಪಿನ ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ದೊರೆತವು. ಕನ್ನಡ ಓದುಗರಿಗೆ ಕಾದಂಬರಿ, ಸಣ್ಣ ಕಥೆಗಳು ಅಪರಿಚಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಅವುಗಳ ಅಂಕುರಾರ್ಪಣವಾಗಿತ್ತು ಎಂದರೂ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳಾಗಿ ಅವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಓದುಗರು ಪಡೆದದ್ದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ. ಲಲಿತ ಪ್ರಬಂಧ ಮತ್ತು ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳಂತೂ ಹೊಚ್ಚಹೊಸ ರೂಪಗಳು.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಬೆಳೆದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಟೀಕೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಕೆಲವು ವಿಮರ್ಶೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಅನ್ವಯ ವಿಮರ್ಶೆ ಹುಟ್ಟಲೇ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನಬಹುದು. ಒಬ್ಬ ಕವಿಯನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಕವಿಯೊಡನೆ ಹೋಲಿಸಿ ಸಾದೃಶ್ಯ-ವೈದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಈ ಬಗೆಯ ತೌಲನಿಕ ವಿಮರ್ಶೆ ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಹೊಸದು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಜಾನ್ ಡ್ರೈಡನ್ (1631-1700) ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ. ಹೀಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಭ್ಯಾಸ ಅದರ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಸತ್ವ-ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ತೆರೆದಿಟ್ಟಿತು.

‘A poet is a man speaking unto other men’ ಎಂಬ ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್‌ನ ಉಕ್ತಿಯನ್ನು ಆಗಲೇ ಉದ್ಧರಿಸಿದೆ. ಕವಿ-ವಾಚಕರ ಬಾಂಧವ್ಯಕ್ಕೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಭ್ಯಾಸ ಹೊಸ ರೂಪವನ್ನು ನೀಡಿತು. ಆಧುನಿಕ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದು ಜೆಫ್ರಿ ಛಾಸರನಿಂದ. ಅವನದು ಮೃದುವಿಡಂಬನೆಯ ಮನೋಭಾವ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತುಂಟ ನಗುವು ಉಂಟು. ‘ಕಾಂತಾ ಸಮ್ಮಿತಯೋಪದೇಶಯುಜೇ’ (ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಿಯೆಯಂತೆ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಉಪದೇಶ ಮಾಡುತ್ತದೆ) ಎಂದ ದೇಶದಲ್ಲಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಆನಂದವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು ಎನ್ನುವುದರ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಷ್ಟೇ ಒತ್ತು ಉಪದೇಶ ಮಾಡಬೇಕು ಎನ್ನುವುದರ ಮೇಲೂ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಓದುಗನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು, ಈ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂಬುದರ ಚರ್ಚೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ-ಡ್ರೈಡನ್, ಜಾನ್‌ಸನ್, ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್, ಷೆಲ್ಲಿ, ಮ್ಯಾಥ್ಯು ಆರ್ನಾಲ್ಡರ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದದ್ದು ಕನ್ನಡಿಗ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ತಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನೆರವಾಯಿತು. ಕಾವ್ಯಭಾಷೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದಿರುವ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವಿಗಳು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ಒಮ್ಮೆಗೇ ಕನ್ನಡ ಓದುಗರ ಮುಂದೆ ವಿಚಾರ (ಥಿಯರಿ) -ಬಳಕೆ ಎರಡನ್ನೂ ತಂದಿಟ್ಟಂತಾಯಿತು.

ಪಂಪನ ಕಾಲದಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣುವುದು, ಪರಮಾತ್ಮ - ಸಾವಿನಾಚೆಗಿನ ಬಾಳು ಇವುಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಸ್ಥಾನ, ಅವನ ಬಾಳಿನ ಅರ್ಥ ಇವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ಮನೋಧರ್ಮ. ನಿಸರ್ಗವು ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯ ದಲ್ಲಿಯೂ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಮನೋಹರವಾಗಿ ರೂಪ ತಾಳಿ ನಿಂತಿರುವುದುಂಟು. ಕಾಳಿದಾಸನ ಅಭಿಜ್ಞಾನ ಶಾಕುಂತಲದಲ್ಲಿ ನಿಸರ್ಗದ ಜೀವನ ಮನುಷ್ಯರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಡೆಕಾರ್ಟ್ ಎಂಬಾತ (1596-1650) 'ನಾನು ಯೋಚಿಸಬಲ್ಲೆ, ಆದುದರಿಂದ ನಾನಿದ್ದೇನೆ' ಎಂಬ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇರುವ ಭಾಗವನ್ನೂ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಭಾಗವನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿದ. ಅನಂತರ ಇನ್ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಯೂರೋಪಿನವರ ವಿಚಾರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಸರ್ಗ ಜಡ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಬೇರೂರಿತು. ನಿಸರ್ಗ ಮತ್ತು ಮಾನವನನ್ನು ಮತ್ತೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ತಂದವನು ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್ (1770-1850). ಭಾರತೀಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಬಿರುಕು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕವಿ ನಿಸರ್ಗದೊಂದಿಗೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ರೊಮ್ಯಾಂಟಿಕ್ ಕವಿಗಳು ನಿಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಜೀವಂತವಾದ ಜಗತ್ತನ್ನು ಕಂಡರು. ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್ ನಿಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಗುರುವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡ, ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡ.

ನಿಸರ್ಗ ಅವನಿಗೆ

The nurse, the guide.

The guardian of my heart, and soul of all my moral being.

ದೇಹದ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೆಲ್ಲ ನಿಂತಂತೆ ಭಾಸವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯ ತಾನು ಬರಿಯ ಆತ್ಮವೇ ಎನ್ನುವಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಒಳಹೊಕ್ಕು ಅವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ವಿಶಿಷ್ಟ, ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್ ಅನುಭವಿಸಿದ್ದ. ಅವನು ಇದು

ನಿಸರ್ಗದ ವರ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ, ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ, ಮುಳುಗುವ ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿ, ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಶಕ್ತಿಯ ಇರವನ್ನು ಅವನು ಗುರುತಿಸಿದ. ರೊಮ್ಯಾಂಟಿಕ್ ಕವಿಗಳಿಗೆ ನಿಸರ್ಗ ಚೆಲುವಿನ ತವರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಜೀವದಿಂದ ಭಾವದಿಂದ ಸ್ಪಂದಿಸುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸೃಷ್ಟಿ, ಷೆಲ್ಲಿಯ “ಓಡ್ ಟು ದಿ ವೆಸ್ಟ್, ವಿಂಡ್”, ಕೀಟ್ಸ್‌ನ “ಓಡ್ ಟು ಆಟಮ್” ಇಂತಹ ಕವನಗಳು ಮನುಷ್ಯ ನಿಸರ್ಗಗಳ ನಡುವೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುವು, ನಿಸರ್ಗದ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮ ಕೊಡುವುವು. ರೊಮ್ಯಾಂಟಿಕ್ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೈರನ್ ನಿಸರ್ಗದ ಮುಂದೆ ಮಾನವ ಎಷ್ಟು ಸಹಾಯಹೀನನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಕೋಪಗೊಂಡ ಸಾಗರ ಮನುಷ್ಯನ ಹಡಗುಗಳನ್ನೂ ಮನುಷ್ಯನನ್ನೂ ಹೇಗೆ ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ನುಂಗಿ ಹೇಳ ಹೆಸರಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಬಹುದು ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ. ಷೇಕ್ಸ್ಪಿಯರಿನಿಂದ ಟೆನಿಸನ್‌ನವರೆಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವಿಗಳು ನಿಸರ್ಗದ ಚೆಲುವನ್ನು ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು ನೋಡಿ, ವಿವರ ವಿವರವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ತಮ್ಮ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೇ ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಸರ್ಗ ಒಂದು ಜೀವಂತ ಶಕ್ತಿ, ಚೆಲುವಿನ ತವರು, ಮಿತ್ರ, ಗುರು ಎಲ್ಲ ಆಗಿದೆ. ಹಾರ್ಡಿಯ ‘ದಿ ರಿಟರ್ನ್ ಆಫ್ ದಿ ನೇಟಿವ್’ನಂತಹ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವದ ಅದೃಶ್ಯ ಶಕ್ತಿಗೆ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ. ನಿಸರ್ಗದೊಡನೆ ಈ ಒಡನಾಟ, ನಿಸರ್ಗದ ಸ್ವರೂಪ-ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಬೆರಗು ಭಾರತೀಯ ಲೇಖಕನಿಗೆ ಹೊಸದು.

ಹೀಗೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪ್ರೇರಣೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾದದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮನೋಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನೇ ಪ್ರಭಾವಿಸಿತು.

ಆದರೆ, ಈ ಕಾಲದ ಪ್ರೇರಕ ಶಕ್ತಿಗಳೆಲ್ಲ ಸಮುದ್ರದಾಚೆಯಿಂದ ಬಂದವೇ ಅಲ್ಲ. ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾರತದ ಭಾಗವಾಗಿ ಅದರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅದರ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರೇ-ಪ್ರಯತ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲು ಪಡೆಯಿತು.

ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹೋರಾಟ ನಮ್ಮ ನಾಡು, ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಮೂಡಿಸಿತು. ಇದು ಸಹಜವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಬೀರಿತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಮರ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಂತೆಯೇ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವನ್ನೂ ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತು. ಪ್ರಾರಂಭದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಕ್ರೈಸ್ತ ಮಿಷನರಿಗಳ ಸ್ವತ್ತೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶಿಕಾ (1865), ವೃತ್ತಾಂತ ಚಿಂತಾಮಣಿ (1887), ಕನ್ನಡ ಕೇಸರಿ (1907) ಮೊದಲಾದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಪ್ರಜೆಗಳ ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳಿಗೆ ಕನ್ನಡಿ ಹಿಡಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದವು. ಅಲ್ಲದೆ ಜನಜಾಗೃತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಲು ವಿದ್ಯಾವಂತ ನಾಯಕರು ಜನರ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಬಾಲಗಂಗಾಧರ ತಿಲಕರಂತಹ ಜನನಾಯಕರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡಿದಾಗ ಮುದವೀಡು ಕೃಷ್ಣ ರಾಯರು, ಗಂಗಾಧರರಾವ್ ದೇಶಪಾಂಡೆ ಮೊದಲಾದವರು ಅವರ ಭಾಷಣವನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹೋರಾಟ, ದೇಶಪ್ರೇಮ ಗೀತೆಗಳ ರಚನೆಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕೊಟ್ಟಿತು. ವಿಚಾರ ಬೆಳೆದಂತೆಲ್ಲ ಅದು ಗದ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಯಿತು.

ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯ-ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಬಾಂಧವ್ಯ ಬಹು ಪ್ರಾಚೀನವಾದದ್ದು. ನಾವು ಮೊದಲ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಭಾರತೀಯರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿತು. ಅದರ ಜೊತೆಗೇ 'ನಮ್ಮದೆನ್ನುವುದು ಏನೂ ಇಲ್ಲವೇ?' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ, ನಮ್ಮ ಪರಂಪರೆಯ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ನೋಡುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿತು. ಸಂಸ್ಕೃತದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಲಭ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರಿಂದಲೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ ಮಾಡಿಸಿತು. ಎಸ್. ಜಿ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು 1897-1900ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಳಿದಾಸನ ರಘುವಂಶದಿಂದ ಎರಡು ಕಾವ್ಯಖಂಡಗಳನ್ನು 'ಅಜನೃಪ ಚರಿತೆ' ಮತ್ತು 'ದಿಲೀಪ ಚರಿತೆ' ಎಂದು ಕನ್ನಡಿಸಿದರು. ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕದ ಚರಿತ್ರೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ

ಚುರುಮುರಿ ಶೇಷಗಿರಿರಾಯರೂ (1869) ಬಸವಪ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂ (1883) ಕಾಳಿದಾಸನ ಶಾಕುಂತಲ ನಾಟಕವನ್ನು ಸೊಗಸಾಗಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ತಂದರು. ದೊಂಡೋ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಬಾಗಲ ಅವರು ವೇಣೀಸಂಹಾರ (1883), ಮೃಚ್ಛಕಟಿಕ (1886) ಮತ್ತು ಉತ್ತರರಾಮ ಚರಿತ (1892)ಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಈ ಕಾಲದ ಕವಿಗಳು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದತ್ತ ತಿರುಗಿದರು. ಮುದ್ದಣನೂ ತನ್ನ ಕೃತಿಗೆ ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧ ವಸ್ತುವನ್ನೇ ಆರಿಸಿಕೊಂಡ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಿಂದ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ದೊರೆತ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಪ್ರಚೋದನೆಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು. ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಂಡಂತೆ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಭಾರತದ ಚರಿತ್ರೆ, ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ, ಇತಿಹಾಸಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸಿದರು. ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸಿದರು. ರಾಬರ್ಟ್ ಕಾಲ್ನವೆಲ್‌ನ 'ಎ ಕಂಪ್ಯಾರೆಟಿವ್ ಗ್ರಾಮರ್ ಆಫ್ ದ್ರವಿಡಿಯನ್ ಲ್ಯಾಂಗ್ವೇಜಸ್' (1856), ಜೇಮ್ಸ್ ಫರ್ಗ್ಯುಸನ್ನನ 'ಕೇವ್ ಟೆಂಪಲ್ಸ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯ (1844), ರಾಬರ್ಟ್ ಸಿವೆಲ್‌ನ 'ಎ ಫರ್‌ಗಾಟನ್ ಎಂಪೈರ್' -ಇಂತಹ ಕೃತಿಗಳು ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಮತ್ತೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ಕಣ್ಣು ತೆರೆಸಿದ ದೀಪಗಳಾದುವು. ವಿಲಿಯಂ ಕ್ಯಾರಿ 1817ರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ವ್ಯಾಕರಣವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ. ಜಾನ್ ಮೆಕೆರೆಲ್ ರಚಿಸಿದ ವ್ಯಾಕರಣ 1820ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ವಿಲಿಯಂ ರೀವ್‌ನ ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು 1832ರಲ್ಲಿ, ಫರಡಿನೆಂಡ್ ಕಿಟಲ್‌ನ ಕನ್ನಡ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ನಿಘಂಟು 1894 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದವು. ಜಾನ್ ಗ್ಯಾರೆಟ್ ಕೇಶಿರಾಜನ 'ಶಬ್ದಮಣಿ ದರ್ಪಣ'ವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ 1868ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ. ಬೆಂಜಮಿನ್ ಲೂಯಿ ರೈಸ್ 'ಪಂಪ ರಾಮಾಯಣ'ದ ಐದು ಆಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ 1874ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ 'ಅಮರ ಕೋಶ'ವನ್ನು 1873ರಲ್ಲಿ ಹೊರತಂದನು. ರೈಸನೇ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೂ ಬರೆದನು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಕ್ ವಿಲ್ಕ್ಸ್, ಬೆಂಜಮಿನ್ ರೈಸ್, ಜೇಮ್ಸ್ ಬರ್ಚೆಸ್, ಡಾ. ಹಲ್ಪೆಕ್ ಮೊದಲಾದವರ ಸಂಶೋಧನೆಯು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸದ ಮೇಲೆ ಹೊಸ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲಿತು. ಹೀಗೆ

ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರ ನಿಷ್ಠೆಯ ಸಂಶೋಧನೆ ಚೆಲ್ಲಿದ ಬೆಳಕು ಕನ್ನಡಿಗರ ಅಂತಃಕರಣ ಕಲ್ಪನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಫಲಿತವಾಯಿತು.

ಬಂಗಾಳಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಗಾಳಿ ಬೀಸಿತು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸುಧಾರಣೆಯ ಒಲವು ಭಾರತದ ಸತ್ವ-ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಒಲವು ಮೊದಲು ಬಲಗೊಂಡದ್ದು ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ, ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ಎನ್ನಬಹುದಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮೊದಲು ಸೃಷ್ಟಿಯಾದದ್ದು ಬಂಗಾಳಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ. ರಾಜಾರಾಮ್ ಮೋಹನರಾಯನ ಹೆಸರನ್ನು ಆಗಲೆ ಹೇಳಿದೆ. 1865ರಲ್ಲಿ ಬಂಕಿಂಚಂದ್ರರ 'ದುರ್ಗೇಶ ನಂದಿನಿ' ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. 1882ರಲ್ಲಿ ಅವರ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಾದಂಬರಿ 'ಆನಂದಮಠ' ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ತಮ್ಮ ಮೊದಲನೆಯ ಕಾದಂಬರಿಯಿಂದಲೇ ಜನಪ್ರಿಯರಾದರು ಬಂಕಿಂ. 'ದುರ್ಗೇಶ ನಂದಿನಿ' ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಹದಿಮೂರು ಬಾರಿ ಅಚ್ಚಾಯಿತು. 'ಆನಂದಮಠ' ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಐದು ಬಾರಿ ಅಚ್ಚಾಯಿತು. ಬಿ. ವೆಂಕಟಾಚಾರ್ಯರು 'ದುರ್ಗೇಶ ನಂದಿನಿ'ಯನ್ನು 1885ರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಿದರು. 'ವಿಷವೃಕ್ಷ' ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು 1900ರಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಿಸಿದರು. ಬಂಕಿಂಚಂದ್ರರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಎಂದು ಕರೆಯುವ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಅಂಶ ಕಡಿಮೆಯೇ. ಆದರೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೂ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನೂ ಬಳಸಿ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಮಾದರಿ ಇವರಿಂದ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ದೊರಕಿದಂತಾಯಿತು. ಕಾದಂಬರಿಗಳೇ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದ ಕಥಾವಸ್ತುವಿರುತ್ತಿದ್ದ ಬಂಕಿಂರ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಜನಪ್ರಿಯವಾದದ್ದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ. ಬಂಕಿಂರ ನಂತರ ಬಂಗಾಳದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ರವೀಂದ್ರರ ಯುಗದ ಉದಯವಾಯಿತು. ಅವರಿಗೆ 1913ರಲ್ಲಿ ನೊಬೆಲ್ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ದೊರಕಿದ ನಂತರ 'ಗೀತಾಂಜಲಿ' ಭಾರತದ ಎಲ್ಲ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಅನುವಾದವಾಯಿತು. ಅದರ ಗುಣಗಾನ, ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆದವು. ವೈಷ್ಣವ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಪರಂಪರೆಗೆ ಮತ್ತೆ ಶಕ್ತಿ ಮೂಡಿತು. ಅಲ್ಲದೆ, ರವೀಂದ್ರರ ಕಿರುಗತೆಗಳು, ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲೂ

ಆಸಕ್ತಿ ಮೂಡಿತು. ದೇಶೀಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಗೆ ಹೊಸ ಪುಷ್ಟಿ ಬಂದಂತಾಯಿತು.

ಹಿಂದಿನ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ನೈಜ ಅಭಿಮಾನವಿದ್ದ ಉದಾರ ದೃಷ್ಟಿಯ ಮಹಾರಾಜರು ದೊರೆತದ್ದು ಕನ್ನಡದ ಸುದೈವ. ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜರು, ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರು, ನಾಲ್ವಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರು ಎಲ್ಲರೂ ಪಂಡಿತರಿಗೆ, ಕಲಾವಿದರಿಗೆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವಾಗಿದ್ದರು. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಾಚೆಯ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ, ಸಾಹಿತಿಗಳೂ, ಕಲಾವಿದರೂ ಮೈಸೂರಿನ ಮಹಾರಾಜರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯನ್ನೂ ನೆರವನ್ನೂ ಪಡೆದದ್ದುಂಟು. ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರೇ ಸ್ವತಃ ಗ್ರಂಥ ರಚನೆ ಮಾಡಿದರು. 'ರಾಜಾವಳಿಕಥೆ'ಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ ದೇವಚಂದ್ರ, 'ನರಪತಿ ಚರಿತೆ'ವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಅಳಿಯ ಲಿಂಗರಾಜ ಇವರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿದ್ದವರು. ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರಿಗೆ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಆಸಕ್ತಿ. ಪಾರಸಿ ಕಂಪೆನಿಯೊಂದು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿಗೆ ಬಂದು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಿ ನಾಟಕದ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಕ್ಷ್ಯ ಹರಿಯಿತು. ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರು ನಟವರ್ಗಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯದಾತ ರಾದರು. ಬಸವಪ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಂತಹ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಅನುವಾದ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಅವರೂ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರೂ ಸಮರ್ಥರಾಗಿ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸುವ ವೃತ್ತಿನಿರತ ಕಂಪೆನಿಗಳನ್ನು ಅರಮನೆಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಮುಕ್ತ ಹಸ್ತದಿಂದ ಬಹುಮಾನ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಈ ಕಾಲದ ಪ್ರಭಾವಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಾಗ, ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿದ್ವಜ್ಞನರ ಎಣಿಕೆಗೆ ಬರದ ಜನಜೀವನದ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾಯ್ದಿಡುವ, ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರಾದರೂ ಹುಟ್ಟು ಕವಿಗಳಾದವರ ಅಣಿ ಮುತ್ತುಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಡುವ ಜಾನಪದ ವನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಕಳೆದ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲೇ ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ಗೊವರ್ ಎಂಬಾತ 'ಫೋಕ್ ಸಾಂಗ್ಸ್ ಆಫ್ ಸದರನ್ ಇಂಡಿಯ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಕನ್ನಡ ಜನಪದ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗೆ ಭಾಷಾಂತರ ಮಾಡಿದ. ಜೆ. ಎಫ್. ಫೀಟ್ ಎಂಬಾತ

'ಇಂಡಿಯನ್ ಆಂಟಿಕ್ವರಿ'ಯ ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ 1885ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಲಾವಣಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತವು. ಕಿಟೆಲ್ ತನ್ನ ಶಬ್ದಕೋಶದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಗಾದೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ. ನವೋದಯದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸರು (ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್) ಲಾವಣಿ ಸಾಂಗತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಒಳ್ಳೆಯ ಲೇಖನ ಬರೆದರು. ಯಕ್ಷಗಾನ-ಬಯಲಾಟಗಳು ಹಳ್ಳಿಯ ಜೀವನದ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದವು. ಈ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ನಗರಗಳಿದ್ದುದು ಬಹು ಕಡಿಮೆ. ಇವುಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಬಹು ಕಡಿಮೆ, ಬಹು ಮಂದಿ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದವರೂ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ, ಸಣ್ಣ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಬುದನ್ನು ನೆನಪಿಡಬೇಕು. ಮಾಸ್ತಿಯವರ 'ಭಾವ', ಶ್ರೀರಂಗರ 'ಸಾಹಿತಿಯ ಆತ್ಮ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ' ಇಂತಹ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಓದಿದವರಿಗೆ ಜಾನಪದ ಎಂತಹ ಜೀವಂತ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಬಳಸಿಕೊಂಡ ಭಂಡಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು.

ಅಂತೂ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆ ಸೊರಗಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ನೆಲವನ್ನು ಫಲವತ್ತು ಮಾಡಲು ಹತ್ತು ಕಡೆಗಳಿಂದ ನೀರು ಹರಿದು ಬಂದಿತು.

3. ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಘಟ್ಟಗಳು

1. ನವೋದಯ ಪೂರ್ವ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣ
2. ನವೋದಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣ
3. ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣ
4. ನವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣ
5. ಬಂಡಾಯ, ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣ
6. ಸ್ತ್ರೀ ಸಂವೇದನೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣ

1. ನವೋದಯ ಪೂರ್ವ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣ

ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು 1820ರಿಂದಲೇ (ಮುದ್ದಣ) ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು ಎಂದು ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ರಂ.ಶ್ರೀ ಮುಗಳಿಯವರು 1820ರಿಂದ 1920ರ ಅವಧಿಯನ್ನು ಹೊಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೊದಲ ಹಂತವೆಂದು ಹೆಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. 1921 ರಿಂದ 1958ರ ಅವಧಿಯನ್ನು ಎರಡನೇಯ ಹಂತವೆಂದು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ನವೋದಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತ ಕಾಲದ ತಿರ್ಮಾನ ಇಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಯುವಂತಹುದು. ಮೊದಲ ಹಂತವನ್ನು ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್ ರವರು ನವೋದಯ ಪೂರ್ವವೆಂದು ಚರ್ಚಿಸಿದರೆ, ಪ್ರೊ. ಎಸ್.ಅನಂತನಾರಾಯಣ ಅವರು ಮುಂಬಳಗು ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ. 1820ಅನ್ನು ಮುದ್ದಣನ ಪ್ರಸ್ತಾಪದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ್ದು ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿದರೂ, ಆ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಗಟ್ಟಿ ಎನ್ನಬಹುದಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯೇನೂ ನಡೆದಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. 1820ರಲ್ಲಿ ಶೇಷಗಿರಿರಾಯರೂ, 1883ರಲ್ಲಿ ಬಸವಪ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂ ಕಾಳಿದಾಸನ 'ಶಾಕುಂತಲ'ವನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ತಂದರು. 1882ರಲ್ಲಿ 'ಇಗ್ಗಪ್ಪ ಹೆಗಡೆಯ ವಿವಾಹ ಪ್ರಹಸನ' ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. 1885ರಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟಾಚಾರ್ಯರು ಬಂಕಿಮಚಂದ್ರರ 'ದುರ್ಗೇಶನಂದಿನಿಯನ್ನು' ಅನುವಾದಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆದದ್ದನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದರೆ, ಹೊಸಯುಗಕ್ಕೆ ಮಾದರಿಯಾಗಬಹುದಾದಂತಹ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು. ಇಂಗ್ಲೀಷಿನ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್‌ನ ಬಹುಪಪಾಲು ನಾಟಕಗಳು ಭಾಷಾಂತರ-ರೂಪಾಂತರಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾದವು. ಈ ನಡುವೆಯೇ ಒಂದಷ್ಟು ಕವಿತೆಗಳು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಗೊಂಡವು. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಕವಿಗಳೂ ಹೊಸ ಅನಿಸಿಕೆಗಳಿಗೆ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ತೀರ ಹಳೆಯ ಕಾವ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಬಿಡಲಾಗದ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಅವರುಗಳು ಒಂದಷ್ಟು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿದರು

ಎನ್ನುವುದು ಮುಖ್ಯ. ಅಂತಹ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ನಡುವೆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಸರಳಗೊಳಿಸುತ್ತ, ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿದವರೆಂದರೆ ಎಸ್.ಜಿ ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು. ಅವರೊಂದಿಗೆ ಜಯರಾಜಾಚಾರ್ಯರೂ ಒಂದಷ್ಟು ಸಫಲ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದರೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಇವರೊಂದಿಗೆ ಪಂಚಮಂಗೇಶರಾಯರು, ಗೋವಿಂದಪೈಗಳು, ಹಟ್ಟಿಯಂಗಡಿ ನಾರಾಯಣರಾಯರು ಮೊದಲಾಗಿ ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಭಾವಂತರು ಹೊಸಗನ್ನಡ ಕಾವ್ಯದ ಹೊಸಮಾರ್ಗ-ಮಾದರಿಯ ಹುಡುಕಾಟದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಯೇ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಅವರು ಪ್ರಾಸತ್ಯಾಗದಂತಹ ದಿಟ್ಟ ನಿರ್ಧಾರ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದನ್ನು ನಾವು ನೆನೆಯಬೇಕು. ಈ ಪ್ರಯತ್ನ ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಕ್ರಾಂತಿಯೇ ಆಗಿ ತನ್ಮೂಲಕ ಹೊಸ ಕಾವ್ಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಘಟನೆಯೇ ಆಯಿತೆನ್ನಬಹುದು. ಇಂತಹುದೇ ಸೃಜನಶೀಲ ಪ್ರಯತ್ನ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಕವಿಗಳ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿಯೂ ನಡೆಯತೊಡಗಿತ್ತು. ಸಾಲಿ ರಾಮಚಂದ್ರರಾಯರಂತಹವರೂ ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನಿತ್ತರು. ಪ್ರಕೃತಿ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರದು ಅಪರೂಪದ ಯಶಸ್ಸು ಎನ್ನಬಹುದು.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ 1870 ರಿಂದ 1920 ವರೆಗಿನ ಐವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಕಾಲವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಕಾವ್ಯ-ನಾಟಕಗಳೇ ಅಲ್ಲದೇ ಇತರ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದವು. ಸಾಹಿತ್ಯ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿತು. ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತ ನಂಬಿಕೆಯೇ ಇಡಿಯಾಗಿ ಬದಲಾಗುವ ಸೂಚನೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೇವಲ ಉಪದೇಶ ಅಥವಾ ಭಾಷಣ, ಘೋಷಣೆಗಳಿಗಾಗಿ ಅಲ್ಲ, ಶಕ್ತಿಯುತವಾದ ಅನುಭವದ ದಾಖಲೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯವೆನ್ನುವ ಗಂಭೀರ ಚಿಂತನೆಗಳೂ ಆರಂಭವಾದವು. 1920ರಲ್ಲಿ ಹಟ್ಟಿಯಂಗಡಿ ನಾರಾಯಣರಾವರವರು ಅಂಗ್ಲಕವಿತಾಸಾರ ಎಂಬ ಕವನ ಸಂಕಲನವೊಂದನ್ನು

ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಇದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವಿತೆಗಳ ಭಾಷಾಂತರದ ಸಂಗ್ರಹ. ಅದರ ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣರಾವ್ ಅವರು ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ, ಸರಳತೆಯ ತುರ್ತನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದರು.

ದೇಶದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೂ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರೊಂದಿಗೆ ನಿಕಟವಾಗಲೇಬೇಕಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡಿತ್ತು. ಜಾಗೃತಿ ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಮಹತ್ವದ ಅಂಶವಾಗಿತ್ತು. ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರ ಸಂಖ್ಯೆಯೇ ಹೆಚ್ಚಾದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವರಿಗೆ ಹತ್ತಾರು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವಲ್ಲಿಯೂ ಸರಳತೆಯ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯಿತ್ತು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಹಿನ್ನೆಲೆ ನವೋದಯಕ್ಕೆ ವೇದಿಕೆಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು.

ತೆಂಕಣ ಗಾಳಿಯಾಟ

ಪಂಜೆ ಮಂಗೇಶರಾವ್

(ರಗಳೆಯ ಪ್ರಭೇದ)

ಬರಲಿದೆ! ಅಹಹಾ! ದೂರದಿ ಬರಲಿದೆ—

ಬುಸುಗುಟ್ಟುವ ಪಾತಾಳದ ಹಾವೋ?

ಹಸಿವಿನ ಭೂತವು ಕೂಯುವ ಕೂವೋ?

ಹೊಸತಿದು ಕಾಲನ ಕೋಣನ —ಓವೋ!

ಉಸಿರಿನ ಸುಯ್ಯೋ? ಸೂಸೂಕರಿಸುತ

ಬರುವುದು! ಬರಬರ ಭರದಲಿ ಬರುವುದು

ಬೊಬ್ಬೆಯ ಹಬ್ಬಿಸಿ, ಒಂದೇ ಬಾರಿಗೆ

ಉಬ್ಬರ ಎಬ್ಬಿಸಿ ಕಡಲಿನ ನೀರಿಗೆ,

ಬೊಬ್ಬಳಿ ತೆರೆಯನು ದಡಕ್ಕೆ ಹೊಮ್ಮಿಸಿ,

ಅಬ್ಬರದಲಿ ಭೋರ್ ಭೋರೆನೆ ಗುಮ್ಮಿಸಿ.

ಬರುತದೆ! ಮೈ ತೋರದೆ ಬರುತದೆ! ಅದೆ—

ನಡುಮುರಿಯುತ ನಗನಾವೆಗೆ, ಕೂವೆಗೆ

ಉಡಿಸಿದ ಹಾಯಿಯ ಹರಿಯುತ ಬಿರಿಯುತ,

ಹಡಗನು ಕೀಲಿಸಿ, ತುಮುರನು ತೇಲಿಸಿ,

ದಡದಲಿ ಝಾಡಿಸಿ, ದೋಣೆಯನಾಡಿಸಿ.

ಇದೆ! ಇದೆ! ಬರುತಿದೆ! ಇದೆ! ಇದೆ! ಬರುತಿದೆ-
 ಹಕ್ಕಿಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಧೂಳಿನ ಕಾಡಿಗೆ
 ಇಕ್ಕುತ, ಹೊಲದೊತ್ತಿಗೆ ದನಕಾಡಿಗೆ
 ಫಕ್ಕನೆ ಹಟ್ಟಿಗೆ ಅಟ್ಟಿಸಿ, ಕಾಡಿಗೆ
 ಸಿಕ್ಕಿದ ಕಿಚ್ಚನು ಊದಲು ಹಾರುತ.

ಬರುತಿದೆ! ಇದೆ! ಇದೆ! ಇದೆ! ಇದೆ! ಬರುತಿದೆ-
 ಸಡಲಿಸಿ ಮಡದಿಯರುಡಿಯನು ಮುಡಿಯನು,
 ಬಡಮುದುಕರ ಕೊಡೆಗರಿ ಹರಿದಾಡಿಸಿ,
 ಹುಡುಗರ ತಲೆ ತಲೆ ಟೊಪ್ಪಿಯ ಆಟವ
 ದಡಬಡನಾಡಿಸಿ, ಮನೆಮನೆತೋಟವ
 ಅಡಿಮೇಲಾಗಿಸಿ, ತೆಂಗನು ಲಾಗಿಸಿ,
 ಅಡಿಕೆಯ ಬಾಗಿಸಿ, ಪನೆ ಇಬ್ಬಾಗಿಸಿ,
 ಬುಡದೂಟಾಡಿಸಿ, ತಲೆ ತಾಟಾಡಿಸಿ,
 ಗುಡಿಸಲ ಮಾಡನು ಹುಲುಹುಲು ಮಾಡಿಸಿ.

ಬಂತ್ಯೆ! ಬಂತ್ಯೆ! ಇದೆ! ಇದೆ! ಬಂತ್ಯೆ!
 ಗಿಡಗಿಡದಿಂ-ಚೆಲು ಗೊಂಚಲು ಮಿಂಚಲು-
 ಮಿಡಿಯನು ಹಣ್ಣನು, ಉದುರಿಸಿ ಕೆದರಿಸಿ
 ಎಡದಲಿ ಬಲದಲಿ ಕೆಲದಲಿ ನೆಲದಲಿ
 ಪಡುವಣ ಮೋಡವ ಬೆಟ್ಟಕೆ ಘಟ್ಟಕೆ
 ಹೊಡೆದಟ್ಟುತ, ಕೋಲ್ ಮಿಂಚನು ಮಿರುಗಿಸಿ,

ಗುಡುಗನು ಗುಡುಗಿಸಿ, ನೆಲವನು ನಡುಗಿಸಿ,
 ಸಿಡಿಲನು ತಾಳೆಗೆ ಬಾಳೆಗೆ ಎರಗಿಸಿ,
 ಜಡಿಮಳೆ ಸುರಿವೋಲ್, ಬಿರುಮಳೆ ಬರುವೋಲ್,
 ಕುಡಿ ನೀರನು ಒಣಗಿದ ನೆಲಕೆರೆವೋಲ್
 ಬಂತ್ಯೆ ಬೀಸುತ! ಬೀಸುತ ಬಂತ್ಯೆ!
 ತೆಂಕಣ ಗಾಳಿಯು ಕೊಂಕಣ ಸೀಮೆಗೆ.
 ಬಂತ್ಯೆ! ಬಂತ್ಯೆ! ಬಂತ್ಯೆ! ಬಂತ್ಯೆ!

2. ನವೋದಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣ

ನವೋದಯ ಎಂದರೆ ಹೊಸದು, ಹೊಸತನ ಎಂದೆಲ್ಲ ಅರ್ಥವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಆಧುನಿಕ ಕಾವ್ಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಮಾತನ್ನು ಬಳಸುತ್ತೇವೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾವ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದದ್ದು. ವಸ್ತು, ನಿರೂಪಣೆ, ಆಶಯ ಈ ಎಲ್ಲಾ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದಲೂ ಹೊಸತನದಿಂದ ಕೂಡಿರುವಂತಹ ಒಂದು ರಚನೆಯನ್ನು ನವೋದಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹೊಸಗನ್ನಡ ಕಾವ್ಯದ ಆರಂಭಿಕ ಹಂತವನ್ನು ನವೋದಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಈ ಹಿಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಅನೇಕ ಅಂಶಗಳಿಂದ ಹೊಸತನದಿಂದ ಕೂಡಿರುವಂತದ್ದು. 1920-1945ರ ಅವಧಿಯ ಕಾಲಘಟ್ಟವನ್ನು ನವೋದಯದ ಸಂಭ್ರಮದ ಸುಗ್ಗಿಯ ಕಾಲ ಎನ್ನಬಹುದು.

ಇಂಥಾ ಹೊಸ ಯುಗದ ಉದಯ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡದ್ದು, ಹೃದಯವನ್ನು ಕುಣಿಸಿದ್ದು ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಯವರ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ.

ಮೊದಲು ತಾಯಿ ಹಾಲ ಕುಡಿದು
 ಲಲ್ಲೆಯಿಂದ ತೊದಲಿ ನುಡಿದು
 ಕೆಳೆಯರೊಡನೆ ಬೆಳೆದು ಬಂದ
 ಮಾತದಾವುದು
 ನಲ್ಲೆಯೊಲವ ತೆರೆದು ತಂದ
 ಮಾತದಾವುದು?
 ಕನ್ನಡ ನುಡಿ, ನಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣು
 ನಮ್ಮ ತೋಟದಿನಿಯ ಹಣ್ಣು
 ಬಳಿಕ ಬೇರೆ ಬೆಳೆದ ಹೆಣ್ಣು
 ಬಳಿಗೆ ಸುಳಿದಳು

ಹೊಸದು ರಸದ ಬಳ್ಳಿ ಹಣ್ಣು
ಒಳಗೆ ಸುಳಿದಳು.

ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಗೀತೆಗಳ ಮೊದಲನೆಯ ಕವನ ಶ್ರೀ ಅವರ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕವನ ಕಾಣಿಕೆ. ಲವಲವಿಕೆಯಿಂದ ನರ್ತಿಸುವ ಉಲ್ಲಾಸದ ಈ ಕವನದೊಡನೆ ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಕನ್ನಿಕೆ ಓದುಗರ ಬಳಿಗೆ ಸುಳಿದಳು.

ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣ :

1. ನವೋದಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಯೂರೋಪಿನ ರೊಮ್ಯಾಂಟಿಕ್ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಾದುದಾಗಿದೆ. ಮಾನವ ಈ ಸಂದರ್ಭದ ಆಸಕ್ತಿಯ ಕೇಂದ್ರ. ಮಾನವನ ಆಸೆ ಕನಸು, ಆತಂಕ ಆಶಯಗಳಿಗೆ ಭಾಷೆಯ ರೂಪಕೊಡುತ್ತದೆ.

2. ನವೋದಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇಂದ್ರಿಯದ ಅನುಭವಗಳಿಗೆ, ಮಾನವನ ಅಂತಃಕರಣಕ್ಕೆ, ಹಾಗೆಯೇ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಅನುಭವಗಳಿಗೆ, ಸ್ವಪ್ನ-ದರ್ಶನಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆಕೊಡುತ್ತದೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಲಿನ ಜಗತ್ತನ್ನು ನಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ತಂದು ಕೊಡುವ ವಿಧಾನಗಳು ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತದೆ.

3. ನವೋದಯದ ಗಮನಾರ್ಹ ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ಇದು ಬಾಳು ಸ್ವೀಕಾರಾರ್ಹ-ನಿರಾಕರಣೆಗಳೆಲ್ಲ ಎಂದು ಬಲವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ. ನವೋದಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದಟ್ಟ ನಿರಾಸೆ, ಸಿನಿಸಿಸಂ (ಎಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ದೋಷವನ್ನೇ ಕಾಣುವ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪರಿಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುವ ಮನೋಭಾವ) ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ.

4. ಬಾಳು ಸ್ವೀಕಾರಾರ್ಹವೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಸಿಗುವುದು ಒಂದೇ ಉತ್ತರ, ಹೌದು ಮೂಲತಃ ಬಾಳು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಈ ಕಾಲದ ಬಾಳಿನ ದೋಷಗಳಿಗೆ ಕಹಿ ಅನುಭವ ಅನ್ಯಾಯಗಳಿಗೆ

ಕುರುಡಾಯಿತು ಎಂದು ಅರ್ಥವಲ್ಲ. (ಕಟುಟೀಕೆ, ವಿಡಂಬನೆ, ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಎಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ.)

5. ನಾಡಪ್ರೇಮ, ದೇಶಾಭಿಮಾನ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇನ್ನೊಂದು ಲಕ್ಷಣ. ಮನುಷ್ಯ ಜೀವನವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಎಂದು ನಂಬಿದ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾರ್ಥಕದ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಅನ್ವೇಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತ, ತಾಯ್ನಾಡು, ತಾಯಿ ದೇವರ ಸಮನಾದರೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ದೇವರನ್ನೂ ಮೀರಿಸಿದವು.

6. ಪ್ರೇಮ, ಸ್ನೇಹ ಇವು ಮಹತ್ವದ ಮೌಲ್ಯಗಳಾದವು. ಅನುಕಂಪ, ತ್ಯಾಗ, ಮಾನವ ಸೇವೆ ಇವು ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಗಳಾದವು.

7. ಪ್ರಕೃತಿ ಆರಾಧನೆ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇಡೀ ಜೀವಜಗತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿ ಮಾತೆಯಾಗಿರುವ ಬಗೆಯನ್ನು ಕಂಡರಿಸಿರುವ ನವೋದಯ ಕಾವ್ಯವು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಅಗಾಧ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು (ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ) ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುವುದಾಗಿದೆ.

8. ಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟಂತೆ, ನಾಡಪ್ರೇಮವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯವು, ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣಿನ ಪ್ರಣಯವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣಿನ ಪ್ರಣಯಕ್ಕೆ ಒತ್ತು ಕೊಟ್ಟದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ ಅಂಶ.

9. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆ ನವೋದಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇನ್ನೊಂದು ಲಕ್ಷಣ. ಈ ಕಾಲದ ಸಾಹಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಮಂದಿ ದೇವರಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇರುವವರು. ಜಗತ್ತನ್ನು ಆಳುವ ಶಕ್ತಿಯೊಂದಿದೆ. ಅದು ಸತ್ಯ-ಶಿವ-ಸೌಂದರ್ಯಗಳ ಪರಮಮೂರ್ತಿ ಎಂದು ನಂಬಿದವರು. ಆ ಶಕ್ತಿಗೆ ಸರ್ವಾರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಅದು ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಬಹುದು ಎಂದು ನಂಬಿದವರು. ಸೃಷ್ಟಿಯಾದಂದಿನಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯ ಮತ್ತು ಕೆಟ್ಟ ಶಕ್ತಿಗಳ ಹೋರಾಟ ನಡೆದೇ ಇದೆ.

10. ಮನುಷ್ಯ ಬಾಳೂ ಈ ಹೋರಾಟದ ಒಂದು ರಂಗ. ಮನುಷ್ಯ ಒಳ್ಳೆಯ ಶಕ್ತಿಗಳ ಯೋಧನಾಗಬೇಕು. ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಕೆಟ್ಟುದನ್ನೂ ದಮನ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಈ ಕಾಲದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

11. ಈ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಜಗತ್ತು ಒಂದು ಜೀವಂತಪ್ರಾಣಿಯಂತೆ, ಯಂತ್ರದಂತಲ್ಲ. ಅದು ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯತ್ತ ಸಾಗುತ್ತಿದೆ. ತಿಳುವಳಿಕೆ ಒಂದೇ ರೀತಿಯದಲ್ಲ. ಬುದ್ಧಿ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಲಭ್ಯವಾಗುವುದು. ಒಂದು ಬಗೆಯ ತಿಳುವಳಿಕೆ, ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲಿನ ಜಗತ್ತನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ರೀತಿಗಳು ಹಲವಿವೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮೂಲಕ ಕಲ್ಪನೆ, ಅನುಭಾವ ಇವೆಲ್ಲ ಜಗತ್ತನ್ನು ನಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಡಬಲ್ಲವು ಎಂಬುದು ಈ ಕಾಲದ ಸಾಹಿತಿಗಳ ನಿಲುವು.

ಒಟ್ಟಾರೆ ನವೋದಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಆಯಾಮವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬೇಕು. ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ರೂಪ ತಾಳಿದ್ದು ಎರಡು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ಮುಖಾ ಮುಖಿಯಾದದ್ದರ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಜನಕ್ಕೆ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ. ಬೇರೊಂದು ದೇಶವು ನಮ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ನಾವು ಗುಲಾಮರಾದುದರ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ. ಇದನ್ನು ವಸಾಹತು ಅನುಭವ ಎಂದು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾದರೂ ಒಂದು ದೇಶದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಎರಡೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಿದವು. ಕನ್ನಡಿಗರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಇವೆರಡನ್ನೂ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಬದುಕಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕಂಡ ಸಾಧನೆ ನವೋದಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ್ದು. ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಕಥೆಗಳು, ಚಿಕ್ಕವೀರರಾಜೇಂದ್ರ, ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಕವನಗಳು, ಕಥೆಗಳು, ಕಾದಂಬರಿಗಳು, ಕಾರಂತರ ಹಲವು ಕಾದಂಬರಿಗಳು, ಕೈಲಾಸಂ ನಾಟಕಗಳು - ಇಂಥ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಹೊಸ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಕಣ್ಣು ಕೋರೈಸಿ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಹೊಸ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅನುಕರಣೆ, ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ನಾಗರಿಕತೆ-ಸಂಸ್ಕೃತಿಯತ್ತ ತಿರುಗುವುದು, ಹೊಸ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ

ಹಲವು ಅಂಶಗಳು ಕ್ರಮೇಣ ದೇಶೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಜೀವನ ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ವಿದೇಶೀ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ವಿರೋಧ. ದೇಶೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಪದ್ಧತಿಗಳು ಮಾಯವಾಗುವುದು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಡುವುದು ಮೊದಲಾದವೆಲ್ಲ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳು.

ಬೆಳಗು

ಅಂಬಿಕಾತನಯದತ್ತ

ಮೂಡಲ ಮನೆಯಾ ಮುತ್ತಿನ ನೀರಿನ
 ಎರಕವ ಹೊಯ್ದಾ
 ನುಣ್ಣ - ನ್ನೇರಕವ ಹೊಯ್ದಾ
 ಬಾಗಿಲ ತೆರೆದೂ ಬೆಳಕು ಹರಿದೂ
 ಜಗವೆಲ್ಲಾ ತೊಯ್ದಾ
 ಹೋಯ್ತೋ- ಜಗವೆಲ್ಲಾ ತೊಯ್ದಾ.

ರತ್ನದ ರಸದಾ ಕಾರಂಜೀಯೂ
 ಪುಟಪುಟನೇ ಪುಟಿದು
 ತಾನೇ- ಪುಟಪುಟನೇ ಪುಟಿದು
 ಮಘಮಘಿಸುವಾ ಮುಗಿದ ಮೊಗ್ಗೀ
 ಪಟಪಟನೇ ಒಡೆದು
 ತಾನೇ- ಪಟಪಟನೇ ಒಡೆದು.

ಎಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹೂಗಳ ಒಳಗೇ
 ಅಮೃತದ ಬಿಂದು
 ಕಂಡವು- ಅಮೃತದ ಬಿಂದು
 ಯಾರಿರಿಸಿರುವರು ಮುಗಿಲಸಮೇಲಿಂ
 ದಿಲ್ಲಿಗೇ ತಂದು
 ಈಗ ಇಲ್ಲಿಗೇ ತಂದು.

ತಂಗಾಳೀಯಾ ಕೈಯೊಳಗಿರಿಸೀ
 ಎಸಳೀನಾ ಚವರಿ
 ಹೂವಿನ ಎಸಳೀನಾ ಚವರಿ
 ಹಾರಿಸಿಬಿಟ್ಟರು ತುಂಬಿಯ ದಂಡು
 ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಸವರಿ
 ಗಂಧಾ ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಸವರಿ.

ಗಿಡಗಂಟೆಯಾ ಕೊರಳೊಳಗಿಂದ
 ಹಕ್ಕಿಗಳಾ ಹಾಡು
 ಹೊರಟಿತು- ಹಕ್ಕಿಗಳಾ ಹಾಡು.
 ಗಂಧರ್ವರಾ ಸೀಮೆಯಾಯಿತು
 ಕಾಡಿನಾ ನಾಡು
 ಕ್ಷಣದೊಳು- ಕಾಡಿನಾ ನಾಡು.

ಕಂಡಿತು ಕಣ್ಣು ಸವಿದಿತು ನಾಲಗೆ
 ಪಡೆದೀತೀ ದೇಹ
 ಸ್ವರ್ಣ- ಪಡೆದೀತೀ ದೇಹ.
 ಕೇಳಿತು ಕಿವಿಯು ಮೂಸಿತು ಮೂಗು
 ತನ್ಮಯವೀ ಗೇಹಾ
 ದೇವರ- ದೀ ಮನಸಿನ ಗೇಹಾ.

ಅರಿಯದು ಅಳವು ತಿಳಿಯದು ಮನವು

ಕಾಣದೋ ಬಣ್ಣ

ಕಣ್ಣಿಗೆ - ಕಾಣದೋ ಬಣ್ಣ

ಶಾಂತಿರಸವೇ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಾ

ಮೈದೋರಿತಣ್ಣ

ಇದು ಬರಿ- ಬೆಳಗಲ್ಲೋ ಅಣ್ಣ.

ಸಾಲದ ಮಗು

ಕುವೆಂಪು

"ಸುಬ್ಬಾ! ಸುಬ್ಬಾ! ಏ ಸುಬ್ಬಾ!"

ಮಳೆಗಾಲ, ಕಾರಿರುಳು. ಕತ್ತಲು ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಜಗತ್ತೆಲ್ಲ ಮಸಿಯಲ್ಲಿ ಅಳಿಸಿಹೋದಂತಿತ್ತು. ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಜಡಿಮಳೆ ಜೋ ಎಂದು ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಬಿರುಸಾದ ಗಾಳಿ ಒಂದೊಂದು ಸಾರಿ ಭರದಿಂದ ಬೀಸುವುದು; ಒಮ್ಮೆ ಮುಗ್ಗರಿಸಿ ನಿಲ್ಲುವುದು.

ಮಲೆನಾಡಿನ ಕಾಡುತುಂಬಿದ ಮಲೆಗಳು ಆ ಕಾರ್ಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ರೂಪು ರೇಖೆ ಕೂಡ ಕಾಣದಂತೆ ನಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಾಯವಾಗಿದ್ದವು. ಬಿರುಸಾಗಿ ಗಾಳಿ ಬೀಸಿದಾಗ ಅರಣ್ಯವೆಲ್ಲ ಹೋ ಎಂದು ಗರ್ಜಿಸಿದಂತಾಗುವುದು. ಗಾಳಿ ಮೃದುವಾದಾಗ ಕಾಡಿನ ಮರಗಳ ಮೇಲೆಯೂ ಮನೆಯ ಮುಂದಿನ ಅಡಕೆ ಬಾಳೆಯ ತೋಟದ ಮೇಲೆಯೂ ಮನೆಗೆ ಹೊಂದಿಸಿದ ಹೆಂಚುಗಳ ಮೇಲೆಯೂ ತೋರಹನಿಗಳು ಬಿದ್ದು ಬಿದ್ದು ಚಟ್‌ಪಟ್, ಟಣ್ ಟಣ್, ಪಟ್ ಚಟ್, ಬಸ್ತ್ ಸರ್ ಎಂದು ನಾನಾ ವಿಧವಾಗಿ ವಿಷಣ್ಣವಾಗಿ ರವ ಮಾಡುವುವು. ಆ ಮಳೆಗಾಳಿಗಳ ಚಿಟಿಮಿಟಿಯ ನಡುವೆ ಸಾವಿರಾರು ಕಪ್ಪೆಗಳು ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದಲೂ ವಟಗುಟ್ಟುತ್ತ ತಲೆ ಚಿಟ್ಟುಹಿಡಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಕೆಲವು ನಿಶಾಚರ ವನ್ಯಕ್ರಿಮಿಗಳು ಮರದ ಪೊಟರೆಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕರ್ಕಶವಾಗಿ ಕೀರುತ್ತಿದ್ದವು. ಮನೆಯ ಬಳಿ ಇದ್ದ ತೆಂಗಿನ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಗರಿಗಳು ಗಾಳಿಗೆ ಚಿರಮರ್ಮರ ನಾದಗೈದು ಸದ್ದಿಗೆ ಸದ್ದನ್ನು ಪೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮುಗಿಲು ಕವಿದು ಕುರುಡುಗತ್ತಲೆ ತುಂಬಿತ್ತು. ಒಂದೊಂದು ಸಾರಿ ಇರುಳಿನ ಗುಟ್ಟನ್ನು ತಿಳಿಯಲೋಸುಗ ಹಗಲು ಇಣುಕಿತೋ ಎಂಬಂತೆ ಬಳ್ಳಿಮಿಂಚು ಮುಗಿಲುಗಳ ಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ನಾಗರಹಾವಿನ ನಾಲಗೆಯಂತೆ ಚುರುಚುರುಗುಟ್ಟಿ ಹೊಳೆದು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಜಗತ್ತು ನಾದಮಯ, ತಿಮಿರಮಯ, ವರ್ಷ ಮಯವಾಗಿತ್ತು. ಮನೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ನೀರ್ಗಾಲುವೆಗಳೂ ತೊರೆಗಳೂ ಕೆರಳಿದ ಸಿಂಹಗಳಂತೆ

ಭೋರ್ಗರೆದು ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಗುಡುಗು ದಿಗಂತದಿಂದ ದಿಗಂತದವರೆಗೆ ಉರುಳುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಮಳೆ, ಆ ಗಾಳಿ, ಆ ನಿರಂತರ ನಾದ, ಆ ಕಾರ್ಗಾಲದ ಚಳಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುವ ಯಾರಿಗೆ ತಾನೇ ನಿದ್ರೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ? ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಹೀಗಿರಲು ಒಂದು ಸಾರಿ ಗಾಳಿ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಬೀಸಿತು; ಮಳೆ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಬಿತ್ತು; ಮಿಂಚು ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಮಿಂಚಿತು; ಕೂಡಲೆ ಭಯಂಕರ ಭಯಾನಕವಾಗಿ ಸಿಡಿಲೆರಗಿತು. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಗಾಜಿನ ಬುರುಡೆಯಂತೆ ಪಟಪಟನೆ ಪುಡಿಯಾಯಿತೋ ಎಂಬಂತೆ ಸಿಡಿಲೆರಗಿತು. ಗೌಡರಿಗೆ ಧಿಗಿಲ್ಲೆಂದು ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು.

"ಸುಬ್ಬಾ! ಸುಬ್ಬಾ! ಏ ಸುಬ್ಬಾ!" ಎಂದು ಕೂಗಿ ಕರೆದರು.

ಸುಬ್ಬನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಕೆಳಜಗುಲಿಯ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ದಾನ ಮಾಡಿದ್ದ ಎರಡು ಮೂರು ಚಿಂದಿ ಕಂಬಳಿಗಳನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೆದೆಯೇರಿಸಿದ ಬಿಲ್ಲಿನಂತೆ ಬಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದನು. ಬಹಳ ಚಿಕ್ಕವನಾದ ಅವನು ಆ ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡವರೊಡನೆ ಕೆಲಸಮಾಡಿ ದಣಿದಿದ್ದನು. ಅನಾಥರಿಗೆ ಪರಮಜನನಿಯಾದ ನಿದ್ರಾದೇವಿಯ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ಆ ಪರದೇಶಿ ಬಾಲಕನು ಮರವಟ್ಟು ಬಿದ್ದಿದ್ದನು.

ಗೌಡರಿಗೆ ರೇಗಿತು. ಎರಡು ಮೂರು ಸಲ ಕೂಗಿದರು. ಆ ಮಳೆಯ ಗಲಭೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಧ್ವನಿ ಅವರಿಗೇ ಕೇಳಿಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ರೇಗಿದರು. ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದೆದ್ದು ಒಂದು ಬೆತ್ತ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮೇಲುಜಗಲಿಯಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದರು.

ಗೌಡರು ಮನೆಯ ಯಜಮಾನರು, ಶ್ರೀಮಂತರು. ಆ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಒಡೆಯರು.

ಕಠೋರಸ್ವಭಾವದವರು. ಅವರಿಗೆ ವಯಸ್ಸು ಅರವತ್ತರ ಮೇಲಾಗಿತ್ತು. ಮೂರು ಮದುವೆಗಳಾಗಿದ್ದುವು. ನಾಲ್ಕೈದು ಮನೆತನಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಬಡ್ಡಿಯ ಮೇಲೆ ಸಾಲ ಕೊಟ್ಟು ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹುಲಿಯನ್ನು ಕಂಡಂತೆ ಭೀತಿ. ಗೌಡರು ಆ ಭೀತಿಯನ್ನು ತಮಗೆ ತೋರಿಸುವ ಗೌರವವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ದಿನವೂ ಬ್ರಾಂದಿ ಕುಡಿಯದೆ ಅವರಿಗೆ ನಿದ್ರೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಿಯಮ ನಿಷ್ಠೆಗಳಿಗೇನೂ ಕಡಿಮೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೈ ತುಂಬಾ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ನಾಮದ ಪಟ್ಟಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವರು. ನಿತ್ಯವೂ ಶಿವಪೂಜೆ ಮಾಡುವರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೋಣೆಯೊಳಗೆ ಕುಳಿತು ಬ್ರಾಂದಿ ಕುಡಿಯುವಾಗ, ಅದನ್ನು ಶೀಸೆಯಿಂದ ಗ್ಲಾಸಿಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾ, ಹೊರಗಿನವರು ತಾನು ದೇವರ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿರುವೆನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಿ ಎಂದೂ, ಅವರಿಗೆ ಶೀಸೆಯ ಮುಚ್ಚಳ ತೆಗೆಯುವ ಸದ್ದೂ ಬ್ರಾಂದಿ ಹೊಯ್ಯುವ ಸದ್ದೂ ಕೇಳಿಸಬಾರದೆಂದೂ, "ಹರಿ ನಾರಾಯಣ ಹರಿ ನಾರಾಯಣ ಹರಿ ನಾರಾಯಣ ಎನು ಮನವೆ" ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ರಾಗದಿಂದ ಹೇಳುವರು. ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಂತೂ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ "ಹರಿನಾರಾಯಣ" ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸುಬ್ಬ ಎಂಟು ಹತ್ತು ವರ್ಷದ ಹುಡುಗ. ಅವನ ತಂದೆ ರಂಗನು ಗೌಡರ ಒಕ್ಕಲಾಗಿದ್ದನು. ಸುಬ್ಬನ ತಾಯಿ ಮಗನನ್ನು ಹೆತ್ತ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೆ ತೀರಿಹೋಗಿದ್ದಳು. ರಂಗನು ಮತ್ತೊಂದು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಬಹಳ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟನು. ಹೆಣ್ಣು ಕೂಡ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ತೆರ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಹೆಣ್ಣಿನವರು ಕೇಳಿದರು. ಬಡ ರಂಗನು ಒಡೆಯರಾದ ಗೌಡರ ಹತ್ತಿರ ಸಾಲ ಕೇಳಿದನು. ಗೌಡರು ಆಗಾಗಲೆ ರಂಗನ ಮೇಲೆ ಇದ್ದ ಮುನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ಸಾಲವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಇನ್ನು ಒಂದು ಕಾಸನ್ನೂ ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದರು. ಹೀಗಾಗಿ ರಂಗನ ಮದುವೆ ನಿಂತಿತು. ಕೆಲ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೆ ರಂಗನಿಗೆ ರೇಷ್ಮೆ ಖಾಯಿಲೆ ಬಂದು ತೀರಿಹೋದನು. ಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಸಾಲಕ್ಕಾಗಿ ಅವನ ಮಗ ಸುಬ್ಬನನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜೀತದಾಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅಗಸರು ಕತ್ತೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹೊರೆ ಹೊರುವಂತೆ ಆ ಬಾಲಕನ ಮೇಲೆ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಹೇರತೊಡಗಿದರು. ಸುಬ್ಬನ ಕೈಲಿ ಆಗಲಿ ಆಗದೆ ಹೋಗಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲೇಬೇಕಿತ್ತು. ಗೌಡರೂ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಬರಲಿ ಎಂದು ಆಗಾಗ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಸುಬ್ಬನು ದಿನದಿನವೂ ಕೃಶನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಜ್ವರ

ಬಂದು ಮಲಗಿಕೊಂಡರೆ ಗೌಡರು ಎರಡು ಗುದ್ದು ಹೇರಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ದಬ್ಬುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಹುಡುಗನು ಜ್ವರದ ಚಳಿಯಲ್ಲಿ ನಡುಗುತ್ತಾ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು. ಕೆಲವು ಸಾರಿ ದೊಡ್ಡವರಾದ ಇತರ ಆಳುಗಳು ಸುಬ್ಬನ ಮೇಲಣ ಕನಿಕರದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಹೇಳಿ ತಾವೇ ಅವನ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಗೌಡರು ಬರುವ ಸೂಚನೆ ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಸುಬ್ಬನನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸುವರು. ಅವನು ಜ್ವರದ ಭರದಲ್ಲಿ ತತ್ತರಿಸುತ್ತ ಎದ್ದು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಅನಾಥನು ದಿನದಿನವೂ ಸುಡುಗಾಡಿಗೆ ಸಮೀಪವಾಗುತ್ತಿದ್ದನು.

ಗೌಡರು ಕರೆದಾಗ ಸುಬ್ಬ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದೇನೋ ಹೌದು. ಆದರೆ ಅನಾರೋಗ್ಯವಿರುವವರಿಗೆ ಕನಸಿಲ್ಲದ ನಿದ್ದೆ ಬರುವುದೇ ದುರ್ಲಭ. ಸುಬ್ಬ ಏನೇನೋ ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು. ಜಾಗೃತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತನಗಿಲ್ಲದ ಸುಖಗಳನ್ನು ಕಂಡುಂಟು ಸವಿಯುತ್ತಿದ್ದನು. ನನಸಿನಲ್ಲಿ ಲಭಿಸದ ಮತ್ತು ಕೈಗೂಡದ ಬಯಕೆಗಳು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕೈಗೂಡುವುದು ಸ್ವಭಾವಿಕ. ಸುಬ್ಬನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದೆತಾಯಿಯರೊಡನೆ ಒಂದು ಸುಂದರವಾದ ಸೌಧದಲ್ಲಿ ನಲಿಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕೈಗೆ ಕಾಲಿಗೆ ಆಳುಗಳಿದ್ದರು. ಜೊತೆಗೆ ಆಡಲು ಹುಡುಗರಿದ್ದರು. ವಿಧವಿಧವಾದ ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಗಳು ಅವನು ತಿಂದು ತಿಂದು ಮಿಗುವಷ್ಟಿದ್ದವು. ಗೌಡರು ಬೆತ್ತದಿಂದ ರಪ್ಪ ರಪ್ಪನೆ ಹೊಡೆದಾಗ ಅವನು ಚೀರಿ ಹಾರಿಬಿದ್ದನು. ಕಣ್ಣೆರೆದು ನೋಡಿದರೆ ಲಾಟೀನಿನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಗೌಡರ ರುದ್ರಮೂರ್ತಿ! ಸುಬ್ಬ "ಅಯ್ಯೋ! ದಮ್ಮಯ್ಯ!" ಎಂದು ಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಬೇಗಬೇಗನೆ ಬಿಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಎದ್ದನು.

ಗೌಡರು "ಏನೋ ಕಳ್ಳಮಗನೇ, ಕರೆದರೆ ಸುಳ್ಳುನಿದ್ದೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ್ದೀಯಾ?" ಎಂದು ಮತ್ತೊಂದು ಏಟು ಹೊಡೆದರು. ಸುಬ್ಬ ಒರಲುತ್ತಾ ಕಣ್ಣೀರು

ಸುರಿಸುತ್ತಾ ನಿಂತನು. ಅವನಿಗೆ ನೋವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗಲೆ ಇಲ್ಲ.

ಗೌಡರು ಕಠೋರದ್ವನಿಯಿಂದ "ಹೋಗೋ! ನಡಿಯೋ! ಗದ್ದೇಲಿ ಹಾಕಿದ್ದ ಕೂಣೆ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬಾರೋ" ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಬೆತ್ತ ಎತ್ತಿದರು.

ಸುಬ್ಬ "ಹೋಗ್ತೀನಯ್ಯಾ" ಎಂದು ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಕೂಗಿದನು.

ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಮೀನಿನ (ಮೀನು ಹತ್ತುವ) ಸಮಯದಲ್ಲಿ ರೈತರು ಕೂಣೆ ಹಾಕಿ ಮೀನು ಹಿಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ದಿನಕ್ಕೆ ಏಳೆಂಟು ಬುಟ್ಟಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮೀನು ಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆ. ಆ ದಿನ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿಯೆ ಗೌಡರು ನಾಲ್ಕೈದು ಬುಟ್ಟಿ ಮೀನು ಸಿಕ್ಕಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿದ್ದರು. ರಾತ್ರಿ ಕೂಣೆ ತುಂಬಿ ಮೀನು ಉಕ್ಕಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ ಅಥವಾ ನೀರಿನ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಕೂಣೆ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಭಯ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೆ ನಡುರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಪುಟ್ಟ ಬಾಲಕನನ್ನು ಹೊಡೆದು ಎಬ್ಬಿಸಿದ್ದು.

ಸುಬ್ಬನು ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಮೀನು ಬುಟ್ಟಿ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಲಾಟೀನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಕಂಬಳಿಕೊಪ್ಪ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೊರಟನು. ಗೌಡರು ಮರಳಿ ಹೋಗಿ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಿದರು.

ಮಳೆ ಸುರಿಯುತ್ತಲೆ ಇತ್ತು. ಗಾಳಿ ಮಿಂಚು ಗುಡುಗುಗಳೂ ನಿಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕತ್ತಲೆ ಕ್ರೂರವಾಗಿತ್ತು. ಹಾದಿಯ ತುಂಬಾ ಕೆಸರು. ಸುಬ್ಬನು ಕಾಲಿಟ್ಟಂತೆಲ್ಲಾ ಪಿಚಪಿಚನೆ ಹಾರುತ್ತಿತ್ತು. ಲಾಟೀನಿಗೆ ಕೆಸರಾದರೆ ಗೌಡರು ಮತ್ತೆ ಎಲ್ಲಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾರೆಯೋ ಎಂದು ಹೆದರಿ ಅದನ್ನು ಶಕ್ತಿಮೀರಿ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಡೆದನು. ಕೂಣೆ ಇದ್ದ ಸ್ಥಳ ಎಂಟು ಹತ್ತು ಫರ್ಲಾಂಗುಗಳಷ್ಟು ದೂರವಾಗಿತ್ತು. ಸುಬ್ಬ ನಡೆದನು. ರುದ್ರಪ್ರಕೃತಿಯ ಹೊರತು ಮತ್ತೊಂದು ಜೀವಜಂತು ಹೊರಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೋಗುತ್ತಾ ಸುಬ್ಬನು ಒಂದು ಗದ್ದೆ ಅಂಚಿನಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಗದ್ದೆ ಅಂಚಿಗೆ ಹಾರುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲು ಜಾರಿ ಬಿದ್ದು ಲಾಟೀನು ಒಡೆದುಹೋಯಿತು. ದೀಪ ನಂದಿತು. ಸುಬ್ಬ ಕಗ್ಗತ್ತಲಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಕರಗಿಯೂ

ಹೋದಂತಾಯಿತು. ಗದ್ದೆಯಂಚಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಅತ್ತನು, ಲಾಟೀನು ಒಡೆದುದಕ್ಕಾಗಿ. ಅತ್ತು ಅತ್ತು, ಮನೆಗೆ ಮೀನು ತಾರದೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದರೆ ಏನು ಗತಿಯಾಗುವುದೋ ಎಂದು ಹೆದರಿ, ಮತ್ತೆ ಆ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಮಳೆಗಾಳಿಗಳ ಪ್ರಚಂಡಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಮುಂಬರಿದನು. ಮಿಂಚಿನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಊಹೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ನಡೆದು ಕೂಣೆಯಿದ್ದ ತಾವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲೆಂದು ಬೀಳುತ್ತ ಏಳುತ್ತ ಅಳುತ್ತ ಹೋದನು. ಆ ನಿಷ್ಕರುಣ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಭಯಂಕರ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಬಾಲಕನು ಕಡಲಲ್ಲಿ ತೇಲುವ ಹುಲ್ಲು ಎಸಳಿನಂತೆ ತೇಲಿಹೋದನು.

ಚಳಿ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಬಲವಾಗಿ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡನು. ನಡುನಡುವೆ ಏನನ್ನೂ ಕಂಡವನಂತೆ ಬೆಚ್ಚಿ ನಡುಗಿದನು. ಕಡೆಗೆ ಕೂಣೆಯ ಬಳಿ ಸೇರಿದನು.

ಸುಬ್ಬನು ಕೂಣೆಯ ಬಳಿ ಸೇರಿ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬುಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು ಬಹು ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ಕೂಣೆಯನ್ನೆತ್ತಿದನು. ಕೂಣೆ ಮೀನಿನಿಂದ ತುಂಬಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಒಳಗೆ ಮೀನು ಚೊಳ್ ಚೊಳ್ ಎಂದು ಸದ್ದು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೆಲವು ಕೂಣೆಯ ಒಳಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ಬಡಿದು ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಸುಬ್ಬ ಕೂಣೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಅಂಚಿನಮೇಲೆ ಇಟ್ಟನು. ಇಟ್ಟು ಪನ್ನೆ(ಬಿದಿರಿನ ಕುಕ್ಕಿ)ಯನ್ನು ಈಚೆಗೆ ತೆಗೆದನು.

ಒಡನೆಯ ಮೀನು ತಿನ್ನಲೆಂದು ಬಂದು ಅದರೊಳಗಿದ್ದ ಒಂದು ಕೃಷ್ಣಸರ್ಪ ಬುಸ್ಸೆಂದು ಚಿಮ್ಮಿ ಸುಬ್ಬನನ್ನು ಕಚ್ಚಿ ಓಡಿಹೋಯಿತು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಗಾಳಿ ಮಳೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಶಮನವಾಗಿದ್ದವು. ಸುಬ್ಬ ಕಿಟ್ಟನೆ ಚೀರಿದನು. ವಿಷವೇರಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದನು. ನೀರು ಭೋರೆಂದು ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಬೆಳೆದ ಪೈರಿನ ಮೇಲೆ ಆಗತಾನೆ ಕೋಪವಾರಿದ ಗಾಳಿ ಸುಯ್ಯೆಂದು ಬೀಸಿತ್ತು. ಮುಗಿಲು ಮಿಂಚುತ್ತಿತ್ತು. ಜಗಚ್ಚಕ್ರವು ಆ ಕ್ಷುದ್ರ ವಿಷಯವನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತಾರದೆ ತಿರುಗುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು.

ಬೆಳಗಾದಮೇಲೆ ಗೌಡರು ಸುಬ್ಬ ಬಾರದಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹಳ ರೇಗಿದರು. ರಾತ್ರಿ ಕೂಣೆಗೆ ಹೋಗದೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅಡಗಿರಬೇಕೆಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ದೊಣ್ಣೆ ಹಿಡಿದು

ಹುಡುಕಿದರು. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೂ ರೇಗಿದರು. ಯಾರ ಮನೆಗೋ ಹೋಗಿ ಮಲಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ಸಿಡಿಲಿದರು. ಕಡೆಗೆ ತಾವೇ ಒಬ್ಬ ಆಳನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಲು ಹೊರಟರು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಗದ್ದೆಯಂಚಿನ ಬಳಿ ಒಡೆದ ಲಾಟೀನು ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ರೇಗಿದರು. "ಅವನು ಸಿಕ್ಕಲಿ, ಎಲುಬು ಮುರಿಯುತ್ತೇನೆ!" ಎಂದು ಗರ್ಜಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಹೋದರು. ಕೂಣಿ ಸಮೀಪವಾಯ್ತು! ದೂರದಿಂದಲೇ ಕೂಣಿ ಮಗುಚಿಕೊಂಡು ಅಂಚಿನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು "ಅಯ್ಯೋ, ಹಾಳು ಬಡ್ಡಿಮಗ; ಮೀನೂ ಸಿಕ್ಕದಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನಲ್ಲ!" ಎಂದುಕೊಂಡರು. ಇನ್ನೂ ಹತ್ತಿರ ಹೋದರು. ಸೊಂಟದೆತ್ತರ ಬೆಳೆದ ಗದ್ದೆಯ ಕೆವಿಯ ನಡುವೆ ಕೆಸರು ಮೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಸುಬ್ಬ ಬಿದ್ದಿದ್ದನು. ಗೌಡರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಗಾಬರಿಯಾಯಿತು. ಕರೆದರು. ಓಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಏಳಲಿಲ್ಲ. ಅಲುಗಾಡಲಿಲ್ಲ. ಜೊತೆ ಬಂದಿದ್ದ ಆಳಿನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತಲು ಹೇಳಿದರು. ಅವನು ಹೋಗಿ ಎತ್ತಿದನು. ಹೆಣ ನಿಮಿರಿ ನಿಂತಿತು!

ಗೌಡರು ಬಹಳ ವ್ಯಸನಪಟ್ಟುಕೊಂಡು, "ಅಂತೂ ಮುನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಮನೆಗೆ ಬಂತು!" ಎಂದು ನಿಡುಸುಯ್ದರು.

~ * ~ * ~

3. ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣ

ಮಾನವೀಯತೆಗಾಗಿ ಕಲೆ ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಚಳವಳಿಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. 1917ರಲ್ಲಿ ರಷ್ಯದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕ್ರಾಂತಿಯು ಸಾಮ್ಯವಾದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಕಾರ್ಲ್ ಮಾರ್ಕ್ಸ್, ಲೆನಿನ್ ಮೊದಲಾದವರ ಬರಹಗಳು ಸಾಮ್ಯವಾದ ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಲೆನಿನ್ ತನ್ನ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ "ಜನತೆಗೆ ಸರಿಯಾದ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವುದು; ಸಮಾಜದ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಿವಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು. ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ನೀಡುವುದು ಕಲೆಯ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ" ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಳವಳಿಯ ಧೋರಣೆಯಾಯಿತು.

ಫ್ರಾನ್ಸ್ ಕ್ರಾಂತಿಯ ನಂತರ ಪ್ಯಾರಿಸ್‌ನಲ್ಲಿ 1934ರಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ವಿಶ್ವ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಸಮಾವೇಶ ಜರುಗಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಶ್ರೀ ಸಜ್ಜದ್ ಜಾಹೀರ್ ಭಾಗವಹಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ಮುಲ್ಲರಾಜ್ ಆನಂದ್ ಮತ್ತು ಪ್ರೇಮ್ ಚಂದ್ ಅವರು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಲೇಖಕರ ಸಂಘವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. 1936ರಲ್ಲಿ ಲಕ್ನೋದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮ್‌ಚಂದ್ ಅವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧಿವೇಶನ ನಡೆಯಿತು. ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ 1943ರವರೆಗೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಅಧಿವೇಶನಗಳು ನಡೆದವು. ಗುರು ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರ್, ಜವಾಹರಲಾಲ್ ನೆಹರು ಮೊದಲಾದವರು ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸಿದರು. 1943ರಲ್ಲಿ ಮುಂಬೈಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಬರಹಗಾರರ ಮಹಾ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗರು ಭಾಗವಹಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ ಅ.ನ. ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ 1943ರ ಡಿಸೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಲೇಖಕರ ಸಂಘ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ನಾಡಿಗೇರ್ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು, ನಿರಂಜನರು, ಬಸವರಾಜ ಕಟ್ಟಿಮನಿ, ತ.ರಾ. ಸುಬ್ಬರಾವ್, ಕುಮಾರ ವೆಂಕಣ್ಣ, ಎಸ್.ಅನಂತನಾರಾಯಣ, ಅರ್ಚಕ ವೆಂಕಟೇಶ್, ಅನಂತ ಪದ್ಮನಾಭ ಸೋಗಾಲ ಮೊದಲಾದವರು ಈ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡರು. 1943ರಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅಖಿಲ ಭಾರತ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಅ.ನ.ಕೃ.ರವರು ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿದರು. "ನವೋದಯ ಕಾಲದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜನಪದದೊಂದಿಗೆ ಪೂರ್ಣ ಬೆರೆಯುವ ಮನೋಭಾವನೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅದರಿಂದ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಹುಟ್ಟಿತು. ನವೋದಯ ಕಾಲದ ಕವಿಗಳು ನಿರ್ವಿಣ್ಣರಾಗಿ ಕುಳಿತಾಗ ಪ್ರಗತಿಶೀಲರು ಜನಕ್ಕೆ ಧೈರ್ಯ, ಸ್ಥೈರ್ಯಗಳನ್ನು ನೀಡಿದರು. ಕಥೆ, ಕವಿತೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ಪ್ರಬಂಧ, ಭಾಷಣಗಳ ಮೂಲಕ ಜನತೆಗೆ ಅದರ ಅಮರತ್ವವನ್ನು ಕಣ್ಣುಬಿಟ್ಟು ನೋಡುವ ನಿಷ್ಠೆಯೂ ಎದುರಿಸುವ ಕೆಚ್ಚೂ ಕಂಡುಬಂದವು. ಹಳೆಯ ತತ್ವಗಳು ಪುನರ್ವಿಮರ್ಶೆಗೊಳಗಾದವು. ಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ಮೌಢ್ಯವನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಗತಿಶೀಲರು ಖಂಡಿಸುತ್ತ ಬಂದರು. ಶಾಂತಿ ದುರ್ಬಲತೆಯಿಂದ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಕ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ನಂತರವೇ ಶಾಂತಿ ಸಾಧ್ಯ. ಎಂದೋ ಆಗಿಹೋದ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಬಂಡವಾಳ ಸ್ವಾಮ್ಯಗಳೆಂಬ ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಉದಯಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇದೇ ಎರಡು ಜಾತಿಗಳು. ಇವುಗಳ ಮುಂದೆ ಉಳಿದವು ಗೌಣ. ಸಾಹಿತಿ ತಾನು ಯಾವ ಜಾತಿಯವನೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಲಾಸದ ಸಾಧನವಲ್ಲ. ದೇಶೋದ್ಧಾರಕ್ಕೆ, ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗಿರುವ ಗಾಯತ್ರಿಯದು. ಸಾಹಿತಿ ತನ್ನ ಸುಪ್ತ ಚೇತನದ ಅರಿವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅದರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ತನ್ನ ನಾಡವರಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು. ಅವರ ಕ್ರಾಂತಿ ಖಡ್ಗಕ್ಕೆ ಲೋಕದ ತಾಮಸ ಕಳೆಗಳು ನಡುಗಬೇಕು. ಅದು ದುರ್ಬಲರ, ದಲಿತರ, ಬಡವರ ರಕ್ಷಾಕವಚವಾಗಬೇಕು. ಆಗಲೇ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಾರ್ಥಕ ಸಾಹಿತಿಯ ಜನ್ಮ ಸಾಫಲ್ಯ. ನಾವು ರೋಲಾ, ಮಯಕೊವಸ್ಕಿ, ಗಾರ್ಕಿ, ಸಿಂಕ್ಲೇರ್ ಅವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಓದುವಂತೆ ಹೊರಗಿನವರು ನಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಓದಬೇಡವೇ?"

ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಹಾಗೂ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಅ.ನ.ಕೃ. ಅವರ ಈ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದನೇ ಮತ್ತು ಎರಡನೇ ಮಹಾಯುದ್ಧಗಳಿಂದ

ಉಂಟಾದ ಭೀಕರ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಕೂಡ ಈ ಚಳುವಳಿಯ ಉಗಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ಹಾಗೂ ಶ್ರಮಿಕವರ್ಗ ಎಂಬ ಎರಡು ವರ್ಗಗಳಿದ್ದು, ಇವುಗಳ ನಡುವೆ ಅಗಾಧ ಅಂತರವನ್ನು ಈ ಚಳುವಳಿ ಗುರುತಿಸಿತು. ಶ್ರಮಿಕ ವರ್ಗದ ಪರವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಘಟನೆಯ ಮೂಲಕ ಧ್ವನಿಯೆತ್ತಿತು. ಹೀಗಾಗಿ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಶ್ರಮಿಕರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿ ಹಾಗೂ ನಾಟಕಗಳು ರಚನೆಯಾದವು.

1945ರ ನಂತರ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಮತವುಂಟಾಗಿ ಭಾರತೀಯ ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅ.ನ.ಕೃ. ಅವರ ಬಣ ಹಾಗೂ ಸಾಮ್ಯವಾದದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿರಂಜನರ ಬಣ ಎಂದು ಎರಡು ಹೋಳಾದವು. 1952ರಲ್ಲಿ ನಿರಂಜನರು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಹಿರಿಯೂರಿನಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ಕುರಿತು "ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಗತಿಶೀಲರು ಎತ್ತ ಸಾಗಿದ್ದಾರೆ?" ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು.

"ಕೆಲವರ ಯತ್ನದಿಂದಾಗಿ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಳವಳಿ ಗೊತ್ತು ಗುರಿ ಇಲ್ಲದೆ ಅಡ್ಡದಾರಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಲೇಖಕರು ಈ ಬಗ್ಗೆ ತುಂಬ ಯೋಚಿಸಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸದ ಹೊರತು, ನಿಜವಾದ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಚಳವಳಿಗೆ ಉಳಿಗಾಲವೇ ಇಲ್ಲ".

ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಂಘಟನೆಯು ಎರಡು ಬಣಗಳಾಗಿ ವಿಘಟನೆಯ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಿತು. ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಚಳವಳಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿತ್ತು. ಹರಿಜನೋದ್ಧಾರ, ಸ್ತ್ರೀ ಸಮಾನತೆ, ಗ್ರಾಮ ಸುಧಾರಣೆ, ಸ್ವದೇಶಿ ಚಳವಳಿಯಂತಹ ಅಂಶಗಳು; ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಮನೋಧರ್ಮ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅ.ನ.ಕೃ. ಬಣದ ಧೋರಣೆ ಬದಲಾಯಿತು.

ಪ್ರಗತಿಶೀಲರು ಬಡವರು, ಶ್ರಮಿಕರು, ಹೆಣ್ಣು, ಸೂಳೆ, ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಮಧ್ಯಮವರ್ಗದವರೇ ಇವರ ಬಹುದೊಡ್ಡ

ಓದುಗರಾದ್ದರಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಸರಳವಾದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದರು. ಚಿ. ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಜು ಅವರು ಹೇಳುವಂತೆ “ಧಾವಂತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸೃಷ್ಟಿ ಆದ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಸರಳ ಭಾಷೆ, ಸುಲಭ ಶೈಲಿಯ ಆಕರ್ಷಣೆ, ಅತಿರಂಜಕತೆಯ ಬರವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ವೇದಿಕೆಗಳ ಮೇಲಿನಿಂದ ಮೂಡಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಶಬ್ದ ವೈಭವದ ಮಾತು ಇವರಿಗೆ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಯುವಕರ ಮಧ್ಯೆ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ತಂದು ಕೊಟ್ಟಿತು” ವಚನಗಳು ಮತ್ತು ವಚನಕಾರರು ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರಾದರು.

ಕೆಲವೇ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಿಂದೆ ಸರಿದರೂ ಪ್ರಗತಿಶೀಲರು ಬರೆದ ಕಥೆ ಮತ್ತು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಬಸವರಾಜ ಕಟ್ಟೀಮನಿ ಅವರ ಗಿರಿಜಾ ಕಂಡ ಸಿನಿಮಾ ವಸ್ತು, ಪಾತ್ರ ಮತ್ತು ನಿರೂಪಣಾ ಶೈಲಿಯಿಂದ ಸದಾ ಚರ್ಚೆಗೊಳಗಾಗಿದೆ. ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಭೇದಭಾವ, ತಾರತಮ್ಯ, ವರ್ಗಸಂಘರ್ಷಗಳ ನಗ್ನ ಸತ್ಯಗಳು ಅನಾವರಣಗೊಂಡಿವೆ. ನಿರಂಜನರ ಕೊನೆಯ ಗಿರಾಕಿ ಕಥೆಯ ಕಾಣೆಯ ದುರಂತ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕದಡುತ್ತದೆ. ಚದುರಂಗರ ಶವದ ಮನೆ ಕಥೆಯಲ್ಲಿನ ಅಧಿಕಾರ ಶಾಹಿ, ಬಂಡವಾಳ ಶಾಹಿ ಹಾಗೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಮುಗ್ಧ ಮಾಣಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಅ.ನ.ಕೃ. ಅವರ ನಗ್ನ ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ಶನಿ ಸಂತಾನ, ವ್ಯಾಸರಾಯ ಬಲ್ಲಾಳರ ಹೇಮಂತಗಾನ ಮತ್ತು ಬಂಡಾಯ, ತ.ರಾ.ಸು. ಅವರ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿ, ನಿರಂಜನರ ಚಿರಸ್ಮರಣೆ, ವಿಮೋಚನೆ, ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀರಂಗರ ಕತ್ತಲೆ ಬೆಳಕು, ಹರಿಜನ್ವಾರ, ಅಗ್ನಿಸಾಕ್ಷಿ ನಾಟಕಗಳು ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ.

ಪ್ರಗತಿಶೀಲರ ನಂತರ ಬಂದ ನವ್ಯರು ಆಕ್ರಮಣಕಾರಿ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಶೀಲರನ್ನು ಟೀಕಿಸಿದರು. ಅ.ನ.ಕೃ. ಬರೆದ ಸಂಜೆಗತ್ತಲು, ನಗ್ನಸತ್ಯ, ಶನಿಸಂತಾನ; ತ.ರಾ.ಸು. ಅವರ ಮಸಣದ ಹೂ; ಬಸವರಾಜ ಕಟ್ಟೀಮನಿ ಅವರ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದವಳು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿನ ಅಶ್ಲೀಲತೆಯು ಅಪಪ್ರಚಾರ ಪಡೆಯಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಪ್ರಗತಿಶೀಲರನ್ನು ಸಂಶಯ ಮತ್ತು ನಿಂದನಾ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೋಡುವಂತಾಯಿತು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಮ್ಯೂನಿಸ್ಟ್ ಚಳವಳಿ

ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಅಷ್ಟು ಪ್ರಬಲವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರಿಂದ ಇವರನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುವವರು ಕಡಿಮೆಯಾದರು. ಪ್ರಗತಿಶೀಲರು ಹೆಚ್ಚು ಕಠಿಣ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಬರೆದರೂ ವಸ್ತುವಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲದೆ ಏಕತಾನತೆಯಿದೆ.

ಅ.ನ.ಕೃ. ಅವರು ಮುಂದೆ ಅಖಂಡ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕನಸು ಕಂಡು ಕನ್ನಡ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅವರು ಸಾಹಿತ್ಯ ರತ್ನ, ಗಾಜಿನ ಮನೆ, ಕನ್ನಡಮ್ಮನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ, ದೀಪಾರಾಧನೆ ಮೊದಲಾದ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಕಾಸವನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಿದರು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಏಕೀಕರಣ, ಕನ್ನಡದ ಚಲನಚಿತ್ರಗಳ ಆದ್ಯತೆ. ಮ. ರಾಮಮೂರ್ತಿಯವರೊಂದಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಬಳಗದ ಸ್ಥಾಪನೆ, ಕನ್ನಡ ಬಾವುಟ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದು, ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೂ ಉದ್ಯೋಗ, ಕೋಟಿ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ರಾಮನವಮಿ ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಕಲಾವಿದರಿಗೆ ಆದ್ಯತೆ ಮೊದಲಾದ ಚಳುವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಕ್ರಮೇಣ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಚಳುವಳಿ ಕ್ಷೀಣಿಸಿದರೂ ಅವರ ತಾತ್ವಿಕತೆ ದಲಿತ ಮತ್ತು ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಚಿ. ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಜು ಅವರು ಹೇಳಿರುವ ಈ ಮಾತು ಉಲ್ಲೇಖನೀಯ. "ತನ್ನ ಕಾಲದ, ಆರೋಗ್ಯಕರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಸೃಜನಶೀಲ ಬರಹಗಾರ, ಕನ್ನಡ ಪ್ರೀತಿ-ಜನಪ್ರೀತಿ-ಮೌಲ್ಯ ಪ್ರೀತಿಗಳನ್ನು ಕೈ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂದು ಉನವಾದರೂ ಅವನು ಜನತೆಯ ಬರಹಗಾರನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಸೃಜನಶೀಲ ಕೃತಿಯೇ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಕೃತಿ" ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಕೊನೆಯ ಗಿರಾಕಿ

ನಿರಂಜನ

ಆ ಸರ್ಕಲಿನಾಚೆ ಯಾರೂ ಹೋಗಲೊಲ್ಲರು ಕಟ್ಟಡಗಳ ಅಡತಡೆಯಿಲ್ಲದ ವಿಸ್ತಾರ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿಂದ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದ ಶೀತಲ ಗಾಳಿ ದುರ್ಗಂಧವನ್ನು ತರುತ್ತಿತ್ತು. ಜನ ಗುಜು ಗುಜು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದೆಲ್ಲ ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಕಲರವ.

ಸೂರ್ಯ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆ ಕಾವೇರತೊಡಗಿತು. ಸರ್ಕಲನ್ನು ಹಾದು ಹೋಗಲೇಬೇಕಾದವರು, ಭೀತಿಯಿಂದೊಮ್ಮೆ ಎಡಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣು ಹೊರಳಿಸಿ ಮತ್ತೆ ತಲೆ ಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿ, ಸರಸರನೆ ನಡೆದು ಹೊಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಎಲ್ಲರೂ ಚಲಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು... ನಿಲ್ಲುವವರು ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ..... ನಿಧಾನವಾಗಿ ಪೌರ ಸಭೆಗೆ ವರದಿ ಹೋಯಿತು.

* * *

ಅದೊಂದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕಾಣೆ ಎದ್ದು ನೋಡುತ್ತಾಳೆ-ರಾತ್ರಿ ಜತೆಯಲ್ಲೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಸಂಗಡಿಗನಿಲ್ಲ, ಹದಿನಾರರ ಆ ಹುಡುಗಿ ಹತ್ತು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಅವನ ಬೆಂಬತ್ತಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಓಡಿ ಬಂದಿದ್ದಳು. ತಮಿಳುನಾಡಿನೊಂದು ಊರಿಂದ, ತಿರುಪೆ ಎತ್ತುವ ಗರೀಬ ಆತ, ಒಂದು ಕೈ ಮೊಂಡು ..... ಆದರೆ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ, ಇನ್ನೊಂದು ತೋಳಿನಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ಆತ ಬಳಸಿ,, ಬರಸೆಳೆದಿದ್ದ, ಕಂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹೃದಯದಿಂದ ಆಕೆ ಆತನನ್ನು ನೋಡಿದಳು, ಆ ಬಲಿಷ್ಠ ತೋಳನ್ನು ನೋಡಿದಳು.. ಎರಡು ಕೈಗಳ ಶಕ್ತಿಯೂ ಇತ್ತದಕ್ಕೆ.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಆ ರಾತ್ರೆಯೇ ಅವರು ಓಡಿಹೋದರು.

ಮನೆ ಇತ್ತು ಆಕೆಗೆ -ಚಿಕ್ಕ ಗುಡಿಸಲು. ಹೊಲವಿತ್ತು ಆಕೆಯ ತಾಯ್ತಂದೆಯರಿಗೆ, ಒಕ್ಕಲುತನದ ಒಂದಿಷ್ಟು ಹೊಲ. ಆ ವರ್ಷವೇ ಎಲ್ಲವೂ ಹೊರಟುಹೋದವು.

ದೇಶಪ್ರೇಮಿಯಾದ ಆ ಹಿರಿ ಜಮೀನ್ದಾರ ಹೆಚ್ಚು ಗೇಣಿ ಕೇಳಿದ. ಕೊಡದೇ ಹೋದರೆ ಹೊಸ ಒಕ್ಕಲನ್ನು ಹುಡುಕುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ. ಹಾಗೆಯೇ ಆಯಿತು. ಕಾಣಿಯ ತಾಯ್ತಂದೆಯರು ಹೊಲ ಕಳೆದುಕೊಂಡರು. ಮಡಿಕೆ ಕುಡಿಕೆಗಳೊಡನೆ

ಗುಳೆ ಹೊರಟಿತು ಆ ಸಂಸಾರ. ಹಿರಿಯ ಮಗ ಕೂಲಿಯಾಗುವನೆಂದು ಮದರಾಸಿಗೆ ಹೋದ, ಕಿರಿಯವನು ಜಗಳಾಡಿ ದೇಶಾಂತರ ಹೋದ. ತಂದೆ-ತಾಯಿ ಮೂಕಿಯಾದ ಮಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಊರೂರು ಸುತ್ತಿದರು.

ಎಷ್ಟು ಸುತ್ತಾಡಿದರೂ ಕೆಲಸ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಬೇಡಿ ಬೇಡಿ ಸರ್ವಿಸಾದ ಬಳಿಕ ಭೀಕ್ಷೆ ಎತ್ತುವ ಕೆಲಸ ಅವರಿಗೆ ಖಾಯಮಾಯಿತು.

ತಾಯ್ತಂದೆಯರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಂದಾಗ ಆ ಮೂಕಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದುಃಖವಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುವುದು ವಾಸಿ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಯಾವುದೋ ಮನೆಯ ಮಾಡಿನ ಕೆಳಗೆ ಬೀದಿಯ ಬಳಿ ಆ ರಾತ್ರಿ ತನ್ನೊಡನೆ ಹೊರಳಾಡಿದ ಮೊಂಡು ಕೈಯ ಯುವ ಭಿಕ್ಷುಕ, ಆಕೆಗೊಂದು ಆಧಾರವಾಗಿದ್ದ.

ನಿಮಿಷ ನಿಮಿಷಕ್ಕೂ ಕುಸಿದು ಬೀಳುವ ಆಧಾರ ಅದು.

ಓಡಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಆ ದೊಡ್ಡ ನಗರದಲ್ಲಿ ಕಳೆದುಹೋದ ಹತ್ತೇ ದಿನ. ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಬೆಳಗು ಮುಂಜಾನೆ ಆಕೆ ಒಬ್ಬಳೇ. ಆಶ್ರಯಕ್ಕೆ ಹುಲ್ಲು ಕಡ್ಡಿಯೂ ಇಲ್ಲದ ಮಹಾ ಆಳದಲ್ಲಿ ಕೈಕಾಲು ಬಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಆ ದಿನವೆಲ್ಲ ಆ ಮೂಕಿಯ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಬಳ ಬಳ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಯುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಆಕೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಹಿಸುಕಿಕೊಂಡು ಕೂತಲ್ಲೇ ಗೋಡೆಗೆ ಹಣೆ ಚಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಗೋಳೋ ಎಂದು ರೋಧಿಸಿದಳು. ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಾಡಿದಳು. ಆತ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಗಾಡಿ ಹತ್ತಿ ಯಾವ ಊರಿಗೆ ಟಿಕೆಟಿಲ್ಲದ ಪ್ರವಾಸವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದನೋ ಆ ಮಹಾರಾಯ.

ರೈಲು ನಿಲ್ದಾಣದ ಹಿಂದಿದ್ದ ಕೆರೆಗೆ ಹೋದಳು ಕಾಣೆ. ನೀರಲ್ಲಿ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಇಳಿಬಿಟ್ಟು ಕುಳಿತಳು. ರವಕೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದ ಬಾಚಣಿಗೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ತಲೆಗೆ ಕೈಯಿಂದ ನೀರು ಹನಿಸಿ

ಬಾಚಿದಳು. ಅದೇ ಕೆರೆಯ ನೀರನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕುಡಿದಳು. ಹಾಗೆಯೇ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಆ ಕಾಲು ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದುಹೋದಳು.

ಆಕೆ ರೂಪವತಿಯಲ್ಲ. ತೆಳ್ಳೆನೆಯ ಜೀವ, ಆದರೆ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಮೀರಿ ಮೈ ತುಂಬಿತ್ತು.. ಬರಿಯ ದೇಹ ಮಾಂಸಕ್ಕಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುವವರಿಗೆ ಆಕೆ ಮನದಣಿಯುವ ಊಟವಾಗಿದ್ದಳು.

ನಡೆದು ಹೋಗುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತ ಆಕೆಯೊಮ್ಮೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದಳು. ಯಾವನೋ ಸಿಗರೇಟು ಕುಡಿದುಕೊಂಡು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ. ಬೀದಿಯ ದೀಪಗಳು ಹತ್ತಿಕೊಂಡವು. ಯಾವುದೋ ಹೊಸ ಪ್ರಪಂಚದ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದ ಹಾಗೆ ಕಾಣಿಸಿ ಆ ದೀಪಗಳತ್ತ ಪಿಳಿ ಪಿಳಿ ನೋಡಿದಳು. ಒಂದು ಸೈಕಲ್ ಎದುರು ಭಾಗದಿಂದ ಹರಿದುಹೋಯಿತು. ಪೋಲೀಸನ ಸಿಕ್ಕೊಂದು ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಸದ್ದು ಮಾಡಿತು.... ಆಕೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡಿದಳು. ಆತ ಬರುತ್ತಲೆ ಇದ್ದ."

ಪುಟ್ಟಾತಿನ ಮೇಲೆಯೇ ಒಂದು ದೇವದಾರು ಮರದ ಬಳಿ ಆಕೆ ನಿಂತಳು. ಅವನೂ ಸಮೀಪ ಬಂದ ತಿಂಡಿಯ ಪೊಟ್ಟಣವನ್ನು ಆತ ಮುಂದಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ 'ಆ ಆ' ಎಂದ ಆಕೆಯ ಗಂಟಲಿನಿಂದ ಸ್ವರಹೊರಟಿತು. ಪೊಟ್ಟಣವನ್ನಾಕೆ ಬಿಚ್ಚಿ ಆ ಚೌ ಚೌವನ್ನು ಗಬಗಬನೆ ತಿಂದಳು. ಆತ ಇನ್ನೊಂದು ಸಿಗರೇಟು ಹಚ್ಚಿದ.

'ಬೆಳಗ್ಗಿನಿಂದಲೇ ನಿನ್ನ ನೋಡ್ತಾ ಇದ್ದೆ' ಎಂದನಾತ

ಆಕೆ ಆತನ ತುಟಿಯಲುಗುತ್ತಿದ್ದದರಿಂದಲೇ ಎಷ್ಟನ್ನೋ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು ಕಿವಿಯ ಭೇರಿಯ ಮೇಲೆ ಸದ್ದೇನೋ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಆಕೆ 'ಕಕಾಕ ಅ ಅ ಅ' ಎಂದೇನೋ ಹೇಳಿದಳು ಕಣ್ಣೀರು ಚಿಮ್ಮ ತೊಡಗಿತು.

'ಚು ಚು ಚ' ಎಂದು ಆತ ಸಂತಾಪ ಸೂಚಿಸಿದ. ಬಾ ಎಂದು ಕೈ ಸನ್ನೆ ಮಾಡಿದ ಆಕೆ ತಲೆಬಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಆತನನ್ನೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದಳು- ನಾಯಿ ವಿನಮ್ರವಾಗಿ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಹೋಗುವಂತೆ ಸಾಗಿದಳು.

ಯಾವುದೋ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಆ ರಾತ್ರೆ ಬೆಳಗಾಯಿತು.

* * *

ಆ ರೀತಿ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಕಳೆದವು ಆಕೆಯನ್ನು ಅವನು ಸಿಂಗರಿಸಿದ.

ಅರ್ಧ ಮಾತಿನಿಂದ ಅರ್ಧ ಕೈಸನ್ನೆಯಿಂದ ವಿವರಿಸಿ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದ.

'ನಾನು ಹೊಸಬರನ್ನು ಕರೆಕೊಂಡು ಬರ್ತೀನಿ ನೀನು ಸುಮ್ಮನಿರಬೇಕು. ಬಾಯಿ ಬಿಚ್ಚಬಾರದು ಮೂಕಿ ಅಂತ ತೋರಿಸಬಾರದು'

ಆಕೆ ಕುಂಯ್ ಕುಂಯ್ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದಳು. ತನ್ನನ್ನು ಮೂಕಿ ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿದ ಆತ ಹಾವ ಭಾವ ಮಾಡಿದಾಗ ಆಕೆಗೆ ತುಂಬ ಸಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕುಂಯ್ ಕುಂಯ್ ಶಬ್ದದಲೇ ಆ ಸಿಟ್ಟು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆತ ಯಾರನ್ನೋ ಕರೆದು ತಂದ, ಸಂಭಾವಿತರಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರವರು. ಅವರೆದರು ಆತ ಹಾಗೆ ಹಲ್ಲು ಕಿರಿಯುತ್ತಿದ್ದ. ತಿಂಡಿಯ ತುಣುಕಿನ ಮೇಲೆ ನಾಯಿಯ ಕಣ್ಣಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಅವನ ದೃಷ್ಟಿ ಅವರ ಜೇಬುಗಳ ಮೇಲಿತ್ತು.

ಬಂದವರಲ್ಲೊಬ್ಬ ಶುದ್ಧ ಪಶು, ಆಕೆಯ ಅಂಗಾಂಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹಿಡಿದು ನೋಯಿಸತೊಡಗಿದ್ದ.

ಆಕೆ ನೋವು ತಡೆಯಲಾರದೆ 'ವೆ ವೆ ವೆ ವೆ' ಎಂದು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದಳು. ಎರಡೂ ಕೈಯಿಂದ ದಬ್ಬಿ ಅವನನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬೀಳಿಸಿದಳು. ರಂಪವಾಯಿತು. ಆಕೆಯ ಯಜಮಾನನು ಬಡ ನಾಯಿಗೆ ಹೊಡೆದ ಹಾಗೆ ಆಕೆಗೆ ಬಡೆದ. ಆಕೆ ಮುದುಡಿಕೊಂಡು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಳು. ಬಂದವರು ಮುಖ ಸಿಂಡರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟು ಹೋದರು.

ನಡುರಾತ್ರೆ ಆತ, ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಜಾಗದಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಇರಿಸಿದ. 'ನೋವಾಯಿತಾ' ಎಂದ ಆಕೆ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಏನೇನೋ ವಿವಿಧ ವಿಕಾರಗಳು ಆಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಆ ಅಲ್ಪ ಮಾನವನಿಗೆ ಅದರ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಅಂದಿನಿಂದ ಕಾಣಿ ಬಲು ಮೆದುವಾದಳು.

ಆತನನ್ನು ಆಕೆ ಪ್ರೀತಿಸಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಲ ಸಾರೆ ಮೊಂಡು ಕೈಯವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಯಾರನ್ನೂ ಆಕೆ ಪ್ರೀತಿಸಲಿಲ್ಲ.

ದುಡ್ಡಿನ ಬೆಲೆ ಕಾಣಿಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಎಷ್ಟು ಬರುತ್ತಿತ್ತೋ ಏನೋ ಎರಡು ಸೀರೆ-ರವಕೆ ಜಂಪರ್. ರಾತ್ರೆ ಹೊರಹೋಗುವಾಗ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲು ತೂತಾಗಿದ್ದ ಆದರೆ ಉಣ್ಣೆಯ ಸ್ತ್ರೀ ಕೋಟು. ಮುಡಿಯಲು ಹೂ. ಮೂಗಿಗೆ ಹೊಡೆಯುವ ಎಣ್ಣೆ- ಕೂದಲಿಗೆ; ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ ಊಟ ತಿಂಡಿ ... ಹಾಗೆಯೇ ದಿನ ಕಳೆಯಿತು.

ಸದ್ಯ: ಆಕೆ ಬಸುರಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಇಷ್ಟಿದ್ದರೂ ಒಂದು ದಿನ ಆಕೆಗೆ ಎದೆ ನೋವಾಯಿತು. ಹೊರಳಾಡಿದಳು ವಿಲಿ ವಿಲಿ ಒದ್ದಾಡಿದಳು. ತನ್ನ ಹಳ್ಳಿಯ, ತಾನು ಹುಟ್ಟಿದ ಗುಡಿಸಲಿನ ತನ್ನ ಭಾಷೆಯಾಡುವ ಜನರ, ಮೊಂಡು ಕೈಯ ಮೊದಲ ಜತೆಗಾರನ ನೆನಪಾಯಿತು. ಓಹೋ ಓ ಓ ... ಎಂದೆಲ್ಲ ಸ್ವರವೆತ್ತಿದಳು. ಎರಡು ದಿನವೂ ರಾತ್ರಿಯೂ ಹೀಗೇ ಆಯಿತು. ಗಿರಾಕಿಗಳು ಬರುವುದಾಗಲೆ ಇಲ್ಲ. ಮೂರನೆಯ ಬೆಳಗು ಮುಂಜಾನೆ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ತಿಂಡಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಬಟ್ಟೆ ಬರೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಆಕೆ ಓಡಿಹೋದಳು. ನಗರದ ಇನ್ನೊಂದು ಅಂಚನ್ನು ತಲುಪಿ ಅದನ್ನೂ ದಾಟಿದಳು.

ದಾಟಿ ಮುಂದೆ ನಡೆದುದೊಂದು ಹಳ್ಳಿಗೆ. ಹೊಲ ಉಳುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಜತೆ ಮತ್ತು ರೈತರು.... ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಕೆ ಮೌನದಿಂದ ನೋಡಿದಳು. ಕೆದರಿದ ತಲೆ ಕೂದಲನ್ನೂ ಬಾಚುವುದು ನೆನಪಾಗಲಿಲ್ಲ ಆಕೆಗೆ. ಒಂದಾಣೆಯ ಪುಟ್ಟ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರತಿರೂಪವನ್ನು ನೋಡುವ ಬಯಕೆಯೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ತಿಂಡಿ ತಿನ್ನುವುದೂ ಬೇಕೆನಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಮಳೆ ಹನಿ ಬಿದ್ದು ಸುತ್ತಲಿನ ನೆಲವೆಲ್ಲ ಹಸುರಾಗಿತ್ತು. ಚಿಗುರು ಹುಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಕಾಣೆ ಒಂದೆಡೆ ಕೂತಳು.

ತನ್ನ ಬಾಲ್ಯದ ನೂರೊಂದು ನೆನಪುಗಳು ಬಂದವು. ಮುಖ ಸಣ್ಣದಾಯಿತು. ನಿಧಾನವಾಗಿ ಜೊಂಪು ಹತ್ತಿ ಅಲ್ಲೆ ಒರಗಿ ನಿದ್ದೆ ಹೋದಳು.

ಸಂಜೆ 'ಶ್ ಶ್ ಏಯ್ ಏಯ್' ಎಂದು ಕೆಲವು ರೈತ ಹೆಂಗಸರು ಎಬ್ಬಿಸಿದಾಗಲೇ ಆಕೆ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದದ್ದು.

ಕತ್ತಲಾದಂತೆ ಆ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಆಕೆಗೆ ಹೆದರಿಕೆಯಾಯಿತು. ಧಾವಿಸುತ್ತ ಕಾಣೆ ನಗರ ಸೇರಿದಳು.

ಒಂದು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಲೆ ಇತ್ತು ರಾತ್ರಿ ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಜಗಲಿಯ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಮಲಗಿದಳು.

ಬೆಳಗಾದೊಡನೆಯೇ ಎದ್ದು ಹೋದಳಾಕೆ. ಹೋಗುತ್ತ ಮೈಮೇಲಿನ ಬಟ್ಟೆ ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಕೊಂಚ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಂಗರಿಸಿಕೊಂಡಳು.

ಹಾಗೆಯೇ ಸುತ್ತಾಡಿದಾಗ ಆ ಜಾಗದ ಪರಿಚಯವಾಯಿತು. ವಿಸ್ತಾರ ಭೂಮಿ ಸುತ್ತಲೂ ಹಸುರು ಹುಲ್ಲು. ಅಲ್ಲೇ ಆ ಸರ್ಕಲ್ -ಅದರ ನಡುವಿನಲ್ಲಿ ಕಾರಂಜಿ. ಯಾರದೋ ಒಂದು ಪ್ರತಿಮೆ. ದೂರದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಒಂದಾದ ಯಾವುದೋ ದೊಡ್ಡ ಕಟ್ಟಡ.

ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಡಲೆಕಾಯಿ ಮಾರುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದವನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಇದ್ದ ಪುಡಿ ಕಾಸು ಸುರಿದು ಕಾಸಿನ ಬೆಲೆ ಏನೆಂಬುದನ್ನು ಆ ಮೂಕಿ ಕಲಿತಳು.

ಹಸಿವು ಇಂಗಲಿಲ್ಲ.

ಕತ್ತಲಾದಾಗ ಆ ಸರ್ಕಲಿನ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಳು. ಕೇಂದ್ರದ ಒಂದೇ ಒಂದು ದೀಪದಿಂದ ಮಂದಪ್ರಕಾಶವಷ್ಟೇ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾದುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವರು. ಆಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ನೋಡಿದ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಮುಂದೆ ಹೋದ ಬಳಿಕ ತಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಗಂಭೀರನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯನೊಬ್ಬ ಕನ್ನಡಕವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುತ್ತ ಆ ಹಾದಿಯಲ್ಲೇ ಎರಡು ಬಾರಿ ಸುಳಿದ. ಕಾಣೆ ಎದ್ದು ನಿಂತ ಸರ್ಕಲಿನಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಯಲಿನತ್ತ ನಡೆದಳು. ಎಲ್ಲೋ ಮರದತ್ತ ಯಾವುದೋ ಪೊದೆಯ ಬಳಿಗೆ. ಆ ಮನುಷ್ಯ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡುತ್ತಾ ಆಕೆಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ.

....ಮರುದಿನ ಕಾಗದದ ಚೂರನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ತಿಂಡಿಯೂ ಬರುವುದು ಊಟವೂ ಬರುವುದು ಚಿಲ್ಲರೆ ಕಾಸು ವಾಪಸ್ಸು ಬರುವುದು, ಎಂದು ಕಾಣಿ ಕಲಿತಳು. ಎಷ್ಟು ವಾಪಸ್ಸು ಬರುವುದು, ಎಷ್ಟು ವಾಪಸ್ಸು ಬರುತ್ತಿತ್ತೋ ಏನು ಕತೆಯೋ- ಅಷ್ಟೆಲ್ಲ ಜ್ಞಾನವಿರಲಿಲ್ಲ, ಆಕೆಗೆ.

ಅಂದಿನಿಂದ ಹಗಲು ಅಲೆದಾಟ, ಸಂಜೆ ಸರ್ಕಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೋ ಎರಡೋ ಪರಿಚಯ; ಸಮೀಪದ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲಿನ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಆಕೆಯೇ ಒಂದು ಸಾರಿಯೇ ಎರಡು ಸಾರಿಯೋ ಸಾಯುವುದು ಸತ್ತು ಜೀವಿಸುವುದು.

ಜೀವಿಸಿ, ಮತ್ತು ಮಾರನೆ ದಿನ ಸಾಯುವುದು ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಲ ಕಳೆಯಿತು.

ವಿಂಥೆಂಥವರೆಲ್ಲ, ಆಕೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೋ ಆಕೆಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಕುಡುಕ ಲಘಂಗಿರಿಬಹುದು. ದಿಕ್ಕುಗೆಟ್ಟ ಭ್ರಮರ ಜೀವನದ ವಿಲಾಸಿಗಳಿರಬಹುದು. ಹಗಲೆಲ್ಲ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಬುದ್ಧಿಮತ್ತೆಯ ಸೋಗು ಧರಿಸುವ ಕಾಮುಕಿರಿಬಹುದು. ಮನೆಯ ಆತ್ಮಪ್ರಿಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ದಾಹಿಗಳಿರಬಹುದು..... ಆಕೆಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಮಾತು ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ. ಏನಾದರೂ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಏನೋ. ಮುಖ ನೋಡಿದರೆ ಅವರ ಹಾವಭಾವದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ತಿಳಿಯುವುದು ಆಕೆಗೆ. ಆದರೆ ಆ ರಾತ್ರೆ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬಂದವರ ಮುಖ ಕಾಣುವುದೇನು ಬಂತು? ಇದು ಮಾನವೀಯವೇ ? ಪಾಶವಿಕವೇ? ಎಂಬುದೂ ಆಕೆಗೆ ತಿಳಿಯದು, ಪ್ರೇಮ- ಕಾಮಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ಬಲ್ಲವಳಲ್ಲ. ಆಕೆ, ಎಳೇ ಮೀಸೆಯವರಿರಲಿ-ಮುದುಕಿರಲಿ ಆಕೆಗೆರಡೂ ಸಮವೇ. ಬಳಲಿದಾಗ ಆಕೆ ನರಳುವಳು. ನೋವಾದಾಗ ಗಂಟಲಿನಿಂದ ಅರ್ಥವಾಗದ ವಿಕೃತ ಸ್ವರ ಹೊರಡಿಸುವಳು...

ತಾನು ಮೂಕಿ, ಮೂಕಿಯಿಂದ ತೃಪ್ತಿ ಬಯಸುವವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೇನು ಅನುಭವಗಳಾಗುತ್ತವೆಂಬುದೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಕಾಣಿಗೆ, ನಡೆಯುವುದೆಲ್ಲ ಯಾಂತ್ರಿಕ ವ್ಯವಹಾರ ಆಕೆಯೊಂದು ಉಸಿರಾಡುವ ಯಂತ್ರ,

ಮಳೆ ಬಲವಾಯಿತು. ಗಿರಾಕಿಗಳು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಆಗಾಗ್ಗೆ ಸಂಪಾದನೆ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಜೀವ ಸಣ್ಣಗಾಯಿತು. ಕಾಣೆ ಬಡಕಲಾದಳು. ತಾನೇ ಎದ್ದು ಜನರಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಸುಳಿಯಲಾರಂಭಿಸಿದಳು.

ಕೆನ್ನೆಗಳು ಗುಳಿಬಿದ್ದವು. ಕಣ್ಣು ಕೆಳಕ್ಕಿಳಿಯಿತು. ಜ್ವರ ಬರತೊಡಗಿತು. ಮತ್ತಷ್ಟು ಸಿಂಗಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳಾಕೆ.

ಆಕೆ ದೂರದಲ್ಲಿ ಬಳಕುತ್ತ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಆ ಉಣ್ಣೆ ಕೋಟನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದರೆ, ತಲೆಗೆ ಹೂ ಮುಡಿದಿದ್ದರೆ, ಸುಮಾರಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಮುಖವಿಟ್ಟು ನೋಡಿದರೆ ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ದೆವ್ವಗಳು ನರ್ತಿಸುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು.

ಕೆಲವು ಪುಂಡರು ಆಕೆ ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಲೆಗೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು ರಾತ್ರಿ ಹೊತ್ತು ಆದರೆ ಪುಡಿಕಾಸು ಬಿಚ್ಚುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆ ಜಗಳಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೂ ಪೀಡಿಸಿ ಬಲಾತ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತೇಕುತ್ತ ಆದದ್ದಾಗಲೆಂದು ತಲೆಬಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಜ್ವರ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಡವೆಂದು ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು.

ಚರ್ಮಕ್ಕೆನೋ ರೋಗ ಬಡಿಯಿತು. ಯುವತಿ ಕಾಣೆ ತುಂಬ ನರಳಾಡಿದಳು. ಮೈಯಿಂದ ಕೆಟ್ಟ ವಾಸನೆ ಬರತೊಡಗಿತು.

ಕಾಣೆ ಇರುವ ತಾಣ ಬದಲಿಸಿದಳು. ಒಂದು ಫರ್ಲಾಂಗಿನಾಚೆ ಇದ್ದ ಮುರುಕು ಮನೆಯೊಂದರ ಬಳಿಗೆ ಹೋದಳು.. ಅಲ್ಲೊಬ್ಬ ನಡುವಯಸ್ಸಿನ ಭಿಕ್ಷುಕ ತನ್ನ ಅರಮನೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದ.

ಆತ ಮೂರು ದಿನ ಅವಳಿಗಿಷ್ಟು ಗಂಜಿ ನೀಡಿದ.

ಆಕೆ ಮುರಿದಿದ್ದ ಮೂಡಿನೆಡೆಯಿಂದ ಆಕಾಶದತ್ತ ಬಿರಬಿರನೆ ನೋಡುತ್ತ ಮಲಗಿದಳು. ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನ ಜ್ವರ ಸ್ವಲ್ಪ ವಾಸಿ ಎಂದು ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಆಕೆ ಎದ್ದು ಕುಳಿತಳು. ಆ ಭಿಕ್ಷುಕ, ಆಶೆಯಿಂದ ಅವಳ ಕಡೆ ನೋಡಿದ. ಆಕೆಯ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಭಾವನೆಯೂ

ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೆಲ್ಲ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ನಶಿಸಿಹೋಗಿತ್ತು. ಆತ ಆ ದಿನ ಭಿಕ್ಷೆ ಎತ್ತುವುದಕ್ಕೂ ಹೋಗದೆ ಅವಳೊಡನೆಯೇ ಇದ್ದುಬಿಟ್ಟ. ರೋಗಪೀಡಿತವಾಗಿದ್ದ ಆತನ ದೇಹ, ಬಹಳ ದಿನಗಳ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿ ಹೊರಟಿತ್ತು.

ಸಂಜೆ ಕಾಣಿ, ತನ್ನ ಕರಿಯ ಕೋಟನ್ನು ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು, ನಿಧಾನವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲು ದಾಟಿ, ಹೋಗಿ ಕತ್ತಲೆ ಇದ್ದ ಆ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಳು. ಆಕೆಗೆ ಆಯಾಸ ಬಂದ ಹಾಗಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಊರಿನ ಹೊಲ, ತಾಯಿ, ತಂದೆ ಮೊಂಡು ಕೈಯ ಜತೆಗಾರ-ಇವರೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ಬಂದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಕೂಲಿಯಾಗಲೆಂದು ಮದರಾಸಿಗೆ ಹೋದ ಅಣ್ಣನೂ, ಜಗಳಾಡಿ ಮನೆಬಿಟ್ಟ ತಮ್ಮನೂ ಎದುರಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕಾಣಿ ಎಂದು ಕರೆದ ಹಾಗಾಗುತ್ತಿತ್ತು... ಹೃದಯವೆಲ್ಲ ನೋವಿನಿಂದ ತುಂಬಿತು.

ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ನಿಂತಿರಲಾರದೆ ಆಕೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕುಸಿದು ಕುಳಿತಳು. ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಡಲೆಕಾಯಿ ಮಾರುವಾತನ ಕಾಗದದೊಳಗಿನ ದೀಪ ಬಾ ಎನ್ನುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಪುಡಿಹಾಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೈ ಚಾಚಿ ಚಾಚಿ ಕಡಲೆಕಾಯಿ ಒಯ್ದು ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ತೋರಿತು. ಆದರೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ.

ಗಂಟೆ ಒಂದು ಕಳೆಯಿತು- ಒಂದೂವರೆಯಾಯಿತು. ಕಾರಂಜಿಯ ಬಳಿ ಕುಳಿತವರೆಲ್ಲ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಮನೆಯ ಕಡೆ ಹೊರಟರು. ಕಾಣಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನೂ ಆಸೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಳು.

ಕೊನೆಗೊಬ್ಬ ದೂರದಲ್ಲೇ ನಿಂತ ಧಾಂಡಿಗ ದೇಹ, ಪೋಲಿ ಸ್ವರೂಪ, ತೋಳು ಬೀಸಿ ಸನ್ನೆ ಮಾಡಿದ ಆಕೆ ಎದ್ದು ನಿಂತು ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ಕಾಲೆಳೆದುಕೊಂಡು ಆತನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದಳು.

ಆತ ಯಾವನೋ ಹೊಸಬ ಅಲ್ಲೇ ಪೊದರಿನಾಚೆ ಆಕೆಯನ್ನಾತ ಕೆಡವಿದ, 'ಗೊರಕ್' ಎಂದಳು ಕಾಣಿ. ಸಿಡಿಮಿಡಿಗೊಂಡು ಆತ ಎದ್ದುನಿಂತು ಮೈ ಕೊಡವಿದ' ಥುತ್ ಎಂದು

ಆಕೆಯ ಮೇಲೆ ಉಗುಳಿದ. ಕಾಣಿ ಎದ್ದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ಶಕ್ತಿಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಆತ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಥುತ್ ಎಂದು ಹೊರಟ

ಕಾಸು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ.

ಕಾಣಿ ಆರ್ತನಾದ ಮಾಡುವಂತೆ ಬಾಯಿ ತೆರೆದಳು; ಆದರೆ ಸ್ವರ ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ ಎಳಬೇಕೆಂದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು; ಸಾಧ್ಯವಾಗಲೇ ಇಲ್ಲ.

ಆತ ಬೇಗ ಬೇಗನೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡತೊಡಗಿದ

ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ಆಕೆ ತೆವಳಿ ಎದ್ದಳು.

ಹೆತ್ತ ಎಳೆಗೂಸನ್ನೂ ಕಸಿದೊಯ್ಯುವ ಪಾಪಿ ಬೆನ್ನಟ್ಟುವಂತೆ ಅವಳು ಓಡಿದಳು.

'ಲೊಬೊಲೊಬೊ' ಎಂದಾಕೆ ಬೊಬ್ಬಿಟ್ಟಳು. 'ಯವವಾ ತಕಕಾ ಆಆ' ಎಂದು ಚೀರಿದಳಾಕೆ.

ಈತ ದುಡ್ಡು ಕೊಡದೆ ಓಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಆಕೆ ತನ್ನ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ಮೀರಿ ವರ್ತಿಸಬೇಡವೆಂದು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ನಾಳೆಯ ಒಂದು ತುತ್ತು ಅನ್ನವನ್ನು ಕಸಿಯಬೇಡವೆಂದು ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ.

ಈತ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ನಿಂತು ನೋಡಿದ, ಜನರಿನ್ನೂ ಇದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಕೇಳಿಸಬಹುದು. ಯಾರಾದರೂ ತನ್ನ ಬೆನ್ನಟ್ಟಬಹುದು....

ಆ ಅಸಾಮಿ ಥಟಕ್ಕನೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದ. ಆಕೆಯ ಗಂಟಲಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿ ಹಿಸುಕಿ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿಸಿದ. 'ಹೊಲಸು ರಂಡೆ' ಎಂದು ಶಪಿಸಿದ. ಆಕೆಯ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಬೂಟುಗಾಲಿನಿಂದ ಒದೆದ.

ಕಾಣಿ ಹಾಗೆಯೇ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಳು..... ಗಂಟಲಲ್ಲಿ ಏನೋ ಸ್ವರ ಬರುತ್ತಿತ್ತು.

ಆದರೆ ಅದು ಹೊರಗೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಉಸಿರಾಡುತ್ತಿತು... ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ.... ನಿಂತು ನಿಂತು..... ನಿಧಾನವಾದ ಉಸಿರು ಕೊನೆಯ ಒಂದೆರಡು ಉಸಿರಾಟ.

ಬೆಳಗಾಯಿತು.

ಸೂರ್ಯ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆ ಕಾವೇರತೊಡಗಿತು. ಸರ್ಕಲನ್ನು ಹಾದು ಹೋಗಲೇ ಬೇಕಾದವರು. ಭೀತಿಯಿಂದೊಮ್ಮೆ ಎಡಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣು ಹೊರಳಿಸಿ, ಮತ್ತೆ ತಲೆ ಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿ ಸರಸರನೆ ನಡೆದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಎಲ್ಲರೂ ಚಲಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ನಿಲ್ಲುವವರು ಯಾರು ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಪೌರಸಭೆಯ ವ್ಯಾನು ಬಂದು. ಕಳೇಬರವನ್ನು ಒಯ್ಯುವುದೆಂದು ಯಾರೋ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕಾಣಿಯ ದೇಹದ ಮೇಲೆ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ಗಿಡುಗುವೊಂದು ಸುತ್ತು ಸುತ್ತು ಬರುತ್ತಿತು. ಅದನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಕಣ್ಣರಳಿ ಕಾಣಿ ಮಲಗಿದ್ದಳು.

ಸುತ್ತು ಸುತ್ತು ಬರುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು ಗಿಡುಗ. ಕೆಳಗೆ ನೋಡುತ್ತ;

ಕೊನೆಯ ಗಿರಾಕಿ.

~ * ~ * ~ * ~

4. ನವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣ

ನವ್ಯ ಎಂದರೆ "ಹೊಸತು" ಎನ್ನುವುದು ಸಹಜವಾದ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಅರ್ಥ. ಇಲ್ಲಿ ಹೊಸತು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ವರ್ತಮಾನದ ಅರ್ಥದಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದಾದರೆ, ನಿನ್ನೆಯ ಹಳೆಯದಾದರೆ ಇಂದು ಹೊಸತಾಗುತ್ತದೆ. ನವೋದಯ ಕಳೆದುಹೋದದ್ದನ್ನು, ನಿನ್ನೆಯದು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ನವ್ಯ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಹೊಸ ಕಾವ್ಯ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ನವೋದಯ ಕಾವ್ಯದ ಹಾಗೆ ಕನ್ನಡದ ನವ್ಯ ಕಾವ್ಯವೂ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ, ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಪಡೆದು ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ನವ್ಯಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಬಳಕೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಬಾರಿಗೆ 'ನವ್ಯ'ವನ್ನು ಬಳಸಿದವರು ವಿನಾಯಕ ಕೃಷ್ಣ ಗೋಕಾಕರು. 1950 ರಲ್ಲಿ ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಗೋಷ್ಠಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಗೋಕಾಕರು ಅಲ್ಲಿ ಮೊದಲಬಾರಿಗೆ "ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ನವ್ಯತೆ" ಎನ್ನುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕುರಿತು ಉಪನ್ಯಾಸವನ್ನು ನೀಡಿದರು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅವರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಬೇಕಿರುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಅದೇ ಉಪನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ನವ್ಯ ಕಾವ್ಯದ ಹಾದಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಿದರು.

ಗೋಕಾಕರು ಮೂಲತಃ ನವೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದು ಕಾವ್ಯ ರಚಿಸಿದವರು. ನವೋದಯದ ಮುಕ್ತಾಯವನ್ನು ನವ್ಯ ಆರಂಭಿಸುವ ಉತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ, ಮೊದಲಿಗರೆಂಬಂತೆ ಅವರು ನವ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರೂ, ಅವರು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ ನವ್ಯ ಕಾವ್ಯದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ನವ್ಯದ ಅಂಶಗಳಿವೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೂ, ಅದು ಇಡಿಯಾಗಿ ನವ್ಯಕಾವ್ಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅನಾವರಣ ಗೊಳಿಸುವಂತಹದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸಮಗ್ರ ನವ್ಯ ಕಾವ್ಯದ ಕಲ್ಪನೆ ಲಭ್ಯವಾದದ್ದು ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗರಿಂದ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಡಿಗರನ್ನೇ ಕನ್ನಡ ನವ್ಯ ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರವರ್ತಕರೆಂದು ಗುರುತಿಸಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗರು ಸಹ ನವೋದಯ ಕಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃಷಿ ಆರಂಭಿಸಿದವರು. ಅವರು 1952 ರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ನಡೆದು ಬಂದ ದಾರಿ ಸಂಕಲನದ ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ನವ್ಯ ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ವಿದ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಘೋಷಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವರು ಭಾಷೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಹೊಸತನ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದು, ಅದರ ದೋಷಗಳು ಕಾಣುತ್ತಿವೆ ಎಂದು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವ ಅಡಿಗರು, “ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ವಾಸ್ತವದ ರಕ್ತದಾನ” ನಡೆಯಬೇಕು ಎನ್ನುತ್ತಾ ಅದನ್ನು ನವ್ಯ ಕಾವ್ಯದ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ, ವಾಸ್ತವತೆಗೆ ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟು ಚಿತ್ರಣಕ್ಕೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡುವ ತುರ್ತನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತಲೇ ಅವರು ಇಲಿಯಟ್, ಆಡೆನ್ ಮೊದಲಾದ ಕವಿಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಣೆ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೇವಲ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ನೆಲೆಯಿಂದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ, ಕಾವ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಯೂ ಅಡಿಗರ ದುಡಿಮೆ ಹೆಚ್ಚು ಗಂಭೀರವಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದಲೂ ಅಡಿಗರು ನವ್ಯವಕ್ತಾರರಾಗಿ, ಅಂತೆಯೇ ಕನ್ನಡದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತುಸು ಜೋರಾಗಿಯೇ ನಡೆಯಿತು. ಕೆಲವು ಮಹತ್ವದ ನವ್ಯ ಕವಿಗಳು ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರು ಅನಂತರ ಸುಮಾರು ಮೂರು ದಶಕಗಳ ಕಾಲ ನವ್ಯ ಕವಿಗಳು ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅನಂತರ ಸುಮಾರು ಮೂರುದಶಕಗಳ ಕಾಲ ನವ್ಯ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಭಾವಿಸಿತು.

ನವ್ಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳು:

ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರ ನವ್ಯದ ಚಿಂತನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಿದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೇ ಬಹುಪಾಲು ಕನ್ನಡ ನವ್ಯವೂ ಅನುಸರಿಸಿತೆಂದು ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಹೇಳಬಹುದಾದರೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಭಿನ್ನವಾದ ಆಯಾಮಗಳಿಂದ ಚರ್ಚಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ನಡೆದಿರುವುದುಂಟು.

ನವ್ಯ ಪ್ರವರ್ತಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಶಾಂತಿನಾಥ ದೇಸಾಯಿಯವರು ಕನ್ನಡ ನವ್ಯಕಾವ್ಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳೆಂದು ಆರು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ.

1. ವಾಸ್ತವತೆಯನ್ನು ನೇರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುವ ದಾಷ್ಟರ್
2. ಅನುಭವವನ್ನು ಕೆದಕಿ ಕೆದಕಿ ನೋಡುವ ವಿಪರೀತ ಕುತೂಹಲ
3. ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಅವಿರತ ಶೋಧನೆ
4. ಭಾವನೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಬುದ್ಧಿಗಿತ್ತ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ
5. ಅನುಭವ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ.
6. ಭಾಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆಯ ಪೂರ್ಣವಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಹಾಗೂ ಶೈಲಿಯ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ.

ದೇಸಾಯಿಯವರು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದಂತಹ ಅಂಶಗಳಷ್ಟೇ ನವ್ಯದ ಮಿತಿಯಲ್ಲ, ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೂ ಅಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅನಂತರದ ಕಾವ್ಯಗಳು ದೃಢೀಕರಿಸಿದ್ದಿವೆ. ದೇಸಾಯಿಯವರು ಕಾವ್ಯಲಕ್ಷಣಗುರುತಿಸಿದಂತೆ ಗಿರಡ್ಡಿಗೋವಿಂದರಾಜು ಅವರು ಕಾದಂಬರಿಯ ಕೆಲವು ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಬಹುತೇಕ ಕನ್ನಡದ ನವ್ಯ ಕಾವ್ಯ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ಕಾವ್ಯದ ಬಹುಪಾಲು ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿತು ಎನ್ನಬಹುದು. ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕ್ರೋಢೀಕರಣದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ನವ್ಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅವುಗಳೆಂದರೆ

1. ವಿಡಂಬನೆ ಅಥವಾ ವ್ಯಂಗ್ಯ
2. ಪ್ರತಿಭಟನೆ
3. ಮೌಲ್ಯಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆ
4. ಬುದ್ಧಿ- ಭಾವ ಸಂಘರ್ಷ
5. ದೇಸೀಯತೆ ಅಥವಾ ಮಣ್ಣಿನ ಗುಣ

6. ವೈಜ್ಞಾನಿಕತೆ
7. ಸಂವೇದನೆಯ ಭಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪಗಳು
8. ಶೋಧನೆ
9. ವ್ಯಕ್ತಿ ನಿಷ್ಠತೆ ಅಥವಾ ವೈಯಕ್ತಿಕತೆ
10. ವಿಷಾದ ಮತ್ತು ಭ್ರಮನಿರಸನ
11. ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ
12. ಪ್ರಯೋಗಶೀಲತೆ
13. ಛಂದಸ್ಸಿನ ಬಳಕೆ
14. ಸಂಕೇತ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು
15. ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಕೀರ್ಣತೆ

ಈ ಮೇಲಿನ ಒಟ್ಟು ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಗಮನಿಸಿದ ಅನಂತರ, ನವ್ಯ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತ ಒಟ್ಟು ಗ್ರಹಿಕೆಯನ್ನು ದೇಸಾಯಿಯವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. “ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡ ನಮ್ಮ ಅನುಭವವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಮುಕ್ತ ಸಂವೇದನೆಯಿಂದ ಶೋಧಿಸುವಂತಾಯಿತು, ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೊಳಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ಸಿಡಿದಂತಾದರೂ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ಹಾಗೂ ಕಾವ್ಯ, ನಾಟಕ, ಕತೆ, ಕಾದಂಬರಿಗಳ ವಸ್ತು ತಂತ್ರಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಜೀವದಾನ ಕೊಟ್ಟಂತಾಯಿತು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹೊಸ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಹೊಸ ಜೀವನಾನುಭವ ಸಂಕೀರ್ಣತೆಯನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವಂತಾಯಿತು” ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಗೋಪಾಲ ಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗರು ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಕಾಳಜಿಯನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಂಡ ಕನ್ನಡದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಆಧುನಿಕ ತಾತ್ವಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳಾದ ‘ಅಸ್ತಿತ್ವವಾದ’ ಅಸಂಗತವಾದಗಳನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡು ಬೆಳೆಯಿತು. ಅನಾಥ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಪರಕೀಯತೆ, ಸಿನಿಕತನ ಮುಂತಾದ ಆಧುನಿಕ ಬದುಕಿನ ಒತ್ತಡಗಳ ಶೋಧಗಳಾಗಿ

ರಚನೆಗೊಂಡಿತು. ಕಾವ್ಯ, ಕಥಾ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಾದಂಬರಿ ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ನವ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಾಣ ಬಹುದಾಗಿದೆ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಆಧುನಿಕ ಕಾವ್ಯದ ಎಜ್ರಾಪೌಂಡ್, ಟಿ.ಎಸ್. ಎಲಿಯಟ್ ಮುಂತಾದವರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಬಂದ ಅಡಿಗರ ಕಾವ್ಯಮತ್ತು ಅದರ ವಿಮರ್ಶೆ, ಆಲ್ಬರ್ಟ್ ಕಾಮು, ಪ್ರಾನ್ಸ್ ಕಾಪ್ಲು, ಜೀನ್ ಪಾಲ್ ಸಾರ್ತ್ರೆಯವರ ಕಥಾ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾದ ಅನಂತಮೂರ್ತಿ, ಗಿರಿ, ಚಿತ್ತಾಲ, ಲಂಕೇಶ್, ಶಾಂತಿನಾಥ ದೇಸಾಯಿ, ಆಲನಹಳ್ಳಿ ಕೃಷ್ಣ, ತೇಜಸ್ವಿ ಮುಂತಾದ ಬರಹಗಾರರು, ಎಲಿಯಟ್, ರಿಚರ್ಡ್ಸ್, ಲೀವೀಸ್ ಮುಂತಾದ ಆಧುನಿಕ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಗಿರಡ್ಡಿ ಗೋವಿಂದರಾಜ, ಜಿ.ಎಸ್. ಅಮೂರ, ಜಿ.ಹೆಚ್. ನಾಯಕ, ಜಾಗೋ ಮುಂತಾದ ವಿಮರ್ಶಕರು, ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗರ 'ವರ್ಧಮಾನ', ಭೂಮಿಗೀತ, ಚಂಡಮದ್ದಳೆ, ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿ, ಬತ್ತಲಾರದ ಗಂಗೆ, ಸುವರ್ಣ ಪುತ್ಥಳಿ, ಮುಂತಾದ ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳಲ್ಲಿ ನವ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಯು.ಅರ್. ಅನಂತಮೂರ್ತಿಯವರ 'ಸಂಸ್ಕಾರ', ಭಾರತೀಪುರ, ಅವಸ್ಥೆ, ಭವ, ದಿವ್ಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ನವಿಲುಗಳು, ಕ್ಲಿಪ್ ಜಾಯಿಂಟ್, ಸೂರ್ಯನ ಕುದುರೆ ಮುಂತಾದ ಕಥೆಗಳು, ಗಿರಿಯವರ 'ಗತಿಸ್ಥಿತಿ' ಕಾದಂಬರಿ, ಶಾಂತಿನಾಥ ದೇಸಾಯಿ ಅವರ 'ಮುಕ್ತಿ', ವಿಕ್ಷೇಪ ಮುಂತಾದ ಕಾದಂಬರಿಗಳು 'ಕ್ಷಿತಿಜ', ರಾಕ್ಷಸದಂಥ ಕತೆಗಳು, ಖಾಸನೀಸರ ತಬ್ಬಲಿಗಳು, ಟಿ.ಜಿ. ರಾಘವರ 'ಶ್ರಾದ್ಧ', ಎ.ಕೆ. ರಾಮಾನುಜನ್ ಅವರ ಅಣ್ಣಯ್ಯನ ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರ ಮುಂತಾದ ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರರ 'ಕರಿಮಾಯಿ' ಜೀಕೆ ಮಾಸ್ತರನ ಪ್ರಣಯ ಪ್ರಸಂಗ, ಕಂಬಾರರ 'ಜೋಕುಮಾರ ಸ್ವಾಮಿ' ನಾಟಕ, ಗಿರೀಶ್ ಕಾರ್ನಾಡರ 'ಹಯವದನ', ತುಘಲಕ್, ನಾಗಮಂಡಲ, ಮುಂತಾದ ನಾಟಕಗಳು. ಅಯ್ಯಪ್ಪ, ಬೆಕೆಟ್ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅಸಂಗತ ನಾಟಕಗಳು ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಪಾಟೀಲ, ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಕುಸನೂರ, ಲಂಕೇಶ್, ನ.ರತ್ನ, ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ ಮುಂತಾದವರಿಂದ ವಿಪುಲವಾಗಿ ಬೆಳೆದವು, ಪಾಟೀಲ, ಲಂಕೇಶ್, ತೇಜಸ್ವಿ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ನವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿ ಬರೆದ ಲೇಖಕರು, ಚನ್ನಯ್ಯನವರಂಥ

ಕಾಮಕೇಂದ್ರಿತ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದಿಡಿದು, ತೇಜಸ್ವಿಯಂಥವರ ಸಮಾಜ ಕೇಂದ್ರದವರೆಗೆ ಕನ್ನಡ ನವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಕುರ್ತುಕೋಟಿಯವರ ಯುಗಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ, ಗಿರಡ್ಡಿಯವರ ನವ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆ, ಜಿ.ಎಚ್. ನಾಯಕರ 'ಅನಿವಾರ್ಯ', ಸಮಕಾಲೀನ, ನಿರಪೇಕ್ಷ, ನಿಜದನಿ. ಜಿ.ಎಸ್. ಆಮೂರರ ಅರ್ಥಲೋಕ, ಕನ್ನಡ ಕಥನ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಾದಂಬರಿ ಮುಂತಾದವು ನವ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ನಿದರ್ಶನಗಳಾಗಿವೆ. ಹೀಗೆ ವಿಪುಲವಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ನವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿವಾದಿ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದರಿಂದ ಅದು ಬಹು ಬೇಗನೆ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಧಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ದಲಿತ-ಬಂಡಾಯ ಸಂವೇದನೆಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಹೊಸ ಹೊಸ ರೂಪ ಪಡೆಯತೊಡಗಿತು.

ಭೂತ

ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗ

1

ಕಾಡುತಿವೆ ಭೂತ ಕಾಲದ ಭ್ರೂಣಗೂಢಗಳು:
ಹುಗಿದ ಹಳಬಾವಿಯೊಳ ಕತ್ತಲ ಹಳಸುಗಾಳಿ
ಅಂಬೆಗಾಲಿಟ್ಟು ತಲೆಕೆಳಗು ತೆವಳುತ್ತೇರಿ
ಅಳ್ಳಳ್ಳಾಯಿ ಜಪಿಸುವ ಬಿಸಿಲ ಕೋಲಿಗೆಗರಿ ತೆಕ್ಕಾಮುಕ್ಕಿ
ಹಾಯುತ್ತಿದೆ ತುಳಸಿ ವೃಂದಾವನದ ಹೊದರಿಗೂ.

ತೊಟ್ಟ ಕಳಚಿದ ಹೊಕ್ಕಳಿನ ಬಳ್ಳಿ ದಡದಲ್ಲಿ
ಕತ್ತರಿಸಿದಿಲಿಬಾಲ ಮಿಡುಕುತ್ತದೆ.
ಕತ್ತಲಲ್ಲೇ ಕಣ್ಣನೆಟ್ಟು ತಡಕುವ ನನಗೆ
ಹೊಳೆವುದು ಹಠಾತ್ತನೊಂದೊಂದು ಚಿನ್ನದ ಗೆರೆ,
ಅಮವಾಸ್ಯೆ ಕಂದಕಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಬಿದ್ದು ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿರುವ ಗರಿಸುಟ್ಟತಾರೆ.

2

ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ರಿಕೆಯ ತುಂಬ ಭೂತದ ಸುದ್ದಿ:
ನೀರ ಮೇಲಕ್ಕೊಂದು ಮಡಿ, ಕೆಳಕ್ಕೇಳು ಮಂಜಿನ ಶಿಖರಿ;
ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಕಸಾತ್ತನ್ನಿ ನುಡಿಯುಗಿವ
ಮಂಜು ಮುಸುಕಿದ ಮುಗ್ಧ ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿ.
ಪತ್ರಿಕೆಯ ಮುಚ್ಚಿದರು-
ಸದ್ದಿರದ ಖಾಲಿ ಕಂಕಾಲ ಕೋಣೆಗಳಲ್ಲಿ
ತಾಳವಿಲ್ಲದೆ ಮೂಕಸನ್ನೆ ಮುಲುಕುವ ತಿರುಗುಮುರುಗು ಪಾದದ ಪರಿಷೆ.

ಅಂತರಾಳಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತ ನೀರುಗಳಲ್ಲಿ
 ಕಂತಿ ಕೈ ಬಡಿದ ಬೀಜಾಣು ಜಾಲ
 ಕಾಳ ರಂಗಸ್ಥಳದ ಪರದೆ ಮುರಿಮರೆಯಲ್ಲಿ
 ಮಾತುಹೆಕ್ಕುವ ಮಿಣುಕು ಮೊನೆಯ ಬಾಲ- ಇವು
 ಬಯಸವೆ ಹೊರಂಗಳದ ರಂಗುರಂಗಿನ ಬಳ್ಳಿ ಹೂವು ಹೊದರ?

3

ನೀರು ನೆಲೆಯಿಲ್ಲದಲೆಯವರು ಪಿತ್ಯ ಪಿತಾಮಹರು,
 ಗಾಳಿ ಹೆದ್ದರೆ ಲಾಳಿಗಂಟಿ ನೆಲ ಸಿಕ್ಕಿಯೂ ದಕ್ಕದವರು.
 ಉಚ್ಚಾಟನೆಯ, ತರ್ಪಣದ ತಂತ್ರ ಬಲ್ಲೆ. ಆದರೂ ಮಂತ್ರ ಮರೆತೆ:
 ಬರಿದೇ ಹೀಗೆ ಆಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಮಂತ್ರದಂಡ.
 ಪುರೋಹಿತರ ನೆಚ್ಚಿ ಪಶ್ಚಿಮ ಬುದ್ಧಿಯಾದವೋ;
 ಇನ್ನಾದರೂ ಪೂರ್ವ ಮೀಮಾಂಸೆ ಕರ್ಮ ಕಾಂಡಗಳನ್ನು ಬಗೆಯಬೇಕು.
 ಅಗೆವಾಗ್ಗೆ ಮೊದಲು ಕೋಶಾವಸ್ಥೆ ಮಣ್ಣು;
 ಕೆಳಕೆ, ತಳಕ್ಕೆ ಗುದ್ದಲಿಯೊತ್ತಿ ಕುಕ್ಕಿದರೆ
 ಕಂಡೀತು ಗೆರೆಮಿರಿವ ಚಿನ್ನದದಿರು.
 ಹೊರೆತೆಗೆದು ಸುಟ್ಟು ಸೋಸುವಪರಂಜಿ ವಿದ್ಯೆಗಳ
 ಇನ್ನಾದರೂ ಕೊಂಚ ಕಲಿಯಬೇಕು:
 ಹೊನ್ನ ಕಾಯಿಸಿ ಹಿಡಿದು ಬಡಿದಿಷ್ಟದೇವತಾ
 ವಿಗ್ರಹಕ್ಕೊಗ್ಗಿಸುವ ಅಸಲು ಕಸುಬು.

4

ಬಾವಿಯೊಳಗಡೆ ಕೊಳೆವ ನೀರು; ಮೇಲಕ್ಕಾವಿ;
 ಆಕಾಶದುದ್ದಕ್ಕೂ ಅದರ ಕಾರಣ ಬೀದಿ;

ಕಾರ್ಮುಗಿಲ ಖಾಲಿ ಕೋಣೆಯ ಅಗೋಚರ ಬಿಂದು
 ನವಮಾಸವೂ ಕಾವ ಭ್ರೂಣರೂಪಿ-
 ಅಂತರ ಪಿಶಾಚಿ ಗುಡುಗಾಟ, ಸಿಡಿಲಿನ ಕಾಟ-
 ಭೂತರೂಪಕ್ಕೆ ಮಳೆ ವರ್ತಮಾನ.
 ಅಗೆದುತ್ತಗದ್ದೆಗಳ ಕರ್ಮ ಭೂಮಿಯ ವರಣ;
 ಭತ್ತಗೊಧುವೆ ಹಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟ ವೃಂದಾವನ,
 ಗುಡಿಗೋಪುರಗಳ ಬಂಗಾರ ಶಿಖರ.

ಕ್ರೌಂಚ

ರಾಮಚಂದ್ರದೇವ

ಮುದಿಪ್ರಾಯ ಕಷ್ಟದ್ದು, ಅವತ್ತಂತೂ ಸತ್ತೇಹೋಗುತ್ತೇನೆ ಅಂದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹೊರಟವಳಿಗೆ ಹಾಗೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಹಾರಲಿಕ್ಕಾಗದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಬಂದೀತೆಂದು ಯಾರು ಕಂಡಿದ್ದರು? ಪ್ರತಿದಿನದಂತೆ ಅವತ್ತು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕಾಳುಕಡ್ಡಿ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವ ಯೋಚನೆಯಿಂದ ಗೂಡುಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟೆ. ನಿಶ್ಯಕ್ತಿ ಅನ್ನಿಸಿತು. ಫಕ್ಕನೆ ಬಲ ರೆಕ್ಕೆ ಬಿಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ಅದು ಬಿಚ್ಚಿ ಎಡರೆಕ್ಕೆ ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡಿತು. ಏನಾಗಿದೆ ಇವಕ್ಕೆ ಎಂದು ಗೂಡಿನಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಗಾಳಿಯಲ್ಲೊಂದು ಸಲ ಫಡಫಡ ಬಡಿದೆ. ದಿನಾ ಉದುರುವುದಕ್ಕಿಂತ, ಒಂದೆರಡು ಗರಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಉದುರಿದವು. ಅಷ್ಟೆ. ರೆಕ್ಕೆಗಳಲ್ಲಿ ನೋವಿಲ್ಲ. ಸಲೀಸು ಬಿಚ್ಚಿಕೊಂಡವು. ಏನಾಗಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿಗೆ ಬೇಕಾದರೂ ಹೋಗಬಹುದು ಅನ್ನಿಸಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ನಾನು ತುರ್ತಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ಒಂದು ವಿಷಯವಿತ್ತು, ನಿನ್ನೆ ಪಿಸಿಪಿಸಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಇಬ್ಬರು ಶಸ್ತ್ರಧಾರಿಗಳ ಯೋಜನೆ ಏನಾಯಿತೆಂದು. ಅದು ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಗೂಡೊಳಗೆ ಕೂತು ಫಡಫಡಿಸುವ ಈ ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಫಡಫಡಿಸದಂತೆ ಅದುಮಿ ಹಿಡಿದು ಆಗುವ ಹೋಗುವ ವಹಿವಾಟಿಲ್ಲ.

ನನ್ನ ಸಂಗಾತಿ ಇದ್ದಾಗ ಈ ಜಗತ್ತು ಬಿರುಕಿಡುವ ದಿನಗಳು ಸಮೀಪಿಸಿದವು ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದ. ಒಂದು ದಿವಸ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದವನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾತಾಡದೆ ರೆಕ್ಕೆ ಬಡಿಯದೆ ನನ್ನ ಕೊಕ್ಕಿಗೆ ಕೊಕ್ಕು ಸೇರಿಸದೆ ಕೂತಿದ್ದ. ಯಾಕೆ ಹೀಗಿದ್ದಾನೆಂದು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ರೆಕ್ಕೆಯನ್ನು ಕೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಮುಟ್ಟಿನೋಡಿದೆ. ಮುಂದೊಂದು ದಿನ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಹೊಡೆದು ಬಡಿದು ಸಾಯಿಸುತ್ತಾರೆ, ಜೀವಂತ ಬೆಂಕಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಬಿಡರು ಎಂದ. ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಾಳೆ, ಅದರಾಚೆ ನಾಡಿದ್ದು, ಅದರಾಚೆ ಮುಂದೊಂದು ದಿನ, ಎಲ್ಲಿ,

ಯಾವಾಗ, ನಿಖರವಾಗಿ, ಏನಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನ ಹಿರಿಯರಿಂದ ತಿಳಿದ ವಿಷಯವಂತೆ ಅದು. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವನ ಹಿರಿಯರು ಮರದ ಮೇಲೆ ಹೀಗೆ ಮಾತಾಡಿಕೊಂಡು ಕೂತಿದ್ದರೆ, ಮಾತಿನ ಅರ್ಥ ತಿಳಿದು ಹೇಳುವ ಜನರಿರುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಈಗ ಇಲ್ಲ. ಅವ ತನ್ನ ಮರಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದ. ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಗೊತ್ತು. ಆತನಷ್ಟಲ್ಲ. ಫಕ್ಕನೆ ನಿನ್ನೆ ಅದು ನೆನಪಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಕೊಂದು ಜಗತ್ತು ಕೊನೆಯಾಗುವ ದಿನ ಯಾವುದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕೆನ್ನಿಸಿತು. ನಾಳೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಇಣುಕಿ ನೋಡಿದೆ. ಮಂಜು ಮಂಜಾಗಿ ಏನೇನೋ ಚಿತ್ರ ವಿಚಿತ್ರಗಳು ಕಂಡವು. ಆದರೆ ಏನೊಂದೂ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿರಬೇಕಿತ್ತು.

ಇದೊಂದು ವಿಚಿತ್ರ. ಅವನು ಎಲ್ಲದರ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ. ಆದರೆ ತನ್ನದು ಗೊತ್ತಾಗದು. ಅವತ್ತು ಕೂಡಾ. ದೂರದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಅವಳು ಬಸುರಿಯಾದಾಗ ಅವನು ಅವಳನ್ನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತಾನೆ ಎಂದ. ಇನ್ನು ಯಾರೋ ಬಸವಳಿದು ಕೂತಿದ್ದರು. ಮುಂದಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇವರು ಕೇಳಿ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಇವರಲ್ಲೊಬ್ಬನ ಪ್ರಾಣ ತೆಗೆಯುವ ರೋಗ ಅಡಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದ. ಈ ಮರ ಇನ್ನು ಎಷ್ಟು ವರ್ಷ ಬದುಕಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಇನ್ನು ಏನು ಹೇಳಬೇಕಾದರೂ ನಿನ್ನ ಕೊಕ್ಕು ನನ್ನ ಕೊಕ್ಕಿನ ಹತ್ತಿರ ಬರಬೇಕು ಎಂದ. ಬಡಿವಾರ ಮಾಡಿದೆ. ಅದೇ ಕೊನೆಯಾಗುತ್ತದೆಂದು ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಕು ಬಾರೇ ಎಂದ. ನಾನು ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಬಿಲ್ಲಿನಿಂದ ಒಂದು ಕಲ್ಲು ಬೀಸಿಬಂದು ಅವನ ತಲೆಗೆ ತಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿತ್ತು ನನ್ನ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತ ಚೀರಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದ. ನನಗೆ ಕೆಳಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡುವ, ಆರೈಕೆ ಮಾಡುವ ಆಸೆ. ಭಯ. ಅಲ್ಲೇ ಬಿಲ್ಲು ಹಿಡಿದು ಕೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದನವ. ಎಲೆಗಳ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ನೋಡಿದೆ. ಬಿದ್ದಾಗಲೇ ಸತ್ತಿರಬೇಕು. ಬಿಲ್ಲಿನವ ನನ್ನವನನ್ನು ಕಾಲ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿ ಕೊಟ್ಟಿಗೆ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ

ಮೇಲೆತ್ತಿ ನೋಡಿದ. ಬಳಿಕ ಆ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ಹೊರಟುಹೋದ ರೋದಿಸಬೇಕೆನ್ನಿಸುತ್ತಿತ್ತು ತಡೆಹಿಡಿದೆ.

ಮನಸ್ಸು ಅವನ ಸುತ್ತ ಸುತ್ತುತ್ತದೆ. ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಜಗತ್ತಿನ ಕೊನೆಯ ದಿನ ಇವತ್ತು ಹೌದೇ ಹೇಗೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ. ಹಾರುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲವೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದರೆ, ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ ಗೂಡಲ್ಲಿರು ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದ. ಆಹಾರ ತಂದು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ. ಕೊಕ್ಕಿಗೆ ಕೊಕ್ಕು ಸೇರಿಸಿ ಮುದ್ದು ಮಾಡುತ್ತಾ ಯಾರು ಹೆಚ್ಚು ದೂರ ಹಾರುತ್ತಾರೆ ನೋಡೋಣ ಎಂದು ಪಂಥ ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನು ಸತ್ತು ಈಗ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಮಯ ಕಳೆದಿದೆ. ಆದರೆ ನೆನಪಾಗುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರತಿದಿನ. ಈಗಂತೂ ನಾನು ರೆಕ್ಕೆ ಸೋತವಳು.

* * *

ಅದೇ ನನ್ನ ಕೊನೆಯ ಹಾರಾಟವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಎಣಿಸಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅವತ್ತು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಗೂಡು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟಾಗ ಕೆಲವು ಹಕ್ಕಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಹೊರಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಸೋಮಾರಿಗಳು ಗೂಡಲ್ಲೇ ಮಲಗಿದ್ದವು. ನಾವು ಚಿಕ್ಕವರಿದ್ದಾಗ ಎಂದೂ ಹೀಗೆ ಮಲಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈಗ ಇವು ಏಳುವುದೇ ನಿಧಾನ. ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಹಾಗೊಂದು ಸುತ್ತು ಹಾಕಿ ದೂರ ಹಾರಿ ಬಂದೆ. ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯ ಮೂಡುತ್ತಿದ್ದ ದಿಕ್ಕಿಗೆ. ಸಲೀಸಾಗಿ, ರಕ್ಕೆ ಸೋಲಿಲ್ಲ. ಒಂದಿಷ್ಟು ಕೂಡಾ ಹಸಿವಾಯಿತು. ಒಂದು ಸುತ್ತು ಹೊಡೆದೆ. ಅರಣೆಯೊಂದು ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿತು. ಜೋಡಿಯಿದ್ದರೆ, ನಾನು ನನ್ನ ಸಂಗಾತಿಯಿಂದ ಬೇರೆಯಾದಾಗ ಅನುಭವಿಸಿದ ದುಃಖದಂತಾದರೆ ಎಂದು ಮನಸ್ಸು ಹಿಂಜರಿಯಿತು. ಅದರ ಮೇಲೆಗರಿ ಕುಕ್ಕಿ ತಿನ್ನಬೇಕೆನ್ನಿಸಿ ತಿನ್ನದೆ ಮತ್ತೆ ಸುತ್ತಿದೆ. ಇಲಿಯೊಂದು ಸತ್ತುಬಿದ್ದದ್ದು ಕಾಣಿಸಿತು. ಅದನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಮರದ ಮೇಲೆ ಕೂತು ತಿಂದೆ. ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಇಷ್ಟು ದೂರ ಹಾರಿದ್ದರೂ ಆಯಾಸವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮತ್ತೆ ಸೀದಾ ಹಾರಿಕೊಂಡು ಅರಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅರಮನೆ ಮುಂದಿನ ಮರದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತೆ.

ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ಅರಸನನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ್ದರು. ಅವನ ಶವದ ಮೇಲೆ ಗಾಯದ ಗುರುತುಗಳಿದ್ದವು. ಶವದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಅರಸ ನಿಂತಿದ್ದ. ರಾಣಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ದೂರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಬಂದು ಆಕೆಯನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಜನ ಹಾಗೆ ಹೀಗೆ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೊಸ ಅರಸನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಕ್ಕೆ ಮೇಲೆತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಆ ಕೈಗೊಂದು ಬಾಕು ಬಂದು ಅದು ಹೊಸ ಅರಸನ ಎದೆಯೊಳಗೆ ಹೊಕ್ಕಿತು. ನೋಡ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಹೊಸ ಅರಸ ಸತ್ತುಬಿದ್ದ. ಬಾಕುವಿನಿಂದ ತಿವಿದವನೇ ಮುಂದಿನ ಅರಸ ಎಂಬಂತೆ ಜನ ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮುಂದೆ ಏನಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಆ ಮರದ ಹಿಂದೆ ಆ ಎಲೆಗಳ ಹಿಂದೆ ರೆಕ್ಕೆ ಬಡಿಯದೆ ಕೂತು ನೋಡುವ ಉತ್ಸಾಹ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟೆ. ಹಾಗೆ ಹೊರಟಾಗ ಮಾತ್ರ ಮತ್ತೆ ಫಕ್ಕ ಬಲರೆಕ್ಕೆ ಬಿಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಬೆಳಗಿನ ಹಾಗೆ. ತದೇಕವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾ ಕೂತು ಜೋಮುಕಟ್ಟಿ ಹೀಗಾಗಿರಬಹುದು ಅಂದುಕೊಂಡೆ. ಎರಡು ಸಲ ಬಡಿದು ನೋಡಿದರೆ ಮತ್ತೆ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಸರಿಯಾಯಿತು. ಹಾರಿಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಬಂದೆ.

ಹೊರಗೆ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಒಬ್ಬರನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಬ್ಬಾತ ಒಂದು ಮಗುವನ್ನು ಕೊಂದ. ಹೆಂಡತಿ ಕಿರುಚುತ್ತಾ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮತ್ತೊಂದು ಮಗು ರಸ್ತೆ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಅಳುತ್ತಾ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಮಲಗಿತ್ತು. ನನಗೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟಕ್ಕೆ ಸತ್ತುಬಿದ್ದ ಮಗುವನ್ನು ಕುಕ್ಕೋಣ ಅನ್ನಿಸಿತು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಒಂದು ಗುಂಪು ಬಂದು ಆ ಮನೆಗೆ, ಮತ್ತೆ ಅದರ ಪಕ್ಕದಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದು ಹತ್ತಿಕೊಂಡು ಉರಿದವು. ಹೊಗೆ ಮೇಲೆದ್ದು ಉಸಿರು ಕಟ್ಟಿದಂತಾಗಿ ನಾನು ದೂರಕ್ಕೆ ಹಾರಿದೆ. ನಮ್ಮ ಮರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವವರು, ಬೇರೆ ಮತ್ತೂ ಅನೇಕರು ಅಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವರ್ತುಳ ಸುತ್ತುತ್ತಿದ್ದರು. ನಮ್ಮ ಮರದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ ಒಂದು ಹಕ್ಕಿ ಮಾಂಸದ ಚೂರೊಂದನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದು ನನಗೆ ಸಂಜ್ಞೆ ಮಾಡಿತು ಮಾತಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಆಗದಷ್ಟು ಬಾಯಿ ತುಂಬಾ ಮಾಂಸದ ತುಂಡು ಅದಕ್ಕೆ. ಮತ್ತೆ ಅಲ್ಲೇ ಆಚೀಚೆ ಹಾರಿದೆ.

ಕೈಕಾಲು ಕಳೆದುಕೊಂಡವನೊಬ್ಬ ತೆವಳುತ್ತಿದ್ದ. ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಅವನ ಕಾಲಿನ ಮಾಂಸವನ್ನು ಕುಕ್ಕಿ ತೆಗೆದು ಮೇಲೆ ಹಾರಿದೆ. ಹಾಗೆ ಕುಕ್ಕಿದಾಗ ಅವನು ಕಿರುಚಿದ್ದು ಕೇಳಬೇಕಿತ್ತು ಮಾಂಸ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತೊಂದು ಸಲ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ಕೈಯನ್ನು ಕುಕ್ಕಿ ಮತ್ತೆ ಮೇಲೆದ್ದೆ. ಹಾಗೆ ಏಳುವಾಗ ಮಾತ್ರ ಫಕ್ಕನೆ ಕಾಲು ಉಳುಕಿದಂತಾಯಿತು.

ಸಾಯಂಕಾಲವಾದರೂ ಕಿರುಚುವುದು, ಬೆಂಕಿಕೊಡುವುದು, ಹೊಗೆ ಕಮ್ಮಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮವರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಗೂಡುಗಳ ಕಡೆ ಹೊರಟಿದ್ದರು. ಹಾರಿಕೊಂಡು ಬರುವಾಗ ಕೆಳಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು-ನೆತ್ತರು, ನೆತ್ತರು, ನೆತ್ತರು. ಹೆಣಗಳು. ಕನಿಷ್ಠ ಇನ್ನೊಂದು ವಾರದವರೆಗೆ ನಾವು ಯಾರೂ ಊಟಕ್ಕೆ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಬೇಕಿರಲಿಲ್ಲ.

ಗೂಡಿಗೆ ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಇದೆ ಅನ್ನುವಾಗ ಪ್ರಾರಂಭವಾದದ್ದು ಈ ಸುಸ್ತು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ ಅನ್ನುವ ಸುಸ್ತು. ಸೂರ್ಯ ಆಗತಾನೇ ಮುಳುಗುತ್ತಿದ್ದ. ಆ ಸುಸ್ತು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಲ್ಲಿಂದ ಮರದ ಹತ್ತಿರ ಬರುವುದಕ್ಕೆ, ಇನ್ನೇನು, ಸುಮಾರು ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿ ಆಗಿರಬೇಕು ನನಗೆ. ಮರದ ಹತ್ತಿರ ಬರುವಾಗ ಪೂರ್ತಿ ಕಣ್ಣುಕತ್ತಲೆ ಬಂದಂತಾಯಿತು. ಮತ್ತೆ ಎಚ್ಚರವಾದಾಗ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾಗಿತ್ತೋ. ಗೂಡಿಗೆ ಹಾರುವುದಂತೂ ಅಸಾಧ್ಯದ ಕೆಲಸ. ಆದಿದ್ದರೂ ಮರದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ, ನಿನ್ನ ಸಂಗಾತಿ ಕಟ್ಟಿದ ಗೂಡು ಅದು. ಎತ್ತರದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಅಪಾಯಗಳು ಕಮ್ಮಿಯೆಂದು ಅಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದ. ಆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಮಾತ್ರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನೀಗ ಇದ್ದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪಾಲಿಗೂ ಅದು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಈಗಿರುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಾಳೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಏಳಲಿಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆಂದೇ ಧೈರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಈಗ ಯಾರು ಬೇಕಾದರೂ ಬಂದು ಒಂದು ಕಲ್ಲು ಖರ್ಚು ಮಾಡದೆ ನನ್ನ ಗೋಣು ಮುರಿಯಬಹುದು. ಮಳೆ ಬೇರೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಈ ಮಳೆಗೆ ಗರಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಉದುರಿ ಬಿದ್ದರೆ ಚಳಿಯಿಂದ ನಡುಗಿಯೇ ಸಾಯಬೇಕಾದೀತು.

ಆದರೆ ಹಾಗಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಳೆ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಮರದ ಬೊಡ್ಡೆಗೆ ತಾಗಿ ಕೂತು ಹೇಗೋ ರಾತ್ರಿ ಕಳೆದೆ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಬೆಳಕಾದಾಗ ಇನ್ನೂ ಬೊಡ್ಡೆಗೆ ಒತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಅಸಾಧ್ಯ

ಹಸಿವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲೇ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದೆರಡು ಕರಿಮಣಿ ಹುಳಗಳನ್ನು ಕೊಡ್ಲಿ ತಿಂದೆ. ಮರದ ಮೇಲಿಂದ ಒಂದೊಂದೆ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಹೊರಬಿದ್ದು ಹೊರಗೆ ಹಾರಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದವು. ನಿನ್ನೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಇದೇ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಾನು ಗೂಡು ಬಿಟ್ಟು ಹಾರಿದ್ದೆ. ಆ ಗೂಡು ಮರದ ಅಷ್ಟತ್ತರದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು ಮತ್ತೆ ಗೂಡು ಸೇರಬೇಕೆಂಬ : ತವಕ ತಡೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹಾರಬಲ್ಲೆ ಎನ್ನಿಸಿತು. ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಅಗಲಿಸಿ, ನೆಲವನ್ನೊದ್ದು ಕೆಳಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಮೇಲೆ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಎದ್ದೆ. ನಾಲ್ಕು ಮಾರು ನೆಲ-ಆಕಾಶಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಹಾರಿದಂತಾಯಿತು. ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಲೆತಿರುಗಿ ನೆಲ ಜಗ್ಗಿದಂತಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದೆ. ಸುಮಾರು ಹೊತ್ತು ಏನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ತೋಚಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಬಿಟ್ಟು ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸೋಣವೆನ್ನಿಸಿತು. ಈ ಸಲ ಮತ್ತೆ ಹಾಗೇ. ಮೊದಲಿನಷ್ಟೂ ಕೂಡಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಸುಮಾರು ಹೊತ್ತು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪುನಃ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ. ಆಶ್ಚರ್ಯ. ನೋಡಿದರೆ ನಾನು ಮರದ ಬೊಡ್ಡೆಯ ಮೇಲಿದ್ದೆ. ಹಾರುತ್ತ ಬಿದ್ದೆನೋ ಅಥವಾ ಅಲ್ಲಿಗೇ ಹಾರಿಕೊಂಡು ಬಂದೆನೋ, ಬಿದ್ದ ಮೇಲೆ ತುಂಬ ಹೊತ್ತು ಏನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಮಂಪರು. ನಿಶ್ಯಕ್ತಿ, ಆಮೇಲೆ ತಲೆ ಎತ್ತಿ ನೋಡಿದೆ. ಎಷ್ಟೋ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿದೆ ಆ ಗೂಡು. ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರ. ಎಷ್ಟು ಸಲ ನಾನೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಗೂಡು ಕಟ್ಟುವ ಸಮಯ ಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ಸಾಗಿಲ್ಲ! ನಿನ್ನೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ತಾನೇ ಬಿಟ್ಟು ಗೂಡು. ಆದರೆ ಇವತ್ತು ಮಾತ್ರ ಅದು ಆಕಾಶದ ಹತ್ತಿರ ಎಲ್ಲೋ ಹುದುಗಿಕೊಂಡಂತೆ, ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೆ ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ 'ಅವಿತಂತೆ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ಗೂಡಿನ ಕಡೆಗೆ ಮೇಲೆ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಬೇಕೆಂದು ತಲೆ ಎತ್ತಿ ನೋಡಿದಾಗ ಅನ್ನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಹಾರುವ ಧೈರ್ಯ ಮಾತ್ರ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನೋ ಏನೋ ನಾನು ಬಿದ್ದಲ್ಲೇ ಮರದ ಪೊಟರೆಯೊಂದು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ. ಪೊಟರೆ ನೋಡಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಇದು ನನ್ನ ಸ್ಥಳ; ಹಾಗೂ ಪೊಟರೆಯ

ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಕಾಂಡ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವ ಹುಳಗಳು, ಗೊದ್ದಗಳು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನನ್ನ ಆಹಾರ ಅನ್ನಿಸಿತು.

ಎಳೆಯ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಬಿನ್ನಾಣದಿಂದ ಹಾರಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ನೋಡಿದರೆ ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ನಾನು ನನ್ನ ಸಂಗಾತಿ ಜೊತೆ ಹಾರಾಡಿದ ದಿನಗಳು ನೆನಪಾಗುತ್ತವೆ. ನಮ್ಮ ಮರಿಗಳು ನೆನಪಾಗುತ್ತವೆ. ಈಗ ಅವೆಲ್ಲಾ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಸಂಸಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿವೆಯೋ ಏನೋ.

* * *

ಆದರೆ ಬೇರೆ ಎಳೆಮರಿ ಕಂಡಾಗ ಮಾತ್ರ ಹೀಗೆ ನನ್ನ ಮರಿಗಳ ನೆನಪಾಗುವ ಬದಲು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಆಸೆಯಾಯಿತು. ಮೊನ್ನೆ ಎಳೆಮರಿಯೊಂದು ಗೂಡಲ್ಲಿ ಒಂಟಿಯಾಗಿತ್ತು. ಗೊದ್ದ ಹುಳಗಳನ್ನೇ ತಿಂದ ನಾಲಿಗೆಗೆ ಮರಿಯ ಗೋಣು ಮುರಿದರೆ ಸಿಗುವ ಬಿಸಿ ನೆತ್ತರು, ಮಾಂಸದ ಆಸೆ ತಡೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ತೆವಳುತ್ತಾ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಇನ್ನೇನು ಗೂಡೊಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಕು - ಯಾವುದೋ ಹಕ್ಕಿ ಹಾರಿಬರುವುದು ಕೇಳಿಸಿತು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎಳೆಮರಿಯು ಹಿಡಿದು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ಸಿಕ್ಕಿಬೀಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಹಕ್ಕಿ ಹಾರಿಬರುವ ಶಬ್ದ ಕೇಳಿಸಿದ್ದೇ ಮರಿಯ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ನೋಡುವವರಂತೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂತೆ.

ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಏನಿದ್ದರೂ ಅಷ್ಟೆ. ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂರುವುದು. ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂತಾಗ ಭವಿಷ್ಯದ್ದೆಲ್ಲಾ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನಿಖರವಾಗಿ ಕಾಣುವಂತಿದ್ದರೆ ಹೊತ್ತು ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಏನೋ ಕಂಡಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಏನೆಂದು ಮಾತ್ರ ಸ್ಪಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಲೆಂದು ಕತ್ತು ಎಕ್ಕಳಿಸಿ. ಇಣುಕುವುದು. ಇಣುಕಿ ಇಣುಕಿ ಏನಾದರೂ ಕಂಡರೂ ಭವಿಷ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾರುವುದಕ್ಕೆ ರೆಕ್ಕೆ ಬಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ....

5. ಬಂಡಾಯ ಮತ್ತು ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣ

ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ :

ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪರಿಚಯದೊಂದಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಭಾವಿಸುವುದು ಲೇಸು. ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು ಬಂಡಾಯದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ದಲಿತ-ಬಂಡಾಯಗಳ ನಡಿಗೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸಾಗಿದೆ. ಅಧ್ಯಯನಶೀಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಸಮಕಾಲೀನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ತಿಳಿದರಲೇಬೇಕು. ಶಾಂತಿನಾಥದಿಬ್ಬದ ಅವರ 'ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ನೆಲೆ-ಬೆಲೆ! ಲೇಖನದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಿದೆ; ಸಾಮಾನ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ 'ಬಂಡಾಯ' ಶಬ್ದ 'ಚಳವಳಿ', 'ಆಂದೋಲನ', 'ಬಂಡೇಳುವುದು', 'ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧದ ಹೋರಾಟ' ಇತ್ಯಾದಿ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಕ್ಷೆಗೆ ಸೇರಿದ ಶಬ್ದವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜದಂತೆಯೇ ಸಮಾಜದ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಕಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ 'ವಿರೋಧಿ ಧೋರಣೆ'ಯ ಜನರೆಲ್ಲ ಒಂದಾಗಿ 'ಬಂಡಾಯ' ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಕ್ಷೆಗೂ ಎರವಲು ತಂದುಕೊಂಡಂತಿದೆ. ಕೇವಲ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕಲಾ ಪರಿಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬಂಡೇಳುವುದು ಇವರ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲ. ಸಮಾಜ ಜೀವನ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಲೋಪದೋಷಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲಕ ಬಿಂಬಿಸುವುದು ಕೂಡ ಆಗಿದೆ. - ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತ ಲೇಖಕ ಜಮೀನುದಾರನ ಕ್ರೌರ್ಯಕ್ಕೆ, ಬಡವನ ನಿಸ್ಸಹಾಯಕತೆ, ನಿರಾಸೆಗಳಿಗೆ ಮೂಲ ಕಾರಣವನ್ನು ಶೋಧಿಸುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ನಮ್ಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳ ಹಿಂದಿರುವ ಮೋಸಗಳನ್ನು ಅಮಾನವೀಯತೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಸಮಾಜದ ವಿರುದ್ಧ ಸ್ಫೋಟಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಆಸ್ಫೋಟನೆಯ ಆಳದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಸಮಾಜದ ರಚನೆಯ ಆಸೆ ಅಡಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಅಸಮಾನತೆ ಅನ್ಯಾಯ, ಶೋಷಣೆಗಳನ್ನೇ ಮೂಲಧನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಯುಗಾಂತರಗಳಿಂದ ಬಡವರನ್ನು, ಹೀನ

ಜಾತಿಯವರಾದ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರನ್ನು ತುಳಿಯುತ್ತಾ, ಶೋಷಿಸುತ್ತಾ ಬಂದ 'ಯಜಮಾನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ'ಯ ವಿರುದ್ಧ ಬಂಡೇಳುವ ಕೆಚ್ಚು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯೇ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲನೆಲೆಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಣಿ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ತುಚ್ಛ ಬದುಕನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಶೋಷಿತರನ್ನು ದುರ್ಬಲರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರನ್ನು ಕನಿಷ್ಠ ಮಟ್ಟದ ಮನುಷ್ಯರನ್ನಾಗಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದು ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಗುರಿಯಾಗಿದೆ. "ಖಡ್ಗವಾಗಲಿ ಕಾವ್ಯ ಜನರ ನೋವಿಗೆ ಮಿಡಿವ ಪ್ರಾಣಮಿತ್ರ" ಎಂಬುದು ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘಟನೆಯ ಧ್ಯೇಯವಾಕ್ಯ. ಈ ಧ್ಯೇಯ ಹೊತ್ತ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ರಕ್ಷಣೆ ಹಾಗೂ ವಿಸ್ತರಣೆಗೆ, ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಪೋಷಿಸುವ ಯಜಮಾನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯವನ್ನೇ ಖಡ್ಗ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಎಂದರೇನು? ಅದರ ಉದ್ದೇಶವೇನು ಎಂಬುದು ಮನವರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದು ಚಳುವಳಿ. 1979ರ ಮಾರ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ಸಂಘಟನೆ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ದಲಿತರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿತು. ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ 'ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು' ಇದರ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಧರ್ಮಸ್ಥಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ದಲಿತ-ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಸಿಗಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅಸಮಾಧಾನ ಬಂಡಾಯದ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಅಂತಹ ಸಮಾನ ಧೋರಣೆಯ ಗುಂಪುಗಳು ತಂತಮ್ಮ ಎಡಪಂಥೀಯ ಧೋರಣೆಗಳನ್ನು ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿ ಒಂದುಗೂಡಿದವು. ಹಾಗೆ ಕೂಡಿದ ಬರಹಗಾರರ ಒಕ್ಕೂಟ, ಪ್ರಗತಿಪಂಥ, ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿ ಇವುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯವೇ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಯಿತು. ಆದರೆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ವಿರೋಧಿ ತಾನಲ್ಲವೆಂಬುದು ಬಂಡಾಯ ಸಂಘಟನೆಯ ವಾದವೂ ಆಗಿದೆ. ಆದರೂ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ತನ್ನ ನಿರೀಕ್ಷೆಗೂ ಮೀರಿ ಬೆಳೆಯಿತು.

ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲ ನೆಲೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಇತ್ತೆನ್ನುವುದು ಅದರ ಪ್ರವರ್ತಕರ ಮತ. ಪಂಪ, ದುರ್ಗಸಿಂಹ, ಬಸವಣ್ಣ, ವಚನಕಾರರು, ಸರ್ವಜ್ಞ ಮುಂತಾದ ಕವಿಗಳ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಏನೇ ಆದರೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿಸರದ ವಿಷಮತೆಯ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯಿಂದಾಗಿ ಹುಟ್ಟುಕೊಂಡ ಈ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಾಖಲೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದೆ. "ಪ್ರಜಾತಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಂಡಾಯದ ಹಕ್ಕು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇದೆ; ಆದರೆ ಬಂಡಾಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಅದು ದಲಿತ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ" ಎಂಬುದು ಸಿ.ಜಿ.ಕೆ. ರೆಡ್ಡಿ ಅವರ ಮಾತುಗಳು. ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತಿ ಯಾರಾಗಬಹುದು ಎನ್ನುವ ಮಾತಿಗೆ ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಪಾಟೀಲರ ಈ ಮಾತುಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಅರ್ಥ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. "ಶ್ರೀ ರೆಡ್ಡಿ ಅವರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಉಚ್ಚಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ ಬಂಡಾಯದ 'ಹಕ್ಕು' ಇದ್ದರೂ ಬಂಡಾಯದ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ 'ಕಾರಣ' ಇಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ನನ್ನ ಜಾತಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ, ಅಲ್ಲಿರುವ ಜಂಗಮ ಶಾಹಿ ಬಂಡವಾಳ ಶಾಹಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಬಂಡೇಳಬೇಕು. ಒಕ್ಕಲಿಗ ಯುವ ಜನರು ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಪಾಳೆಯಗಾರಿಕೆ ವಿರುದ್ಧ ಬಂಡೇಳಬೇಕು. ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಶತಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಶೋಷಣೆಗೆ, ಅಪಮಾನಕ್ಕೆ ಕ್ರಿಯಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾದ ದಲಿತ ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತ ಲೇಖಕ ಬರೆದ ಪ್ರತಿಭಟನಾ ಸಾಹಿತ್ಯವೇ ಅಥೆಂಟಿಕ್ ಆದ ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ: ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘಟನೆಯಂಥ ಸಾಮೂಹಿಕ ಚಳುವಳಿಗೆ ಇಂಥ ದಲಿತ ಶಕ್ತಿಯೇ ನಾಯಕತ್ವ ವಹಿಸಬೇಕು. ದಲಿತರ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದ ಜಾತಿಗಳ ಪ್ರಗತಿ ಪರಶಕ್ತಿಗಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕು." ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳೆಂದರೆ, ವಾಸ್ತವಿಕತೆ, ಸಮಾನತೆ, ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕತೆ, ಜೀವನಪ್ರಜ್ಞೆ, ಸಮಕಾಲೀನತೆ, ವೈಚಾರಿಕತೆ, ವಸ್ತು ನಿಷ್ಠತೆ ಇವೇ ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಇಂಥ ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಾಷೆ, ಶೈಲಿ, ಛಂದಸ್ಸು ಮತ್ತು ನಿರೂಪಣಾ ಕ್ರಮ ಮುಂತಾದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಶಿಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ

ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ದೂರ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪದಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಶೈಲಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದ. ಹಿಂದಿನ ಭಾವಗೀತೆಯ ಗುಣವಾಗಲಿ, ಗೇಯತೆಯಾಗಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣದು. ಇವರ ನಿರೂಪಣಾ ಕ್ರಮ ನೇರವಾದುದು. ನಿರ್ಭೀತಿ, ನಿರ್ಭೀಡೆ, ವಸ್ತುನಿಷ್ಠತೆ ವಿಡಂಬನೆ, ಇವು ಇವರ ಲಕ್ಷಣ. ನೊಂದವರ ನೋವೇ ಇದರ ವಸ್ತು. ಇಡೀ ಜೀವನವೇ ಇದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡುತ್ತದೆ. ಕಾದಂಬರಿ, ಕತೆ, ನಾಟಕ ಹಾಗೂ ಕಾವ್ಯ ಇವೆಲ್ಲ ಕೃತಿಕಾರರ ಈ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸುತ್ತಿವೆ. ಅಂಥ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಬಹುದು: ಬರಗೂರು ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪ, ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಪಾಟೀಲ, ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ, ರಂಜಾನದರ್ಗಾ, ಬಾಬಜಾನ ಅತ್ತಾರ, ಚೆನ್ನಣ್ಣ ವಾಲೀಕಾರ, ಕಾಳೇಗೌಡನಾಗವಾರ, ಬಸವರಾಜ ಕಟೀಮನಿ, ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯ, ಡಿ.ಆರ್. ನಾಗರಾಜ್ ಮುಂತಾದವರು.

ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ :

'ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಜನಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾದವರು ಒಟ್ಟು ಮನುಷ್ಯ ಸಮಾಜದೊಂದಿಗೆ ಬದುಕಲಾಗದೆ, ಊರ ಹೊರಗೆ ವಾಸಿಸಿ ಕೀಳು ವೃತ್ತಿಗೆ ಅವಲಂಬಿತರಾಗಿ, ಹೆಸರು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ನಾಚಿಕೆ ಪಡುವ ಅಸ್ಥಶ್ರೇಷ್ಠರು ಅಥವಾ ಬಹಿಷ್ಕೃತರೆನಿಸಿಕೊಂಡವರೆಲ್ಲರೂ ದಲಿತರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ."

(ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಳವಳಿಯ ತಾತ್ವಿಕ ಚಿಂತನ)- ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿ

ದಲಿತರು, ದಲಿತೇತರರು ದಲಿತ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಪಡಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯವೇ 'ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ'ವಾದರೆ, ದಲಿತರು ದಲಿತ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ದಲಿತತ್ವದ ಕುರಿತು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಪಡಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯ 'ದಲಿತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯ'. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಗತಿಪರ ದಲಿತೇತರರು ದಲಿತ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ದಲಿತರ ಕುರಿತು ಬರೆದದ್ದು 'ಅದಲಿತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯ'ವಾಗುತ್ತದೆ. ಎಂದರೆ 'ದಲಿತೀಯ' ಮತ್ತು 'ಅದಲಿತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯ' ಸೇರಿಯೇ ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

1974ರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗೆ ಭದ್ರಾವತಿಯಲ್ಲಿ 'ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿ' ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತು. ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೇರು, ದಲಿತಪ್ರಜ್ಞೆ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಿದೆ. ಮುಂದೆ ಇದೇ ಕರ್ನಾಟಕ ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ, ಸಮಿತಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದೆ. 1976ರಲ್ಲಿ ಇದು ದಲಿತ ಲೇಖಕ ಕಲಾವಿದರ ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ಮಾಡಿತು. ಹೀಗೆ ಇದರ ಹೆಜ್ಜೆಗಳು ಆರಂಭವಾಗುತ್ತವೆ. ಇದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಗೆ ಜೀವಾಳವಾಗಿದ್ದುದು 1973ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಬಿ. ಬಸವಲಿಂಗಪ್ಪನವರ 'ಬೂಸಾ ಪ್ರಕರಣ'.

ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು 'ಎರಡನೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಚಳವಳಿ' ಅಥವಾ 'ಶೂದ್ರ ಚಳವಳಿ' ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಸ್ಥ ದಲಿತರು ಕಡಿಮೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಶೂದ್ರ ಚಳವಳಿಗಾರರು ಪ್ರಗತಿಪರ ವಿಚಾರ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರಿಂದ ದಲಿತರು ಶೂದ್ರ ಚಳವಳಿಯ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಕೇವಲ ಬಾಣಗಳಾಗಿಯೇ ಉಳಿದರು. ಅನಂತರ ದಲಿತರು ಸ್ವತಂತ್ರ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕಾಗಿ ಹಾತೊರೆದದ್ದೂ ಇದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಅವರು ನಡೆಸಿದ ವಿಚಾರ ಸಂಕರಣ, ಸಮ್ಮೇಳನ, ಸಮಾವೇಶಗಳ ದಾಖಲೆಗಳಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಸಂಘಟನೆ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ, ದಲಿತ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಬೆರಳಣಿಕೆಯಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಇರುವುದರಿಂದ ಈ ಸಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಂತರತೆಯನ್ನು ಕಾಣಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕ್ರಮೇಣ ಶೂದ್ರ ಚಳವಳಿಯ ಅಬ್ಬರ ಕುಂದುತ್ತ ಹೋಯಿತು. ಆದರೆ 'ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪ್ರಜ್ಞೆ', 'ಶೂದ್ರ ಪ್ರಜ್ಞೆ', 'ದಲಿತ ಪ್ರಜ್ಞೆ' ಎಂಬ ಪರಿಭಾಷೆಯ ಪದಗಳಿಗೆ ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿತು. ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಳವಳಿ ರಾಜಕೀಯ ರಂಗದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನ ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ 'ಮನುಷ್ಯ'ನನ್ನ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿತು. 'ಮನುಷ್ಯನೆಂದರೆ ಸಮಾಜ, ಸಮಾಜ ಎಂದರೇನೇ 'ಮನುಷ್ಯ' ಎಂದು ಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಸಹಬಾಳ್ವೆ ಅನಿವಾರ್ಯವೆಂದೇ ತಿಳಿದಿದೆ. ಒಂದೇ ಕೈಯಿಂದ ಚಪ್ಪಾಳೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಮನಗಂಡಿದ್ದರಿಂದ, ತಮ್ಮ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ನೇರವಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಪರಿವರ್ತಿಸುವುದೇ ಹಿರಿದಾದ ಬಂಡಾಯವೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು.

ಹೀಗಾಗಿ ಶೂದ್ರ ಮತ್ತು ದಲಿತೇತರರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ವೇದಿಕೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತು. ರಾಜಕೀಯ ಚಿಂತನೆಗಿಂತ ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದ್ಯತೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಯಿತು. ದಲಿತರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ನೇರವಾದ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿಯೆ ಅಬ್ಬರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಇದೇ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಈ ಮನುಷ್ಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ದಲಿತರಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯ ಬದುಕಿಲ್ಲ, ನೆಲೆ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಮನುಷ್ಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಮನುಷ್ಯರೇ ಮನುಷ್ಯರಾಗಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಇವರು ತಾವೇ ಮನುಷ್ಯರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಪಶುವಿಗಿಂತಲೂ ಕಡೆಯಾಗಿ ನೋಡುವ ಬಗೆಯಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಮನುಷ್ಯ ಮನುಷ್ಯರ ನಡುವೆಯೇ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯ ಜರ್ಜರಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಭಯಂಕರಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಭಯ ಕೋಪಿತನಾಗಿಯೂ ಕೋಪವನ್ನು ದವಡೆಯಿಂದ ಹೊರಹಾಕಲಾಗದೆ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಇಂಥ ಒಂದು ವಾತಾವರಣದಿಂದ ಆತ ಹೊರಬರಲು ಆತನಿಗೆ ಆತ್ಮಸ್ಥೈರ್ಯ ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಬಗೆದಿರುವುದರಿಂದ ಆರಂಭದ ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬರ-ಸಿಟ್ಟು ಇಂಥವುಗಳಿಗೂ ಅರ್ಥವಿದೆ ಎಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಔಚಿತ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದು, ಬೀಜಾಂಕುರದಲ್ಲಿಯೇ ತಾತ್ವಿಕ ಸ್ವರೂಪದ ಕುಡಿಯೊಡೆಯುವಿಕೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಮನುಷ್ಯ ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ರಾಜಕೀಯ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಅದು ಒಂದು ಅಂಗವನ್ನಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಚಾರಗಳೂ ಅಂಗಗಳಾಗಿ, ಸಾಣೆ ಹಿಡಿಯುವ ಕಲ್ಲಿಗೆ ಅಥವಾ ಕಾಳು ಸೋಸುವ ಜರಡಿಗೆ ವಸ್ತುವಾಗಿವೆ. ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಆಯುಧ ಹಾಗೂ ಆಹಾರವಾಗಿವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳು ವಿಮರ್ಶಕರಿಗೆ 'ದಲಿತರ ಬದುಕಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ದಾಖಲೆಗಳಾಗಿ, ಸಮಾಜ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಆಯುಧಗಳಾಗಿ, ಅನುಭವದ ತಾಜಾತನ ಅಥವಾ ಅಸಲಿತನದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕೃಷಿಗಳೆಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಶೀತಲ

ಬಂಡಾಯದ ಕೃತಿಗಳೆಂದೂ, ಬಂಡಾಯವೇಳಲು ಹುರಿದುಂಬಿಸುವ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಕೃತಿಗಳೆಂದೂ, ವಾಸ್ತವವಾದಿ ಕೃತಿಗಳೆಂದೂ ಮುಂತಾಗಿ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ.

ಮೈಸೂರು ವಲಯದಲ್ಲಿ ದೇವನೂರು ಮಹಾದೇವ, ಗೋವಿಂದಯ್ಯ, ಇಂದ್ರಾಧರ ಹೊನ್ನಾಪುರ, ಶಿವಾಜಿ ಗಣೇಶನ್, ರಾಮದೇವ ರಾಕೆ, ದೇವನೂರು ಶಿವಮಲ್ಲು, ಅವರುಗಳು ಅರಂಭಿಸಿದ 'ಪಂಚಮ ಪತ್ರಿಕೆ' ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹೊಸ ಆಲೋಚನೆ, ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ವೇದಿಕೆ ರೂಪಿಸಿಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿತು. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯು ನಾಡಿನ ತುಂಬಾ ಹೊಸ ಬರಹಗಾರರನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿತು. ದಲಿತರು ಬರೆದ ವಿಚಾರ, ವಿಮರ್ಶೆ, ಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ಕಾವ್ಯಗಳು, ಹೃದಯ ಕಲಕಬಲ್ಲ ಜೀವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡವು. ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಲೆಗಾರಿಕೆಗಿಂತಲೂ ವಾಸ್ತವ ಬದುಕಿನ ಬರ್ಬರತೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕಲೆಗಾರಿಕೆಯೇ ಸಾಹಿತ್ಯವಲ್ಲ, ಬದುಕು ಸತ್ಯ ಎಂಬ ನಿಲುವಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ ಹೊಲೆ ಮಾದಿಗರ ಹಾಡು 1975 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಕಥೆ, ಕಾವ್ಯ, ಕಾದಂಬರಿ, ನಾಟಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಕೃಷಿ ನಡೆಯಿತು. ಮಹಾದೇವರ ಒಡಲಾಳ, ಕುಸುಮಬಾಲೆ, ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ 'ಸಾವಿರಾರು ನದಿಗಳು'(1979), 'ಕಪ್ಪು ಕಾಡಿನ ಹಾಡು'(1983), ಪಂಚಮ, ನೆಲಸಮ, ಏಕಲವ್ಯ ನಾಟಕಗಳು, ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿಯವರ 'ಮೂಕನಿಗೆ ಬಾಯಿ ಬಂದಾಗ' (1981), ಕಪ್ಪು ಕಾವ್ಯ (1985), ಕಾರ್ಯ (ಕಾದಂಬರಿ 1988), ಗೌರ್ಮೆಂಟ್ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ (ಆತ್ಮಕಥೆ,1994) ಮುಳ್ಳೂರ ನಾಗರಾಜರವರ, 'ಮರಣಮಂಡಲ ಮಧ್ಯದೊಳಗೆ' (1986), ಮ.ನ. ಜವರಯ್ಯನವರ 'ಕೇಳು ಜಗಮಾದಿಗ ಹೊಲೆಯ'(1981) ಅತ್ತೆ ಸೊಸೆ ಆತ್ಮಕಥೆ(1987), ಮಾಗಿ ಕಾದಂಬರಿ, ಚೆನ್ನಣ್ಣ ವಾಲೀಕಾರರ 'ಪ್ಯಾಂಥರ್ ಪದ್ಯಗಳು', ಮೊಗಳ್ಳಿ ಗಣೇಶ್ ರವರ 'ಬುಗುರಿ' ಸೋಮಣ್ಣ ಹೊಂಗಳ್ಳಿಯವರ 'ತಮಟೆ'(1994), ಕತ್ತಲು ಹೀಗೆ ಮುಂದುವರೆದು, ದಿ. ದೇವಯ್ಯ ಹರವೆ, ಎಲ್. ಹನುಮಂತಯ್ಯ, ಬೋಳಬಂಡೆಪ್ಪ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಮುಂತಾದ ದಲಿತ ಲೇಖಕರು ತಮ್ಮ ವಿಚಾರ ವಿಮರ್ಶೆ, ಕಾವ್ಯ, ಕಾದಂಬರಿ,

ಕಥಾಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ವಿಪುಲವಾಗಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತಲೆ ಪ್ರಗತಿಪರ ಸಂಘಟನೆಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು
 ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡು ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು
 ಬೆಳೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಕ್ಷಾಮ

ಬರಗೂರು ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪ

ರಾಮನ ಗೂರಲು ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಎಂದಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೆಮ್ಮು ದಬಾಯಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಚಿಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಉಗಿದ. ಕೆಮ್ಮುತ್ತ ಉಗುಳುತ್ತ ಚಿಪ್ಪು ತುಂಬ ಬಂದಾಗ ಅದನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ಅವನಿಗೇ ಅಸಹ್ಯವೆನಿಸಿ "ಹಾಳು ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮ; ಸತ್ತಾದ್ರೂ ಹೋಗ್ವಾರ" ಎಂದುಕೊಂಡು ಚನ್ನಿಯ ಕಡೆ ನೋಡಿದ. ಹತ್ತಲಾರದ ಹಸಿ ಸೌದೆಕಡ್ಡಿಗಳು; ಒಂದೇ ಸಮ ಊದುತ್ತಿದ್ದಳು. ಬೆಂಕಿ ಹತ್ತದೆ ಹೊಗೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಹರಿದ ಸೆರಗಿನಿಂದ ಒರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಊದುತ್ತಲೇ ಒಳಗೊಳಗೇ "ಅಯ್ಯೋ ನನ್ನ ಬಾಳೆ" ಎಂದು ಹಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ವಿಧಿಯಿಲ್ಲವೆನ್ನುವಂತೆ ಊದುತ್ತಿದ್ದಳು. ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಅಡುಗೆಗೆ ಅಣಿ ಮಾಡಬೇಕಿತ್ತು. ಬಿಟ್ಟರೆ ಗತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಕಂಬಳಿಯ ಮೇಲೆ ಕೂತು ಕೆಮ್ಮುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮನ ಕಡೆ ನೋಡಿದಳು. ಕೆಮ್ಮು ಯಾಕೋ ಬಿಡುವಂತೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ; ಸೌದೆ ಹತ್ತುವ ಸೂಚನೆಯೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ರಾಮ ಒಮ್ಮೆ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡ. ದೇಹವೆಲ್ಲ ಮೂಳೆ ಎಂದುಕೊಂಡ. ಮದುವೆಯಾಗಿ ಮೂರು ವರ್ಷವಾಯಿತು. ಒಂದು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ಕೆಮ್ಮು ಅಸ್ತಮ ಅನ್ನಿಸಿದ್ದು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳಾದ ಮೇಲೆ. ಆಗ ಅವರಿವರ ಬಾಯಿಗಳು ಚನ್ನಿಯನ್ನು ಬೇಯಿಸಿ ಮೆತ್ತಗೆ ಮಾಡಿದ್ದವು. "ಕಾಲ್ಕುಣ ಸರಗಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಗೂರು ಬ್ಯಾರೆ ಬಂತು. ಮಕ್ಕು ಬ್ಯಾರೆ ಆಗ್ಲಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಆರೋಪ ಹೊರಿಸಿದ್ದವು. ಚನ್ನಿಯ- ಆಗ ತುಂಬಿದ್ದ -ಮೈಕಟ್ಟು ಕಂಡು ಜೊಲ್ಲು ಸುರಿಸಿದವರು, ಆಕೆ ದಕ್ಕದಿದ್ದಾಗ "ಯೆ ಬಿಡೋ ಅದೆಲ್ಲೋ ಗೊಡ್ಡು" ಎಂದು ಮಾತು ಉಚಾಯಿಸಿದ್ದರು....ಚನ್ನಿ ತನ್ನ ಆದ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂಬಂತೆ ಊದುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಳು. ರಾಮ ಕೆಮ್ಮುತ್ತಲೇ ಇದ್ದ. ಚನ್ನಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ. ಎಷ್ಟು ಸೊರಗಿದ್ದಾಳೆ ಎನ್ನಿಸಿತು. ಊರಿಗೇ

ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾದ ಮೈಕಟ್ಟಿದ್ದ ಚನ್ನಿ ಜಿಡಲಕಡ್ಡಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಈ ವರ್ಷ ಬಂದ ಕ್ಷಾಮ ಊರನ್ನೇ ಗಡಗಡ ನಡುಗಿಸಿ ಸುಖದ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಗಢಾರಿಯಿಂದ ಹೊಡೆದಿತ್ತು. ದನಕರು ಸತ್ತವು. ಹೊಲ ಒಣಗಿ ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಚನ್ನಿ ಅರಸಾಹಸಪಟ್ಟು ಹೇಗೋ ಉಪವಾಸವೂ ವನವಾಸವೂ ಕಾಲ ತಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಎರಡು ದಿನದ ಹಿಂದೆ ಭರ್ಜರಿ ಮಳೆಯೇನೋ ಬಂದು ತರಿ ಜಮೀನಿನವರಿಗೆ ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿತ್ತು. ಈ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಆರೇಳು ಮನೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಕೆರೆ ಹಿಂದಿನ ಜಮೀನೆಲ್ಲ ಸೇರಿತ್ತಾದ್ದರಿಂದ ಕೃಷಿಯನ್ನೇ ನಂಬಿದವರಿಗಾದ ಅನುಕೂಲ ಅಷ್ಟಕಷ್ಟ. ಬೆಳೆಯೆಲ್ಲ ಒಣಗಿ ಇನ್ನು ಎಷ್ಟು ಹೇಣಿದರೂ ಫಲವಿಲ್ಲವೆನ್ನುವಾಗ ಮಳೆ ಧೋ ಎಂದು ಹುಯ್ಲಿತ್ತು. ಬರಗಾಲದ ಕಾಮಗಾರಿಗೆ ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿದ್ದ ಸರ್ಕಾರ ಸಮೃದ್ಧ ಮಳೆಬಂದ ಕಾರಣ ತೋರಿಸಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಯಾಕ್ ಬಂತೋ ಹಾಳಾದ್ದು" ಎಂದು ಬಯ್ಯುಕೊಳ್ಳದೆ "ವಿಧಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಚನ್ನಿ ಪಾಲಿಗೆ ಮತ್ಯಾವ ಹೊಲವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇರುವ ಹೊಲವೆಂದರೆ ಗೂರಲು ರಾಮ-ತನ್ನ ಗಂಡ ಒಬ್ಬನೇ. ಈ ಹೊಲದ ಉಳುವಿಗಾಗಿ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ದುಡಿದು ಎರಡು ಹೊತ್ತು ಕೂಳು ಹುಟ್ಟಿಸಬೇಕಿತ್ತು. "ಮಗನಂತು ವುಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಇವಿಗೆ ಕೂಳು ವುಟ್ಟಾದೆ ನನ್ ಬಾಳು" ಎಂದು ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಅಂದುಕೊಂಡಿದ್ದಳು....ಎಷ್ಟು ಊದಿದರೂ ಒಲೆ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ. "ಥ! ಇದರ ಮನೆ ಕಾಯ್ವಾಗ" ಎಂದು ಬಯ್ಯಳು. ರಾಮ ಮಾತಾಡದೆ-ಮಾತನಾಡಲಾಗದೆ-ಎಂದಿನಂತೆ ನಿಸ್ಸಹಾಯಕ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ತಲೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ. ವಿಲವಿಲನೆ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಕ್ಷಾಮ ಬೇರೆ; ಇವಳಿಗೆ ಇಂಥ ಸ್ಥಿತಿ ಬರಬಾರದಿತ್ತೆಂದುಕೊಂಡ. ನೋಡ ನೋಡುತ್ತ "ಚನ್ನಿ" ಎಂದ. ತಿರುಗಿದಳು. ಸೊರಗಿದ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ನೀರು; ಕೆದರಿದ ಕೂದಲು; ಕೂದಲ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಬಾಳಲು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಬೂದಿ. "ಚಿಪ್ಪು ತುಂಬು" ಎಂದ. ಎದ್ದು ಬಂದಳು. ಚಿಪ್ಪು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರತಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಸಣ್ಣ ಗುಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ತೊಳೆದು ಮತ್ತೆ ತಂದಿಟ್ಟು ಒಲೆ ಊದಲು ತೊಡಗಿ ಸಾಕುಸಾಕಾಗಿ, ಹತ್ತುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದ ಕೂಡಲೆ ಆರುವುದು, ಹೊಗೆ ಸುತ್ತವುದು ಹೀಗೆ

ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಾಲೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕಣ್ಣುತೆರೆಯುವುದೇ ಕಷ್ಟವೆನ್ನಿಸುವಂತಾಗಿ ಎದುರುಮನೆ ಮಲ್ಲಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಊದುಗೊಳವಿನಾದ್ರೂ ತಂದು ಊದೋಣ ಎಂದುಕೊಂಡು ಹೊರಬಂದಾಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಹಜಾರದಲ್ಲಿ, "ನಾಳೆ ಗದ್ದೆ ಕಳೆ ತಗೀತೀವಿ ಬರ್ಬೆಕು" ಎಂದು ಒಳಗಿದ್ದ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಕೂಗಿ ಹೇಳಿದ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿ, "ಓ ತೀಟೆ ರಂಗಪ್ಪ ಬಂದ ಆಗ್ಲೆ" ಎಂದುಕೊಂಡು ಕ್ಷಣಕಾಲ ನಿಂತಲ್ಲೇ ನಿಂತಳು. ಒಳಗಡೆಯಿಂದ ಮನೆಯತ್ತ ಬಂದ ಮಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ತೀರಾ ಹತ್ತಿರ ನಿಂತಾಗ, ಅವನು ಅವಳ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಮೃದುವಾಗಿ ಒಂದೇಟು ಕೊಟ್ಟು ಯಾರಾದರೂ ಕಂಡರೋ ಎಂದು ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡಿದಾಗ, ನೋಡಲಾಗದೆ ಸರಕ್ಕನೆ ಒಳಬಂದು, ಒಲೆಯ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತು ರಪರಪನೆ ಯಾವಾಗಿನದಕ್ಕಿಂತ ಬರಿಸಾಗಿ ಊದಿದಳು. "ಹಾಳ್ ಮಿಂಡ ಎಲ್ಲೋದ್ರು ಕಾಲಿಗೆ ತೂರಿಕೊಳ್ಳಾನೆ. ಊರಾಗಿರೋ ಚಿಲ್ವೇರೆಲ್ಲ ಬೇಕಿಗೆ" ಎಂದು ಒಳಗೊಳಗೇ ಸಿಡಿಮಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಊದುಗೊಳವಿ ತರಲೂ ಅಡ್ಡ ಬಂದ ಬೇವರ್ಸಿ ಎಂದೇ ಶಪಿಸುತ್ತ ಸೌದೆಯನ್ನಷ್ಟು ಛೇಮಾರಿಕೊಳಿಸುತ್ತ "ಕಳ್ಳೊಂಡ ಹೆಂಡ್ತಿ ಬಾಳೋದ್ ಬಿಟ್ಟು ಊರಾಡ್ಕಂಡು ವೈನಾಗಿರೋಕೋಗ್ತಾನೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕಂಡೋರ್ ಮಿಂಡ" ಎಂದು ಯಾಕೂ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಒಳಗೇ ಉಗುಳಬೇಕೆನ್ನಿಸಿ ವಿಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಒಲೆ ಊದುತ್ತಿದ್ದಳು. ಒಮ್ಮೆ ಊದುವುದು, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕೆಮ್ಮುವ ಗಂಡನನ್ನು ನೋಡುವುದು- ಹೀಗೆ ಸಾಗಿತ್ತು. ಎಂದಿಗಿಂತ ಇವತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ಹೊಗೆಯಾದರೂ ತುಟಿಪಿಟಿಕ್ಕನ್ನದೆ ಚಳಿಗಾಳಿಗೆ ಎದ್ದು ಹೊರಬರಲೂ ಆಗದೆ ಗೂರಲು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಕೂರಲೂ ಆಗದೆ ಅವನು ಪಡುವ ಪಾಡು ಕಂಡು ಕನಿಕರದಿಂದ ಎದ್ದು ಅತ್ತ ಇತ್ತ ಹೊಯ್ದಾಡುವ ಮಣ್ಣಿನ ದೀಪ ನೋಡಿ, "ಹೋಗಿ ಸೀಮೆಎಣ್ಣೆ ಬುಡ್ಡಿನಾರ ಇದ್ದಿದ್ರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ಅದೂ ಕೆಟ್ಟೋಯ್ತು" ಎಂದು ಆತಂಕಪಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಡೆಗೆ, ಕೆಟ್ಟಿದ್ದನ್ನೇ ಹುಡುಕಿ ನೋಡಿ ತಳದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸೀಮೆಎಣ್ಣೆ ಕಂಡು ಆನಂದವಾಗಿ, ಬಾನಗಳ ಸಂದಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬಟ್ಟೆ ಚೂರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಒಂದು ತೊಗರಿಕಡ್ಡಿಯ ತುದಿಗೆ ಸುತ್ತಿ ಅದನ್ನು ಬುಡ್ಡಿಯ ತಳಕ್ಕೆ ಅದ್ದಿದಾಗ ಭಗ್ಗಂದು ಹತ್ತಿ, ರಾಮ ಬೆಚ್ಚಿ, "ಎನೇ ಅದು?" ಎಂದ. "ಕೋಲನ್ನೆ ಸಪ್ಪು ಬೇಯಿಸ್ತಿದ್ದೀನಿ" ಎಂದಷ್ಟೇ

ಹೇಳಿ ಉರಿಯುವ ಒಲೆಯನ್ನು ಏನೋ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗ "ಗದ್ದೆ ಕಳೆ ತಗೀತೀ" ಬರಮ್ಮಣ್ಣೆ ನೀವಿಬ್ಬೂ" ಎಂದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲೆ ಕೂಗಿದ್ದು ಗೊತ್ತಾಗಿ, ತನಗೆ ಕೇಳಿಸಲೆಂದೇ ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿ ಸಾರಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದವರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆಂದು ಅರಿವಿದ್ದುದರಿಂದ "ಕೊರಮ" ಎಂದು ನೆಟಿಗೆ ಮುರಿದು, "ಹೋರಿ ಆಡಂಗಾಡ್ತಾನೆ ಊರಾಗೆಲ್ಲ" ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಬಯ್ಯುಕೊಳ್ಳಲು ಹೋಗಿ ಯಾಕೋ ಅವನ ನೆನಪೇ ಹೊಟ್ಟೆ ತೊಳೆಸುವಂತೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಉರಿಯುವ ಒಲೆ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತಳು.

ಹಾಳು ಕ್ಷಾಮ ಬಂದು ಊರೆಲ್ಲ ಬಂಜೆ ಮಾಡಿತಲ್ಲ ಎಂದು ನೋವಿನ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಬೀಜ ಬಿತ್ತುತ್ತಿರುವಾಗ ಫಕ್ಕನೆ ನಗು ಕಿವಿಗೆ ಅಪ್ಪಳಿಸಿ ನಿಟ್ಟು ಬಿದ್ದಂತಾಗಿ "ಅವ್ವದೇ ಆ ರಂಗಪ್ಪಂದು. ಆ ಮಲ್ಲಿಗೂ ಗಂಡ ಜಮಾ ಕರ್ಚಿನಾಗಿಲ್ಲ. ಪಾಪ! ಸಾಧು ಪ್ರಾಣಿ. ಯಾವೋ ಊರಿಗೆ ಬ್ಯಾರೆ ಹೋಗೈತೆ. ಈಗ ಇವ್ವೆ ಮಾರಾಜ ಆಗವ್ವೆ" ಅಂದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಮೈ ಕೈಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಹೊತ್ತಿಗೊತ್ತಿಗೆ ಕೂಳಿಲ್ಲದೆ ಕಡ್ಡಿಯಾದೆ ಅನ್ನಿಸಿ, "ಯಾವ್ ಜಲ್ಮದ ಪಾಪನೊ" ಎಂದು ತನ್ನನ್ನೇ ಹಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ "ಹೊತ್ತಿಗ್ ಸರ್ಯಾಗ್ ಬರವ್ವ ಬರಗಾಲ್ದಾಗ್ ಬಾಯಿಗ್ ಮಣ್ಣು ಹಾಕ್ಕೊಬಾರ್ದು. ಅಮ್ಮಾಲ್ ನನ್ನ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಬರೋಲ್ಲ ಅಂತ ನೀವೂನು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡ್ಬಿಟ್ಟೀರ" ಎಂದು ರಂಗಪ್ಪ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ನಗುತ್ತ ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದು ಕೇಳಿಸಿ, ಬರಗಾಲ್ದಾಗ್ ಬಾಯಿಗ್ ಮಣ್ಣು, ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ - ಇವೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಕುರಿತ ಮಾತುಗಳೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿ ಕುಳಿತಲ್ಲೇ ಕೋಪದಿಂದ ಬರಿ ಬಾಯನ್ನು ಪಿಟಿಪಿಟಿ ಎಂದು ಒಳಗೆ ಹೊಗೆಯಾಡಿಸಿದಳು. ಉರಿಯುವ ಒಲೆ ನೋಡುತ್ತ ಒಂದು ರೀತಿ ಅಸಹಾಯಕತೆ ಬರುತ್ತ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟು ಮಡಕೆಯ ಮುಚ್ಚಳ ತೆಗೆದು ಈಗಿನ್ನೂ ನೀರಿಗೆ ಬಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದೆ, ಸೊಪ್ಪಿನ್ನೂ ಜುಮ್ಮೆಂದಿಲ್ಲವೆಂದು ಖಾತ್ರಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ರಂಗಪ್ಪನ ಮಾತುಗಳು ಮರುಕಳಿಸಿ, ಚಳಿಯಾಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಗಿ ಗಾಳಿಗೆ ದಡಬಡವೆನ್ನುವ ಹಳೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮುಂದುಮಾಡಲು ಬಂದಳು. ಕ್ಷಾಮದ ಬೇಗೆಯಲ್ಲಿ ಬದುಕುವುದೂ

ದುತ್ತರವಾಗಿ, ದಿನ ಒಪ್ಪೋತ್ತಿಗೆ ಕೂಳು ಗಿಟ್ಟಿಸುವುದೂ ಕಷ್ಟವಾದಾಗಲೆ ಬಾಗಿಲು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸೀಳು ಬಿಟ್ಟು, ಒಳಚಲಿಕ ಬೇರೆ ಒಂದು ಸಾರಿ ಜಾಡಿಸಿದರೆ ಕಿತ್ತು ಬರುವಷ್ಟು ಸಡಿಲವಾಗಿತ್ತು. ಹಲಗೆಗಳು ಸಡಿಲವಾಗಿ ತಾನೊಬ್ಬಳೇ ದುಡಿದು ಗಂಡನನ್ನು ಸಾಕುತ್ತ ತಾನು ಜೀವ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವ ದಾರುಣತೆ ಒಳಗೆಲ್ಲ ಕೊರೆದು ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಒದ್ದುಬರುವ ಅಳಲಿನೊಂದಿಗೆ ಗುದ್ದಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ರಂಗಪ್ಪ ಯಾರೊಂದಿಗೋ ಫಕಫಕನೆ ನಗುತ್ತ ಹೋದದ್ದು ಮಸಕು ಮಸಕಾಗಿ ಕಂಡು ಅವನ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹಟ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಅಷ್ಟು ಇಷ್ಟು ಹಣ ಗಿಟ್ಟುತ್ತಿತೇನೋ ಎನ್ನಿಸಿ ತಕ್ಷಣ "ಛೂ, ಆ ನಾಯಿ ಪೊಲಕ್ಕೆ ಪೋಗ್ಬುದು" ಎಂದು ಒತ್ತು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಬಾಗಿಲಿನ ಅಗಣಿಪಟ್ಟಿಯ ಸಡಿಲಗೊಂಡ ಮೊಳೆಗಳನ್ನು ಗುಂಡುಕಲ್ಲಿನಿಂದ ದಬ ದಬ ಕುಟ್ಟಿ ಕೈ ಸೋತಂತಾಗಿ ಹಾಗೇ ಕುಳಿತಳು. ಮತ್ತೆ ಎದ್ದು ಒಳ ಚಲಿಕವನ್ನು ನೋಡಿ "ಇದ್ದೂ ಬಂದೈತೆ ಕೆಟ್ಟಾಪತ್ತು" ಎಂದು ಸಿಟ್ಟೋ, ಅಳಲೋ, ಅಸಹಾಯಕತೆಯೋ, ಬೇಸರವೋ ಅಥವಾ ಎಲ್ಲ ಸೇರಿದೆಯೋ ಗೊತ್ತಾಗದ ಭಾವ ಬಿಂಬಿಸಿ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗಲಿ ಎನ್ನಿಸಿ ಹಾಗೇ ಬಂದು ಮತ್ತೆ ಸುಮ್ಮನಿರಲಾರದೆ ಅಲ್ಲಿನ ಮೊಳೆಗಳನ್ನು-ಗುಂಡುಕಲ್ಲಿನ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಕ್ಕದಿದ್ದರೂ-ಹೊಡೆದು ಬಿಗಿ ಮಾಡಲು ಯತ್ನಿಸಿ ಹೊಡೆದದ್ದಷ್ಟೇ ಸಮಾಧಾನ ಎನ್ನಿಸಿ, ಒಲೆ ಮೇಲೆ ಉಕ್ಕಿದಂತಾಗಿ ದಡಬಡನೆ ಅತ್ತ ಬಂದಳು. ಮುರುಕುಸೌಟಿನ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಸೊಪ್ಪು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಸುಕಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಬೆಂದಿದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಇನ್ನೇನು ಬೇಯುತ್ತೆ ಎಂದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತಾಗ, ಬಾಗಿಲು ಬಡಬಡಿಸಿ, ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಇದನ್ನು ಸರಿಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವೆ, ಏನು ಬಂತು ಇದಕ್ಕೆ? ಬಾಗಿಲು ಬಿದ್ದು ಹಾರೊಡೆದುಕೊಂಡರೆ!..ಎಂದು ಕುಳಿತಲ್ಲೇ ಕಂಪಿಸಿ ನೆಲ ತನ್ನದೋ ಅಲ್ಲವೋ, ನೆಲದ ಮೇಲಿದ್ದೇನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಬೇಕೆನ್ನಿಸಿ, ಏನೋ ಭಯವಾಗಿ ಯಾಕೋ ಮೈಮನಸ್ಸು ಅಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿ ಗಂಡನಿಗೆ ಕೆಮ್ಮು ಹೆಚ್ಚಾದ್ದು ಕಂಡು ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗದೆ ಮೊಣಕಾಲುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ತಲೆಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಳು.

ರಾಮ "ಯಾಕೂ ಚಳಿ, ಗಾಳಿ ಜಾಸ್ತಿ ಆಗಿದ್ದಂಗೈತೆ ಕಣೆ. ಬಾಗಿಲು ಬಿಗಿಯಾಗಿಲ್ಲ. ಏನಾಗೈತೂ ಏನಕ್ಕತೆಯೋ" ಎಂದಾಗ ಚನ್ನಿಗೆ ಚುರುಗುಟ್ಟಿ ಬೆಚ್ಚಿದಂತಾಗಿ ನಿಶ್ಶೇಷಭಾವದಿಂದ ಸುಮ್ಮನೆ ಗಂಡನ ಮುಖ ನೋಡಿ, ಏನೂ ಹೇಳಲು ತೋಚದೆ ಮತ್ತೆ ಹಾಗೇ ತಲೆಕುಟ್ಟಿಕೊಂಡಳು. "ಎಲ್ಲೋ ಸರ್ಯೋಗೈತೆ ಬಿಡು. ಯಾಕ್ ಸುಮ್ಮೆ ಚಿಂತೆ ಮಾಡ್ತೀಯ" ಎಂದ ಗಂಡನ ಮುಖವನ್ನು ಕ್ಷಣಕಾಲ ನೋಡಿ, ವಿಷಾದದ ನಸುನಗೆಯಿಂದ ಮತ್ತೆ ಸೊಪ್ಪು ಬೆಂದಿದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ನೋಡಲು ಮುಚ್ಚಳ ತೆಗೆದಾಗ ಬಾಳಿನುದ್ದಕ್ಕೂ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿರಬೇಕಾಗಬಹುದೆಂದು ತಳಮಳಿಸುತ್ತಿದ್ದವರನ್ನು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದಂತೆ ನೀರಿನ ಬೇಗೆ ಭಗ್ಗನೆ ನುಗ್ಗಿ ಬಂದು ಮುಖಕ್ಕೆ ಕಾವು ತಗುಲಿ ಮನಸ್ಸಿನಾಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದಂತಾಗಿ ಕೈಕಾಲು ಬಂಧಿಸಿದಂತಾಗಿ ಸೌಟು ಹಿಡಿದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಹಾಗೇ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟಳು.

ರಂಗಪ್ಪ ತನ್ನ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಕೂಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದವರೊಂದಿಗೆ ಚಲ್ಲಾಟದ ಮಾತಾಡುತ್ತಲೇ ಬಲೆ ಬೀಸುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಸ್ಸೀಮನೆಂದೇ ರಾಮ ಚನ್ನಿಗೆ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದ್ದ - "ಅವ್ನ್ ಕಚ್ಚೆ ಬದ್ರಯಿಲ್ಲ ಚನ್ನಿ. ಜ್ವಾಪಾನ" ಅಂತ. ಕೂಲಿ ಮಾಡದೆ ವಿಧಿಯಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿ ಬಂದು, ಒಂದು ಸಾರಿ ರಂಗಪ್ಪ ಚನ್ನಿಯ ಹತ್ತಿರ ನಾಲಗೆ ಉದ್ದ ಮಾಡಿ ಚಲ್ಲಾಟದ ಮಾತಾಡಿದ್ದನ್ನು ಸಹಿಸದೆ "ನಿನ್ನನೆ ಹಾಳಾಗ, ನಿನ್ನ ನಾಲ್ಗೆಗೆ ವುಳ ಬೀಳ, ನಿನ್ನೊಲ್ಲಾಕೆ ಕಾಲಿಟ್ಟೆ ಕೇಳು" ಎಂದೆಲ್ಲ ರಾಜಿ ಬಂದ ಚನ್ನಿ ಅಂದಿನಿಂದ ಅವನ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ರಂಗಪ್ಪ ಬುಟ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದಾಳೇನೋ ಎಂದು ಕೀಟಲೆ ಬಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ.

ಪಕ್ಕದ ಮನೆ ಕಾಳಮ್ಮ ಬಂದು "ಕೆರೇಗೆ ಮಂಗೆ ಬಿದ್ದೈತಂತೆ ಕಣಮ್ಮ ಚನ್ನಕ್ಕ, ಬೋಲ್ ಬೋರಾಗೋಗ್ತೆ ಐತಂತೆ ನೀರು. ಜತ್ತೆ ಒಂದ್ಕಡೀಕೆಲ್ಲೋ ಏರಿ ಬಿರುಕು ಬಿಟ್ಟೈತಂತೆ. ಈಗೇನಾರ ಸರ್ಮಾಡ್ತಿದ್ರೆ ಕೆರೆಗೆ ಅಪಾಯ್ವಂತೆ. ಮಣ್ಣು ಗಿಣ್ಣು ಆಕಾಕೋಗ್ಬೇಕಂತೆ ಊರಾರು. ಬಾರಮ್ಮಣ್ಣೆ ನೀನೂನು" ಎಂದಾಗ, ರಾಮ "ಏನವ್ವ" ಎಂದ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ. "ಹೂಂ ಕಣ್ಣು" ಎಂದಳು ಕಾಳಮ್ಮ. "ಅಯ್ಯೋ!" ಎಂದ. ತನಗೇ ಆಘಾತವಾದಂತೆ

ಚನ್ನಿಗೂ ಕಳವಳ; ಜತೆಗೆ ಬೆಳೆಯುವ ತಳಮಳ. "ಈ ಮಳೆ ನೋಡ್ತಾಗ ನಂಗೂ ಯಿಂಗಾಗೈತಿ ಅಂಬ್ತ ಅನ್ನಿತ್ತು" ಎಂದಳು. "ಜಲ್ಲು ಏರಿ ಸರ್ಮಾಡ್ತಿದ್ರೆ ಜೋರಾಗ್ ಮಳೆ ಬಂದಾಗ ಕಿತ್ಕಂಡೋಗ್ಬವ್ವ; ನಮ್ಮೂರ್ ಕೆರೆಗೆ ಎಂದೂ ಯಿಂಗಾಗಿರ್ಲಿಲ ಕಣಾ ಕಾಳಮ್ಮ" ಎಂದು ಆತಂಕಪಟ್ಟ ರಾಮ. "ಉಂಡೂ ತಿಂದು ಬತ್ತೀನ್ ಕಣವ್ವ" ಎಂದಳು ಚನ್ನಿ.

ಸೊಪ್ಪು ಬೆಂದಿತ್ತು. ಇದ್ದ ಸ್ವಲ್ಪ ರಾಗಿಹಿಟ್ಟಿಗೆ ಎಸರು ಇಟ್ಟು ಮುದ್ದೆ ಮಾಡಿ ರಾಮನಿಗೆ ಬಡಿಸಿ ತಾನು ಬರೀ ಸೊಪ್ಪು ತಿಂದು ಕುಳಿತಳು. ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ರಾಮನಿಗೆ ಕರುಳು ಕುಯ್ದಂತಹ ವೇದನೆಯಾಗಿ ನಿಸ್ಸಹಾಯಕ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಒಳಗೇ ಒದ್ದಾಡಿದ. "ಚನ್ನಿ ಯಾಕಿಂಗ್ಗಾಡ್ತೀಯೆ? ನೀನು ಅಷ್ಟುಂಡು ನಂಗ್ಗಿಟ್ಟಿದ್ರಾಗ್ಲಿಲ್ವ? ದಿನಾ ಯೋಳಾಕಾಗ್ತೆ?" ಎಂದ- "ಒಬ್ಬಿಗೆ ಆಗಾಕಿಲ್ಲ-ಇನ್ನು ಇಬ್ಬು ಉಂಬಾಂದೆಂಗೆ? ಕಾಯ್ಲೆ ಕಸಾಯ್ಲೇರು ಉಂಡ್ರೆ ಸಾಕು" ಎಂದಳು. ಸುಮ್ಮನಾದ; ಜಂತೆಯ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತ ಮಲಗಿದ. ಗಾಳಿ ಬೀಸಿ ಬಾಗಿಲು ಕಿರೆಂದಾಗ "ಇವತ್ತೇನೂ ಬಂದೈತೆ ಇದ್ದೆ. ಯಾವತ್ತಿದ್ದಂಗಿಲ್ಲ; ಈ ಗಾಳಿ ನೋಡು ಏನ್ ಜೋರಾಗ್ತೆ" ಎನ್ನುತ್ತ ದುಪ್ಪಟೆಯನ್ನು ಮೈತುಂಬ ಹೊದ್ದು ಗೂಡರಿಸಿಕೊಂಡ.

ಚನ್ನಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು; ಏನೋ ಹಟ ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾಯಿತು; ಮೈಗೆ ಸುಖವಿಲ್ಲ; ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಶಾಂತಿಯಿಲ್ಲ; ಹೇಗೆ ಏಗುವುದೆಂದೇ ತಿಳಿಯುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಗುಡುಗು ಮಿಂಚುಗಳ ಆರ್ಭಟ ಕಂಡು, ಮಳೆ ಬರಬಹುದು, ಕೆರೆ ಏನಾಗಬಹುದು? ಒಡೆದೇ ಬಿಟ್ಟರೆ? ಎಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ನೆಲ ನಡುಗಿದಂತಾಗಿ, ಗಾಳಿ ಧೂಳು ಎದ್ದು, ಬಾಗಿಲು ರೊಯ್ಯನೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಮತ್ತೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಒಳಬಂದ ಮಳೆವಾಸನೆ ಅಲ್ಲೇ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಮೂಗಿಗೆ ಬಡಿದು, ಕೆರೆ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಬಂದು ಜೊತೆ ಜೊತೆಯಾಗೇ ಭವಿಷ್ಯ ಭೀಕರವೆನಿಸಿ, ಕೊತಕೊತ ಕುದಿತದ ಮಧ್ಯೆ ಸಿಕ್ಕಿದಂತೆ ಭಾಸವಾಗಿ, ಯಾವುದೋ ಬಹುದಿನ ಮಲಗಿದ್ದ ಶಕ್ತಿ ಮೈಯೆಲ್ಲವನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಹಿಪ್ಪೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ, ಶಕ್ತಿಯೇ ಇಲ್ಲದವಳಂತೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಎದ್ದು ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮುಂದು ಮಾಡುವಾಗ ಗಂಡಸರು ಹೆಂಗಸರು ಸಲಿಕೆ, ಗುದ್ದಲಿ, ತಟ್ಟಿ ಸಮೇತ ಹೋಗುತ್ತ, "ಮಳೆ ಬರಂಗಾಗೈತೆ ಮೂಡ್ಗಡೀಕೆ ಮಿಂಚ್ಚಾ

ಐತೆ ಬರ್ರಮ್ಮ ಅಂಗೆ ಜಲ್ದು" ಎಂದು ಅವರಿವರನ್ನು ಕೂಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಮುಂದಾಳತ್ವ ವಹಿಸಿದ್ದ ಊರ ಪಟೇಲ, "ಬರಿ ಬರಿ ಜಲ್ದು ಆಮ್ಯಾಕೆ ತಾರಾತಿಗ್ಗಿ ಆಗ್ಗಿಡ್ಚೈತೆ. ಊರ್ಕೆಲ್ನ ಮಾಡ್ವಾಗ ಕೀಸ್‌ಬುದ್ಧಿ ಇರ್ಬಾರ್ದು. ಐ...ಕಾಳಮ್ಮ, ಚನ್ನಕ್ಕ, ಮಲ್ಲಕ್ಕ...ಬರ್ರಮ್ಮ ಬರಿ..." ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಚನ್ನಿ "ಬಂದೇ ಕಣ್ಣು ಈಗ" ಎನ್ನುತ್ತ ಹಾಗೇ ನಿಂತಳು. ಅವರೆಲ್ಲ ಮುಂದುವರಿದಾಗ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಒಳಚಲಿಕೆ ಹಾಕಿದಳು. ಒಳಚಲಿಕೆ ಭದ್ರವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಬಾಗಿಲು ಗಾಳಿಗೆ ದಬದಬ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. "ಮಲ್ಲಿ ಕೆರೆ ಕೆಲಕ್ಕೋಗ್ತಾಳೊ ಇಲ್ಲೊ" ಎಂದುಕೊಂಡಳು. "ಒಳ್ಳೇ ವೈನಾಗವೈ ಮೈತುಂಬೊಂಡು" ಎಂದುಕೊಂಡು "ತೋಟತ್ತಾವಿರೊ ರಂಗಪ್ಪನ ರೂಮ್ಯಾಕೆ ವೋಗಿ ಮಲಗಿದ್ದು ಬರಾಡ್‌ಬಿಟ್ಟು ಮಲ್ಲಿ ಕೆರೆತಾವೆಲ್ಲೋಗ್ತಾಳೆ" ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡೋಣವೆಂದು ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು ಹಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದು ಹಜಾರದ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುದುಡಿಕುಳಿತಿದ್ದ ಮಲ್ಲಿಯನ್ನು ನೋಡಿ "ಕೆರೆತಾವ ವೋಗಾಕಿಲ್ವ ಮಲ್ಲಕ್ಕ" ಎಂದಳು. ಮಲ್ಲಿಯೇ "ಬಿಡ್ ಬಿಡು ಚನ್ನಕ್ಕ ನಂಗ್ಯಾಕೆ. ಇಷ್ಟ ಇರಾರೋಗ್ತಾರೆ. ನಿಮ್ಮಂಥೋರು ವೋಗಂಗಿದ್ದೆ ವೋಗ್ರಮ್ಮ ಮಾತಾಗ್ತೀರಂಗ" ಎಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು, "ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ವೊತ್ತಿಗ್ಗುಂಚೇಲಿ ವೊರಿಕಾಗಿದ್ದೀನಿ ಕಣೇ ಚನ್ನಕ್ಕ" ಎಂದಳು. ಚನ್ನಿ "ಓ" ಎನ್ನುತ್ತ ಆಕಾಶದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಳು. ಮಳೆ ಬರುವ ಸೂಚನೆಯಿದೆ. ನಿಮಿಷಕ್ಕೂ ಎರಡು ನಿಮಿಷಕ್ಕೂ ಒಂದೊಂದೇ ಹನಿ ಬೀಳುತ್ತಿದೆ. ಆದರೂ ಯಾಕೊ ಕೆರೆಯ ಮಂಗೆ ಮುಚ್ಚುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮನಸ್ಸೇ ಬಾರದೆ ಒಳಬಂದು ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಲು ಹೋಗಿ ಹಾಳು ಚಲಿಕೆ ಎಂದು ಬೈದುಕೊಂಡಳು. ಎತ್ತ ಕಡೆ ಹೋಗುವುದು? ಕೆರೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಅಥವಾ... ಅಥವಾ...ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಮಲ್ಲಿ ಇವತ್ತು ರಂಗಪ್ಪನಿಗೆ ಮಗ್ಗಲಾಗುಲ್ಲ. ಅ...ಲ್ಲಿ...ಗೆ...

ಏನೋ ಆವೇಶ ಬಂದಂತೆ ಗುಂಡುಕಲ್ಲು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಒಳಚಲಿಕದ ಮೊಳೆಯನ್ನು ಯರಿಬರಿ ಕುಟ್ಟಿದಳು. ಏಟು ಮೊಳಗೆ ಬೀಳದೆ ಚಲಿಕಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ಅದು ಲಬುಕಿ ಇನ್ನೂ ಸಡಿಲವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಾಪಟ್ಟಿ ಬೇಸರ ಬಂದು, ಗಾಳಿಗೆ ಬಡಿದಾಡುತ್ತ ಕಿರುಗುಟ್ಟುವ ಬಾಗಿಲ

ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟುಬಂದು ಹೇಗೂ ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಚಲಕವನ್ನು ಸರಿ ಮಾಡಲೇಬೇಕೆಂದು ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಮಳೆ ಇಷ್ಟೇ ಹನಿಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುವ ಸೂಚನೆ ಕಂಡುಬಂದು, ಇವಳ ಪ್ರಯತ್ನ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಆದರೆ ಫಲವಾಗುತ್ತ ಬಂದು ಮನಸ್ಸು ಉದ್ವಿಗ್ನವಾಗಿ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಉರಿಯೆದ್ದು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಒಳಚಲಕವನ್ನೇ ಕಿತ್ತೆಸೆದುಬಿಟ್ಟಾಗ ಬಾಗಿಲು ಬರನೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತಣ್ಣನೆಯ ಗಾಳಿ ನುಗ್ಗಿ, ಹಾಯೆನಿಸಿ, ಮುಖದ ಮೇಲಿನ ಬೆವರನ್ನು ಸೆರಗಿನಿಂದ ಒರಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಯೂ ನೋಡದೆ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟಳು. ಹಜಾರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮಲ್ಲಿ "ಕೆರೆಯ ಕೆಲ್ಲಕ್ಕೊದ್ದೇನೆ ಚನ್ನಕ್ಕ" ಎಂದರೂ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳದವಳಂತೆ ಬಿರಬಿರನೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಿದಳು.

ಹಸಿವು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದೂ ರಾಮ ಕಾಯಿಲೆ ಬಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಊಟಕ್ಕೂ ಅನುಕೂಲವಾಗದೆ ಉಪವಾಸವೆನ್ನುವುದು ವಿಶೇಷವೇನೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿಂದಂತೂ ಹಸಿವು ಕಿತ್ತು ತಿನ್ನುತ್ತಿತ್ತು. ದೇಹದ ನರಗಳೆಲ್ಲ ಹುರಿಗಟ್ಟಿ ಎತ್ತಲೂ ಕೊಂಡೊಯ್ದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿಯಲು ಎಷ್ಟು ಸಾಧ್ಯ? ಇಂದು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಒಂದು ಮುದ್ದೆ ಉಂಡಿದ್ದು, ಈ ಬರೀ ಸೊಪ್ಪು ತಿಂದು ಯಾಕೂ ಹಿಡಿಸದಿದ್ದರೂ ಇರಲಿ ಬರೀ ಹೊಟ್ಟೆ ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ತಿಂದು - ಈಗ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ತಳಮಳ, ತೊಳಸುತ್ತಿರುವ, ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವ ಅನುಭವ; ಹಸಿವು ಹಬ್ಬುತ್ತ ಇಡೀ ದೇಹಕ್ಕೆ ಆವರಿಸಿದಂತಾಗಿ ಹುತ್ತದಲ್ಲಿ ಹೂತುಹೋಗುತ್ತಿರುವ ತೀವ್ರತೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸತ್ತಂತಿದ್ದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ, ಏನೋ ಅಡಗಿ ತರಾಟೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತ ಬಂದು ಚನ್ನಿಯ ಉದ್ವಿಗ್ನತೆಗಿಂತ ವೇಗವಾಗಿ ಕಾಲು ಮುಂದುವರಿದವು.

ಕೆರೆಯ ಕೆಲಸ ಅಲ್ಲಿ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರಾಡುವ ಮಾತುಗಳು ರಾತ್ರಿಯ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತೇಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದವು.

"ಜಲ್ಲ ಮಳ್ಳೇನ್ ಮೂಟೆ ಹಾಕ್ರಯ್ಯ ಒಳಭಾಗಕ್ಕೆ. ಹೊರ್ಗಡೇಲಿ ಮಂಗೆ ಕಾಣುಸ್ತೈತಲ್ಲ ಅಲ್ಲೇ ಮಣ್ಣುಗಿಣ್ಣು ಹಾಕ್ರಮ್ಮ ಜಲ್ದಜಲ್ಲ" "ಅರರೇ! ಅಲ್ಲೋಡ್ರಯ್ಯ ಅಲ್ಲಿ ಮ್ಯಾಲ್ಗಡೀಕ್

ಮಳೆ ಜೋರಾಗಾಗ್ಯೆ. ಅದೇ ಹಳ್ಳ ನೋಡ್ರಯ್ಯ ಎಷ್ಟು ಬಿಸಾರ್ಗ್ ಬರ್ತಾ ಐತೆ! ಆಗ್ಗೆ ಕೆರೆಗೆ ಎಷ್ಟೊಂದು ನೀರು ಬಂದ್ಬಿಡ್ತು. ಮುಗುಸ್ತಪ್ಪ ನಿಮ್ ಧರ್ಮ ಜಲ್ದು. ಮೊದ್ಲೇ ಆ ಕಡೇಲಿ ಏರಿ ಬ್ಯಾರೆ ಬಿರುಕು ಬಿಟ್ಟೆತೆ ಹೊಡ್ಕಂಡ್ರೆ ಏನ್ನತಿ ಏನ್ನತೆ. ರಾಮ! ರಾಮ! ಹೊಂ ತರ್ರೀ ತರ್ರೀ ಜಲ್ದು ಜಲ್ದು"-ಪಟೇಲ ಸೂಚನೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ-ಆತಂಕದಿಂದ; ಅವರಸರದಿಂದ.

ಚನ್ನಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು; ಕೆರೆ ರಿಪೇರಿಯ ಸದ್ದು ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಪಾಡಿಗೆ ತಾನು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮಳೆಯ ಹನಿಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತ ಪಟಪಟ ಬಡಿಯ ಹತ್ತಿದವು. ರಿಪೇರಿಯ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದ ಗೊಂದಲ ಸದ್ದು, ಆಳಿಗೊಂದು ಮಾತು, ರಭಸದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಎಲ್ಲೋ ದೂರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಜಟಿಲ ಮಳೆಯ ವಾತಾವರಣದಂತೆ ಏನೂ ಸಂಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಪಡೆಯದಂತೆ ಕೇಳಿಸಿ, ಚನ್ನಿ ಅದರ ಪರಿವೆಯೇ ಇಲ್ಲದೆ ವೇಗವಾಗಿ ಬರುತ್ತ, ಮಳೆ ಬಿರುಸಾಗಿ ಸುರಿಯಲಾರಂಭಿಸಿದಾಗ ಮತ್ತೂ ಜೋರಾಗಿ ಕಾಲು ಹಾಕುತ್ತ ಸೀದಾ ರಂಗಪ್ಪನ ತೋಟಕ್ಕೆ ಬರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ, ಧಾರಾಕಾರವಾಗಿ ಬೀಳುವ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಸೆಳೆಮಿಂಚು ಮತ್ತು ಭೂಮಿಯ ಕಂಬನಿಯ ಕೊಪ್ಪೆ ಇಟ್ಟುಂಡಿದ್ದ ಆಕಾಶ ಸೂಚಿಸಿದವು. ಹಳ್ಳ ತುಂಬಿ ಹರಿದು ಬರುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಇಲ್ಲೂ ಮಳೆ ತುಂಬಾ ಜಾಸ್ತಿಯಾಗಿ ರೊಯ್ಯೆಂದು ಬಡಿಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಕೆರೆ ರಿಪೇರಿಯ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಉದ್ದೇಗದ ವಾತಾವರಣ ಮೂಡಿ ಯಾರು ಏನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಯಾವುದೂ ಗೊತ್ತಾಗದ ಸನ್ನಿವೇಶ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿ ಅಂತೂ ಎಲ್ಲರೂ ಏನೋ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಏನೋ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ತೋಯುತ್ತಲೇ ಚನ್ನಿ ರಂಗಪ್ಪನ ತೋಟದ ರೂಮಿನ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಳು. ಎದೆ ಡವಡವ ಎನ್ನತೊಡಗಿತು. ಭಯದ್ದೋ ಉದ್ದೇಗದ್ದೋ ಆಕೆಗೇ ಗೊತ್ತಾಗದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೃದಯ ಹಾರಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ರೂಮಿನ ಒಳಗೆ ಬೆಳಕಿತ್ತು. ಬಾಗಿಲ ಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಾಗ ರಂಗಪ್ಪ ಒಬ್ಬನೆ ಅಡ್ಡಾಗಿ ಸಿಗರೇಟು ಸೇದುತ್ತ "ಅನುರಾಗದ ಅಮರಾವತಿ" ಎಂದು ಸಿನಿಮಾ ಹಾಡನ್ನು ಗುಂಯ್ ಗುಡುತ್ತ ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ

"ಹಾಳ ಮಳೆ; ಅಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾರೆ ಬರ್ಲಿಲ್ಲ. ಥೂ!" ಎಂದು ಒಬ್ಬನೇ ಗೊಣಗುತ್ತ ಇದ್ದಾಗ, ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಕೆರೆಯ ಕಡೆಯಿಂದ ಹಾಹಾಕಾರವೆದ್ದು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲ ವರ್ತುಲವೆಲ್ಲ ಬೆಚ್ಚಿ ಬೀಳುವಂತೆ ಮಾಡಿತ್ತು. "ಅಯ್ಯೋ ಬಿರುಕುಬಿಟ್ಟಿತಾವ ಏರಿ ಕುಸಿತಾ ಏತೆ. ಅಗಾ! ಆಗ್ಲೆ ನೀರ್ ನುಗ್ಗಿದ್ದು ದ್ಯಾವ್ರೇ ಏನಪ್ಪ ಗತಿ! ಬರ್ರಯ್ಯೋ ಬರ್ರೀ, ಬರ್ರೋ" ಎಂಬ ಧ್ವನಿ ಮೈಕೊದಲನ್ನು ನಿಮಿರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಆ ಹಾಹಾಕಾರ ಹವ್ವನೆ ಹಬ್ಬಿ ರಂಗಪ್ಪ ಜಗ್ಗನೆ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕೂ ಚನ್ನಿ ಬಾಗಿಲನ್ನು ದಡಾರನೆ ನೂಕಿ ಒಳಬರುವುದಕ್ಕೂ ಸರಿಯಾಯಿತು. ರಂಗಪ್ಪ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಥಟ್ಟನೆ ಹಾಗೇ ನಿಂತ. ಚನ್ನಿಗೆ ಏನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ತೋಚದೆ ಏದುಸಿರುಬಿಡುತ್ತ ಸುಮ್ಮನೆ ಅವನ ಮುಖ ನೋಡಿದಳು.

ಎರಡು ಮೂರು ನಿಮಿಷ ಬರೀ ಮಳೆಯ ಸದ್ದು; ಸುಯ್ಯೋಂದು ಹನಿಗಳನ್ನು ಅಳ್ಳಾಡಿಸುತ್ತ ಆಟವಾಡುವ ಗಾಳಿ; ಇವುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ದಾರಿ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಯತ್ನಿಸುವ ಏರಿಯ ಬಳಿಯ ತಡಬಡಿಕೆ. ಕಡೆಗೆ ರಂಗಪ್ಪನೇ "ಏನ್ ಬಂದೆ?" ಎಂದ. "ನ...ನ...ನಾನು ನಿನ್ನ ಪೊಲ್ವಾಕ್ ಬತ್ತೀನಿ. ಆವತ್ತು ಕಾಲಿಕ್ಕಲ್ಲ ಅಂಬ್ಬ ಹಟ ಮಾಡಿದ್ದು ತಪ್ಪಾತು" ಎಂದಳು. ರಂಗಪ್ಪ ಓ ಎಂದು ಉದ್ಗರಿಸಿದ. "ಹೌದಾ" ಎಂದು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ತುಂಟತನ ಚಿಮ್ಮಿದ. "ಕರಿಯಮ್ ದ್ಯಾವ್ರಾಣ್ಣೂ ಬತ್ತೀನಿ. ಅದ್ಕೇ ನಾನ್ ಓಡೋಡ್ ಬಂದೆ ನಿನ್ನಾವೀಗ. ನಿನ್ ಪೊಲ್ವಾಗಿರೋ ಕಳೇನೆಲ್ಲ ಒಬ್ಬೇ ಬೇಕಿದ್ದು ತೆಗೀತೀನಿ. ಆಮ್ಮಾಲೆ ಯಾವಾಗ ಕರುದ್ರು ಬತ್ತೀನಿ" ಎಂದು ಚನ್ನಿ ಉದ್ವೇಗದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಮಳೆಯನ್ನು ಸರಿಗಟ್ಟುವವಳಂತೆ ಹೇಳಿದಾಗ ರಂಗಪ್ಪ ನಗುತ್ತ ಏನೋ ಒಂದು ಥರಾ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ "ಭೇಷ್, ಪರವಾಗಿಲ್ಲ" ಎಂದ.

ಚನ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹ ಹರಿಯಿತು. ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದಳು; ಮೆಲ್ಲನೆ ಅವನ ಕೈ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಳು; ನಡಗುವ ಕೈಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಸ್ಪರ್ಶಿಸುವ ಪುಳಕದ ಪಲ್ಲವಿಗೆ ಪಕ್ಕಾದಾಗ ಆತ ಇವಳ ಎರಡು ತೋಳುಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡ; ಹಾಗೆ ದಿಟ್ಟಿಸಿದ. ಮಳೆಯಲ್ಲಿತೋಯ್ದು ಬಂದ ದೇಹವನ್ನು ಕಣ್ಣಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಳೆದ. ಹಿಡಿದ ತೋಳುಗಳು ಬರೀ ಮೂಳೆ ಎಂದುಕೊಂಡ. ಮೈಗೆ ಅಂಟಿದ ಬಟ್ಟೆ ಬರೆಯಲ್ಲೂ ದೇಹದ

ಏರುಪೇರು ಕಾಣದೆ ಮುಖ ಸಿಂಡರಿಸಿಕೊಂಡ. ಚನ್ನಿಯ ಕೈ ಕಂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದವು; ತುಟಿ ಅದರುತ್ತಿದ್ದವು. ಕಣ್ಣು ಅರೆ ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಮೈಯಲ್ಲಿ ರೋಮಾಂಚನದ ಸೆಲೆಯೊಡೆಯುತ್ತ ಅವನ ಮೈಯನ್ನು ತಡವರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ರಂಗಪ್ಪ ಅವಳನ್ನೇ ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತ ಹಿಂದಿನ ಚನ್ನಿಯನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊಂಡು, ಈಗಿವಳನ್ನು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಅಳೆದು, ನೆಣವಿಲ್ಲದ ಹೆಣ್ಣು ಅನ್ನಿಸಿ, ಅವಳ ಮೂಳೆದೋಳನ್ನು ಹಾಗೇ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಾಗಿಲ ಕಡೆಗೆ ಬಂದು ರಪ್ಪನೆ ಹೊರಗಬ್ಬಿ, ಥುತ್ತೆಂದು ಉಗಿದು, ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿಕೊಂಡು "ಈಗ್ ಬಂದವ್ವೇ ಈಗ, ಮೂಳೆ ಮ್ಯಾಲ್ ಚರ್ಮ ಮೆತ್ತಂಡು. ಕೇಳಾಕಿಲ್ಲ ಇವ್ವ ಸೆಡವು! ಈಗ್ ಮಹಾ ಬಂದ್ವಿಟ್ಟು" ಎಂದು ಏನೇನೋ ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಚನ್ನಿ ದೊಪ್ಪನೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ಸ್ತಂಭಿತಳಾಗಿ, ಭಯಾನಕ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣು ಕಟ್ಟಿ ತಂದುಬಿಟ್ಟಂತೆ ಭಯಗ್ರಸ್ತಳಾಗಿ, ಬೀಳುತ್ತಿರುವ ಮಳೆ, ಬೆಂಕಿ ಮೊಳೆಯಂತಾಗಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ತಡಕುತ್ತಿದ್ದಳು.

~ * ~ * ~ * ~

ನನ್ನ ಜನಗಳು : ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ

ಹಸಿವಿನಿಂದ ಸತ್ತೋರು ಸೈಜುಗಲ್ಲು ಹೊತ್ತೋರು
ವದೆಸಿಕೊಂಡು ವರಗಿದೋರು ನನ್ನ ಜನಗಳು
ಕಾಲುಕಯ್ಯಿ ಹಿಡಿಯೋರು ಕೈ ಮಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳೋರು
ಭಕ್ತರಪ್ಪ ಭಕ್ತರೋ ನನ್ನ ಜನಗಳು

ಹೊಲವನುತ್ತು ಬಿತ್ತೋರು ಬೆಳೆಯ ಕುಯ್ದು ಬೆವರೋರು
ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಬೇಯೋರು ನನ್ನ ಜನಗಳು
ಬರಿಗೈಲೇ ಬಂದೋರು ಉಸ್ಸೆಂದು ಕೂತೋರು
ಹೊಟ್ಟೆ ಬಟ್ಟೆ ಕಟ್ಟಿದೋರು ನನ್ನ ಜನಗಳು

ಮಾಳಿಗೆಗಳ ಎತ್ತಿದೋರು ಬಂಗಲೆಗಳ ಕಟ್ಟಿದೋರು
ತಳಾದೀಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದೋರು ನನ್ನ ಜನಗಳು
ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದೋರು ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದೋರು
ಒಳಗೊಳಗೇ ಅತ್ತೋರು ನನ್ನ ಜನಗಳು

ಬಡ್ಡಿಯನ್ನು ತೆತ್ತೋರು ಭಾಷಣಗಳ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ
ಬೆಂದು ಬೂದಿಯಾದೋರು ನನ್ನ ಜನಗಳು
ಪರಮಾತ್ಮನ ಹೆಸರು ಹೇಳಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಉಂಡ ಜನಕೆ
ಬೂಟುಮೆಟ್ಟು ಹೊಲೆದೋರು ನನ್ನ ಜನಗಳು

ಚಿನ್ನವನ್ನು ತೆಗೆದೋರು ಅನ್ನವನ್ನು ಕಾಣದೋರು
ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ನೇಯೋರು ಬರಿಮೈಲೇ ಹೋಗೋರು
ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳುತ್ತಾರೆ ನನ್ನ ಜನಗಳು
ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಳುತಾರೆ ನನ್ನ ಜನಗಳು.

ಸ್ತ್ರೀ ಸಂವೇದನೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣ

ಸ್ತ್ರೀವಾದವು 1960-70ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಈ ತನಕದ ಒಟ್ಟು ನಿಲುವು ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪುರುಷಶಾಹಿ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವಂತಹದು. ಸಿಮೋನ್ ದಿ ಬೋವಾ ಅವರು ತಮ್ಮ “ದಿ ಸೆಕೆಂಡ್ ಸೆಕ್ಸ್” ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ “ಜಗತ್ತನ್ನು ಗಂಡು ತನಗೆ ಬೇಕಾದಂತೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಜಗತ್ತಿನ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ”, ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ಚಿಂತನಾ ಕ್ರಮವು ಇಂತಹ ನೆಲೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಾರಣಗಳನ್ನು, ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

1. ಜಗತ್ತಿನಾದ್ಯಂತ ಎಲ್ಲಾ ಜನಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಹೆಚ್ಚು ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದಾಳೆ ಎನ್ನುವ ಅರಿವು.
2. ಬರಹಗಾರ್ತಿಯರು ವಿಮರ್ಶಕರ ಅಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದುದು.
3. ಕುಟುಂಬದ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಕೇವಲ ಹೆರುವ ಕೆಲಸವಷ್ಟೇ ಮೀಸಲಾಗಿರುವುದು.
4. ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಅವತರಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮೇಲೆ ಗಂಡಿನ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ.
5. ವಿಜ್ಞಾನ, ಭಾಷೆ ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರಗಳು ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರುವುದು.
6. ಹೆಣ್ಣು ತನಗೆ ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ ಈ ತನಕ ಗಂಡಿನ ಆಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿರುವುದು.

ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಕಾರಣಗಳು ಅಥವಾ ಅಂಶಗಳು ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬರವಣಿಗೆಗೆ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣಗಳಾಗಿವೆ.

ಆಧುನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಅನುಭವಗಳಿಂದ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ವಿಸ್ಮೃತಿಯನ್ನು, ಬಿರುಕನ್ನು, ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಘಟನೆಯೊಂದು ರೂಪುಗೊಂಡಿತು. ಇದರಿಂದ ಹೊಸ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸರ ಸಂರಚನೆಗೊಂಡಿತು. ಅವುಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

1. ಹೊಸ ಹೊಸ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಆವಿಷ್ಕಾರದಿಂದ ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿ, ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.
2. ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಯು ಹಳೆಯ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟು ಶಿಥಿಲಗೊಂಡಿತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು.
3. ಪರಾಯ ರಾಜಕೀಯ ಆಂದೋಲನ.
4. ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆ

ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ಅಂಶಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಬರಹಗಾರ್ತಿಯರ ಸೃಜನಶೀಲತೆ ರೂಪುಗೊಂಡಿತು.

ಸ್ತ್ರೀವಾದಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷ ಸಾಹಿತಿಗಳೂ ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಅನಿಷ್ಟಗಳು, ಹೆಣ್ಣಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ಸ್ತ್ರೀಚೈತನ್ಯ, ಸ್ತ್ರೀಯರ ಖಾಸಗಿಯಾದ ಗುಟ್ಟಿನ ಪ್ರಪಂಚವು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಪರಿಚಯವಾಯಿತು. ಸ್ತ್ರೀಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ತ್ರೀವಾದಿಗಳ ನೆಲೆಗಳು ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳಾಗಿ ದಾಖಲಾಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮೂರು ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು.

1. ಸ್ತ್ರೀ : ದೈಹಿಕವಾದ ಸ್ವರೂಪ ವಿವರಣೆ, ಲಿಂಗಭೇದವು ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ.
2. ಸ್ತ್ರೀ: ಇದು ಕೇವಲ ಅಧಿಕಾರ ;ರಾಜಕಾರಣವಲ್ಲ.
3. ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ : ಸ್ತ್ರೀಪರವಾದ ಯೋಜನಾಕ್ರಮದ ಬಿಂಬ.

ಸ್ತ್ರೀಪರ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಬರವಣಿಗೆ ಹಾಗೂ ಚಳುವಳಿಗಳ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಪರಂಪರೆಯ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಲೇಖಕಿಯರನ್ನು ಹೆಸರಿಸುವುದಾದರೆ, ಮಹಿಳಾ ವಚನಕಾರ್ತಿಯರು, ಜಯದೇವಿತಾಯಿ ಲಿಗಾಡೆ, ಸಂಚಿಹೊನ್ನಮ್ಮ, ನಂಜನಗೂಡು ತಿರುಮಲಾಂಬ, ಆರ್. ಕಲ್ಯಾಣಮ್ಮ, ಬೆಳಗೆರೆ ಜಾನಕಮ್ಮ, ತ್ರಿವೇಣಿ, ಎಂ.ಕೆ.ಇಂದಿರಾ, ಕೊಡಗಿನ ಗೌರಮ್ಮ, ಬಿ.ಟಿ.ಲಲಿತನಾಯಕ್, ಹೆಚ್.ಎಸ್.ಶ್ರೀಮತಿ, ಸಾರಾ ಅಬೂಬಕರ್, ಕಮಲಾ ಹಂಪಾನ, ಎಚ್.ಎಸ್.ಪಾರ್ವತಿ, ಎಚ್.ಎಲ್.ಪುಷ್ಪ, ವೀಣಾಶಾಂತೇಶ್ವರ, ಕೆ.ಷರೀಫ, ಚಿ.ಸರ್ವಮಂಗಲಾ ಮುಂತಾದ ಮಹಿಳಾ ಬರಹಗಾರ್ತಿಯರು ವಿಪುಲವಾಗಿ ಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ಕವಿತೆ, ವಿಚಾರ ಸಾಹಿತ್ಯ, ವಿಮರ್ಶೆ, ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಗೊಂಬೆ

ಚ. ಸರ್ವಮಂಗಲಾ

ಚಿಕ್ಕವಳಿದ್ದಾಗ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಇತ್ತು
ಬಲು ಮುದ್ದಾದ ಚೆಂದದ ಗೊಂಬೆ.

ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಾಗಿಸಿ ಬಗ್ಗಿಸಿದರೆ
ಪಿಂಯ್ಯುಗುಟ್ಟುತ್ತಿತ್ತು, ನಗುತ್ತಿತ್ತು ಬೊಗಸೆ ಕಣ್ಣಿಂದ
ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೆ, ಶಾಂತ ಮುದ್ರೆ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿದರೆ.

ತಲೆ ತುಂಬ ಗುಂಗುರು ಕೂದಲು
ತುಟಿ ಹವಳದ ಕುಡಿ, ಕಣ್ಣೋಟ
ಸ್ಥಟಿಕದ ಶಲಾಕೆ, ಚೆಂಗುಲಾಬಿ
ಮಿದುಕೆನ್ನೆ, ಒಪ್ಪವಿಟ್ಟ ಪುಟ್ಟ
ಬಾಯಿ, ಮೂಗು, ಕಿವಿ, ಪಾದ.
ಗಿಲಿಗಿಲಿ ತೂಗುವ ಜುಮುಕಿ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ.
ನೀಲಿ ಒಡಲಲ್ಲಿ ಬಿಳಿ ಬಿಳಿ ಚುಕ್ಕೆ ಫ್ರಾಕ್.

ಗೊಂಬೆ ಸದಾ ನನ್ನ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ಬಗಲಲ್ಲಿ.
ಬೆನ್ನ ಹಿಂದೆ ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ತಂಗಿ
ಕಸಿಯಬಹುದೆಂದು ಬೆದರಿ
ಜೀವವಿಟ್ಟು ಗೊಂಬೆಯೊಳಗೆ

ಅಜ್ಜಿ ಕೊಟ್ಟ ಕರಿಮರದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯೊಳಗೆ
 ಗೊಂಬೆಯಿಟ್ಟು ಭದ್ರ ಮಾಡಿದೆ
 ಬೀಗ ಹಾಕಿ, ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟಿ ಅದರ ಕೈ.

ಮಾಸದ ಮಾಸ ಉರುಳಿ
 ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆ ಕಾಲೇಜು ಮುಗಿಸಿ.
 ಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಹುಟ್ಟಿದ ದಾಖಲೆ ಪತ್ರ.
 ತೆರೆದೆ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ತುಕ್ಕು ಹಿಡಿದ ಕೈಯಿಂದ.
 ಮುತ್ತಿಕೊಂಡವು ಮುಖಕ್ಕೆ
 ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಟ್ಟೆ.
 ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು ಗೊಂಬೆ
 ಹೆಸರಿಗಷ್ಟೇ ಬಟ್ಟೆ ಇದ್ದ ಗೊಂಬೆ.
 ಕಣ್ಣು ಮೂಗು ಕಿವಿ ಜಾಗದಲ್ಲಿ
 ತೂತು ತೂತು ಬರೇ ತೂತುಗಳು.
 ಇರಲೇ ಇಲ್ಲ ಬಾಯಿ.
 ಬುಳು ಬುಳು ಉದುರಿದವು
 ಕೂದಲು ಎತ್ತಿಕೊಂಡ ಕೂಡಲೇ,
 ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿನ ಹತ್ತಿ ಕೂಡ.
 ಮೊಂಡು ಮೊಂಡು ಕೈಕಾಲು.
 ಬೀಸಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಬರಲಿಲ್ಲ ಮನಸ್ಸು.
 ಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಪತ್ರ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು
 ಗೊಂಬೆ ಅಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು ಹಾಕಿದೆ ಬೀಗ.

ಈಗಲೂ ಮುದ್ದಾದ ಗೊಂಬೆ
ಕಿಲಿಕಿಲಿ ನಗುತ್ತದೆ ಆಗಾಗ ಕನಸಲ್ಲಿ.
ಆಶೆಪಟ್ಟು ಪಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ತೆರೆಸುವ
ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ನಿರಾಕರಣೆ

ವೀಣಾ ಶಾಂತೇಶ್ವರ

ಹೌದೆ? ಇದು ನಿಜವೆ? ಆರ್ಯಪುತ್ರನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಾನಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವನೆ? ನನ್ನನ್ನು ಕಾಣಲೆಂದು, ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಲೆಂದು ಬಂದಿರುವನೆ? ಬಂದಿರುವವನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಮಹಾರಾಜ ದುಷ್ಯಂತನೆ? ಅಥವಾ-

ಅಥವಾ ಹಲವು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ರಾತ್ರಿ-ಹಗಲೆನ್ನದೆ ಅವಮಾನದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಯುತ್ತಿರುವ, ನಿರೀಕ್ಷೆಯ ನೋವಿನಲ್ಲಿ ನಲುಗುತ್ತಿರುವ, ತನ್ನದೇ ತಪ್ಪು ಮನಸ್ಸಿನ ಹಳವಂಡವೇ ಇದು? ಇದ್ದರೂ ಇದ್ದೀತು. ಅಂದು ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೆದುರು ದುಷ್ಯಂತನಿಂದ ತಿರಸ್ಕೃತಳಾಗಿ ಹೊರಟು ಬಂದುದಿನಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ತಾನು ಅನುಭವಿಸಿದ ಯಾತನೆಗೆ ಎಣೆಯುಂಟೆ? ಅನೇಕ ಸಲ 'ಇಲ್ಲ, ಇನ್ನಿದನ್ನು ಸಹಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ' ಅನ್ನಿಸಿ ಮನಸ್ಸು ಕೆಟ್ಟ ಯೋಚನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಿದೆ. ಮನಸ್ಸಿನ ನೋವು ಹಾಗೆ ತಾಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಶಕ್ಯವೆನಿಸಿದ ಪ್ರತಿಸಾರಿಯೂ ತಾನು ಇದೇ ಕ್ಷಣವನ್ನು ನೆನೆದು, ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಅತಿ ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ನಿಗ್ರಹಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಈ ಕ್ಷಣ 'ಆರ್ಯಪುತ್ರ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ' ಎಂದು ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಾತರಿಸಿದ ಕ್ಷಣ-ಅದೆಷ್ಟು ಸಲ ತಾನು ಈ ಕ್ಷಣವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ನಿರೀಕ್ಷೆಯ ನೋವನ್ನು ಸಹಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಪಡೆದಿದ್ದಿಲ್ಲ? ಈಗಲೂ ಸಹ ಇದು ಬರಿ ಕಲ್ಪನೆಯಾಗಿರಬಹುದೆ? ಎರಡು ಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ, ಮರಳಿ, ತನ್ನನ್ನು ಆರ್ಯಪುತ್ರ ಬಂದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಕ್ರೂರ ವಾಸ್ತವಕ್ಕೆ ತಂದೆಸೆಯುವ ಕಲ್ಪನೆಯೇ ಆಗಿದೆಯೆ ಇದು?

"ದೇವಿ, ಇದೇನು ಹೀಗೆ ಸ್ತಬ್ಧಳಾಗಿ ಕೂತಿರುವೆ? ಕುಮಾರ ಭರತನ ಮುಂಗೈಯಲ್ಲಿಯ ರಕ್ಷಾ ಕರಂಡವು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಅದನ್ನು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದ ಆಗಂತುಕನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡರೂ

ಏನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದು ಕೇಳುತ್ತಿದೆ ತಾನೇ ದೇವಿ?"-ಸುವ್ರತೆ ಮತ್ತೆ ಕೇಳಿದಳು.

ಹೌದು. ತನಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಕೇಳುತ್ತಿದೆ. ಮಗುವಿನ ಜಾತಕರ್ಮ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯರಾದ ಮಾರೀಚರು ಕಟ್ಟಿದ ಅಪರಾಜಿತಾ ಬಳ್ಳಿ ಅದು. ತಾಯಿ-ತಂದೆಯ ವಿನಃ ಬೇರೆ ಯಾರಾದರೂ ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಹಾವಾಗಿ ಕಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿಲ್ಲವೆಂದರೆ-'ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲ.

"ಕುಮಾರ ಭರತನಿಗೂ ಆ ಆಗಂತುಕ ಮಹಾಪುರುಷನಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆನಿಸುವಷ್ಟು ಹೋಲಿಕೆ ಇದೆ ದೇವಿ, ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಆತ ಮಹಾರಾಜ ದುಷ್ಯಂತನೇ ಇರಬೇಕು. ನೀನೇಕೆ ಹೀಗೆ ಅಲ್ಲಾಡದೆ ಕೂತಿರುವೆ ದೇವಿ? ಬೇಗ ಎದ್ದು ಬರಬಾರದೇ?"-ಸುವ್ರತೆಗೆ ಆತುರ, ಆತಂಕ.

ಮಹಾರಾಜ ದುಷ್ಯಂತ! ಕಾಡಿನಲ್ಲಿಯ ಮೊಗ್ಗಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಮುಗ್ಧ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಪ್ರೀತಿಯ ಮೊದಲ ಪಾಠ ಕಲಿಸಿದ ಪುರುಷ. ತನಗೇ ಅರಿವಿಲ್ಲದಂತೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಸುಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣಿನದ ಅಪಾರ ಆಸೆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸಿ ಅರಳಿಸಿದಾತ. ತನ್ನ ಬಿಸಿಯಪ್ಪುಗೆಯಲ್ಲಿ ಜಗವನ್ನೆ ಮರೆಸಿದಾತ. 'ಜೀವನ ಒಂದು ಸುಂದರ ಕನಸು' ಎಂದು ನಂಬಿಸಿದಾತ. ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಆತನ ಪದತಲದಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮೋಡಿ ಮಾಡಿದಾತ. ನಂತರ.... ನಂತರ ಒಡಲಲ್ಲಿ ಆತನ ವಂಶದ ಕುಡಿಹೊತ್ತು ತುಂಬು ಸಂಕೋಚ-ಕಾತರ-ನಂಬಿಕೆಗಳಿಂದ ಆತನಡೆ ಹೋದಾಗ 'ಈಕೆ ಯಾರೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಕೈಝಾಡಿಸಿಬಿಟ್ಟ ಪುರುಷೋತ್ತಮ-ಮಹಾರಾಜ ದುಷ್ಯಂತ!

ಮುಂದಿನದು ಬರಿ ನೋವಿನ ನೆನಪು. ಮಳೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿರುವ ಅದೆಷ್ಟು ರಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ತಾನು ಆತನ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ಕಳೆದೆ....ಹೂಗಳು ಅರಳಿ ಪರಿಮಳ ಬೀರುತ್ತಿರುವಾಗ, ಕೋಗಿಲೆಗಳು ಮಾವಿನೆಲೆಗಳ ಹಿಂದೆ ಅಡಗಿ ಹಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ನವಿಲುಗಳು ಗರಿಬಿಚ್ಚಿ ಕುಣಿಯುವಾಗ, ಅದೆಷ್ಟು ಸಂಜೆ ಮುಂಜಾವುಗಳನ್ನು ತಾನು ಆತನ

ವ್ಯರ್ಥ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತ ಕಳೆದೆ.... ಇಡೀ ಜೀವನವೇ ಆತನಿಗಾಗಿ ಕಾಯುವಿಕೆಯಾಗಿ ಹೋಯಿತು....

"ಏಳು ದೇವಿ ಶಕುಂತಲಾ, ಹೀಗೆ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಗೊಂಡು ಕೂತುಬಿಡಬೇಡ. ನಿನ್ನ ತಪಸ್ಸು ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತು. ಕೊನೆಗೂ ಮಹಾರಾಜ ದುಷ್ಯಂತನು ನಿನ್ನ ಕಡೆ ಬಂದೇಬಿಟ್ಟನು. ತ್ವರ ಮಾಡು, ಏಳು..."- ಸುವ್ರತೆ ಮತ್ತು ಸಾನುಮತಿಯರು ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನು ಅರ್ಧ ಎಳೆದುಕೊಂಡೇ ಹೊರನಡೆದರು.

ಓಹ್! ನಾರಿಯ ಮನೋವ್ಯಾಪಾರವು ನಿಜವಾಗಿ ವಿಚಿತ್ರವಾದುದು. ಯಾವ ಪುರುಷನಿಗಾಗಿ ಹಲವಾರು ವರ್ಷ ಹಗಲಿಡೀ ಕಾಯ್ದು-ಕಾಯ್ದು ಯಾರಿಗಾಗಿ ಜೀವನವನ್ನೇ ಒಂದು ತಪಸ್ಸನ್ನಾಗಿಸಿದನೋ ಆತನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಬಂದಿರುವಾಗ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇದಂತಹ ನಿರ್ಲಿಪ್ತತೆ? ಇದಂತಹ ತಾಟಸ್ಥ್ಯ? ಅದೇಕೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಹೂವಾಗಿ ಅರಳಲೊಲ್ಲದು? ಗರಿಬಿಚ್ಚಿ ಹಾರಲೊಲ್ಲದು? ಇಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದ ಈ ಸಮಯ ಇಂದು ನಿಜವಾಗಿ ಒದಗಿ ಬಂದಾಗ ಇದೇನು, ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ವಿಚಿತ್ರ ಕಾರಿಣ್ಯ?

ಅಂದು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೊಂದು ನಿಷ್ಕುರನಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಹೊರಗಟ್ಟಿದ ಈ ಮನುಷ್ಯ ಇಂದು ತನ್ನೆದುರು ವಿನೀತನಾಗಿ ಮೊಳಕಾಲುರಿದ್ದಾನೆ. 'ನಾನಂದು ಯಾವುದೋ ಬುದ್ಧಿಮಾಂದ್ಯಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದೆ. ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು'-ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. 'ನನ್ನದು ಮಹಾಪರಾಧವಾಯಿತು. ನಾನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂದಿರುವೆ. ಈಗ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಗಳಿಗೆ ಬಂದಿದೆ'-ಎಂದು ಅಲ್ಪರಿಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ....

ಹ! ಅಪರಾಧ-ಕ್ಷಮೆ-ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಈ ಶಬ್ದಗಳಿಗೇಗ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅರ್ಥವೂ ಉಳಿದಿಲ್ಲ. ನೂರು ಆಸೆ ಹೊತ್ತು ನಿನ್ನೆಡೆ ಬಂದಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ಎಂದು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದೆಯೋ, ಜೀವನದ ಬಹುಪಾಲು ಮಧುರ ಭಾವನೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಆ ದಿನವೇ

ಸತುಹೋದವು. ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯ ಬದುಕು ಒಂದು ಅಗ್ನಿಕುಂಡವಾಗಿದೆ. ಬೆಂಗಾಡಾಗಿದೆ.... ದಾವಾನಲವಾಗಿದೆ.... ಬತ್ತಿಹೋದ ಸಮುದ್ರವೂ ಆಗಿದೆ.... ಇಂತಹ ತಾನು ಈತನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕಂತೆ! ಎನಿದು ವಿಧಿಯ ಕ್ರೂರ ಅಪಹಾಸ್ಯ!

“ದೇವಿ, ಕುಮಾರನನ್ನು ಎತ್ತಿಕೋ. ನಿನ್ನೊಡಗೂಡಿಯೇ ಪೂಜ್ಯ ಮಾರೀಚರ ದರ್ಶನ ಪಡೆಯಬಯಸುವೆ.”

ಆಹಾ! ಎಂತಹ ಕೋಮಲತೆ ಆತನ ದನಿಯಲ್ಲಿ! ಯಾವ ನಾರಿಯನ್ನಾದರೂ ಮೋಹದಿಂದ ಪರವಶಗೊಳಿಸಬಲ್ಲ ಮೋಡಿ ಆತನ ದನಿಯಲ್ಲಿ, ಆತನ ಇಡೀ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ. ಅಂತೆಯೇ ತಾನು ಪರವಶಳಾದದ್ದು. ಮೈಮರೆತದ್ದು, ಸರ್ವಸ್ವ ಧಾರೆಯೆರೆದದ್ದು, ಎಲ್ಲ ಕಳಕೊಂಡದ್ದು.... ಕೊನೆಗೆ ಆ ಅವಮಾನದ-ನಿರೀಕ್ಷೆಯ-ಕಾತರದ ಅಪಾರ ನೋವಿನ ನಿರಂತರ ಅನುಭವಕ್ಕೊಳಗಾದದ್ದು...

ಈಗ ಈತ ಬಂದನೆಂದು ಸಂತೋಷಿಸಲೆ? ಓಡಿಹೋಗಿ ಈತನ ತೆರೆದ ತೋಳುಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಇಷ್ಟು ದಿನ ಅನುಭವಿಸಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮರೆತುಬಿಡಲೆ? ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳು ಆಚರಿಸಿದ ವ್ರತಗಳು, ಗೈದ ತಪಸ್ಸು, ಮಾಡಿದ ಪೂಜೆ ಎಲ್ಲಾ ಸಫಲವಾಯಿತೆಂದು ಧನ್ಯಳಾಗಲೇ?

“ಇಲ್ಲ, ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ....” ಶಕುಂತಲೆಗೆ ಅರಿವಾಗದಂತೆ ಅವಳಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ಮಾತಿಗೆ ಬೇರೆಯೇ ಅರ್ಥ ಕಲ್ಪಿಸಿದ ದುಷ್ಯಂತ: “ಅದೇಕೆ? ನಾಚಿಕೆಯ? ನಮಗಿದು ಅಭ್ಯುದಯಕಾಲ. ಮಹಾಸುದಿನ. ಗುರುಗಳನ್ನು ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಒಟ್ಟಾಗಿಯೇ ನೋಡೋಣ.”

ತಾನು ಗುರುಗಳೆದುರಿಗೆ ಪತಿ ಹಾಗೂ ಪುತ್ರರೊಡಗೂಡಿ ಹೋಗಲು ಲಜ್ಜೆಪಡುತ್ತಿರುವೆನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದಾನೆ ಈತ. ಹೌದು. ಈತನ ಜೊತೆ ಹೋಗಲು ತಾನು ಒಪ್ಪಲೆನೆಂದು, ಈತನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ತನ್ನ ಅಂತರಾತ್ಮ ಒಪ್ಪುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು, ಈತ ಎಂದಿಗೂ

ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಲಾರ. ಆರ್ಯ ಸ್ತ್ರೀ ಅಲ್ಲವೆ ತಾನು? ಪತಿ ಎಂತಹವನೇ ಇರಲಿ, ಆತನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವ ಹೀನ ವಿಚಾರ ಆರ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಬರಬಾರದಲ್ಲ!

ಅಂದರೆ ತಾನು ನಿಜವಾಗಿ ಮಹಾರಾಜ ದುಷ್ಯಂತನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆಯೇ? ಯಾವನ ಬರವಿಗಾಗಿ ಇಷ್ಟು ದಿನ ಕಾಯ್ದೆನೋ ಆತ ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಜೊತೆಗೆ, ಪುನರ್ಮಿಲನದ ಈ ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಸಫಲವಾದ ಈ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ, ಇಷ್ಟು ದಿನ ನನ್ನ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ಸುಪ್ತವಾಗಿದ್ದೊಂದು ತೀವ್ರ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಬಡಿದೆಬ್ಬಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ನನ್ನ ಸ್ತ್ರೀತ್ವವು ಅಪಮಾನಿತವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ತೀವ್ರವಾದ ಈ ಅರಿವು, ನಾನು ಕಾಯುತ್ತಿರುವಾಗ, ನೋಯುತ್ತಿರುವಾಗ ನನ್ನ ಆಳದಲ್ಲೆಲ್ಲೋ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಕಾಯುವುದು-ನೋಯುವುದು ಎಲ್ಲ ಮುಗಿಯಿತೆಂಬ ಈ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನನ್ನೊಳಗೆ ಮೌನವಾಗಿ ಹೂತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಈ ಬೇರೆಯದೇ ಒಂದು ಉತ್ಕಟ ಸಂವೇದನೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಪುಟದೆದ್ದಿದೆ.... ಧಿಕ್ಕಾರ! ನಾರಿಯ ಮಧುರ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಎಗ್ಗಿಲ್ಲದೆ ಹೊಸಕಿ ಹಾಕುವ,

ನಂತರ ಬಂದು ಕ್ಷಮೆ ಕೇಳುವ. ಆಕೆ ಕ್ರಮಿಸಿಯೇ ಕ್ರಮಿಸುತ್ತಾಳೆಂಬ ಖಚಿತ ನಂಬಿಕೆ ಹೊಂದಿರುವ, ಇಂತಹ ಗಂಡಸಿಗೆ ಧಿಕ್ಕಾರ!

"ಅಮ್ಮಾ ಈತ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಮಹಾರಾಜ ದುಷ್ಯಂತನೇ! ಈತನೇ ನನ್ನ ತಂದೆಯೆ?" - ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಗ್ಧ ಕುತೂಹಲ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಕುಮಾರ ಭರತ. ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಗ. ದುಷ್ಯಂತನ ವಂಶೋದ್ಧಾರಕ. ಪುರುಷವಂಶದ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿ!.... ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಗ ದುಷ್ಯಂತನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿ ಅಂದ ಮೇಲೆ ತಾನು ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಹೇಗೆ ಧಿಕ್ಕರಿಸಲೆ? ತಾನು ಕೇವಲ ಹಿಂದೆ ತಿರಸ್ಕೃತಳಾದ, ಈಗ ಜಾಗೃತಳಾದ ಹೆಣ್ಣು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ತಾನೀಗ ಒಬ್ಬ ಮಗನ ತಾಯಿ. ಈ ಮಗನ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯೇ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ. ಈ ಮಗನಿಗೆ ಆತನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಾನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಡಲೇಬೇಕು. ತನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಮೇನಕೆ ಮಗುವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಹೋದದ್ದು ಕ್ಷಮಿಸಲನರ್ಹವಾದ ಕರ್ತವ್ಯಲೋಪವೆಂದು ನನಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಅನ್ನಿಸಿದ್ದಿದೆ. ನಾನು ತಾಯಿಯ ಕರ್ತವ್ಯ

ನಿರ್ವಹಿಸಲೇಬೇಕು. ನನ್ನ ಮಗ ಪುರುವಂಶದ ಯುವರಾಜನಾಗಲೇಬೇಕು. ಮತ್ತು
ಅದಕ್ಕಾಗಿ

"ನಡೆ ದೇವಿ ಶಕುಂತಲೆ, ಪೂಜ್ಯರು ನಮ್ಮ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ." ಅತ್ಯುತ್ತಮದಿಂದ
ಹೇಳಿದ ದುಷ್ಯಂತನನ್ನು ಆಕೆ ಮೌನವಾಗಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದಳು.

* * *

ಮಹಾರಾಜ ದುಷ್ಯಂತನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಭ್ರಮವೋ ಸಂಭ್ರಮ. ಮುನಿಕನ್ನೆಯನ್ನು
ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ ನಂತರ ಮಂಕುಕವಿದಂತಿದ್ದ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ
ಪತ್ನಿಯನ್ನೂ ವಂಶೋದ್ಧಾರಕನನ್ನೂ ಇಂದು ಮರಳಿ ಅರಮನೆಗೆ ಕರೆ ತಂದಿದ್ದಾನೆ.
ನಗರವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಯುವರಾಜನನ್ನು ಪಡೆದ ವಿಜಯೋತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಇಡೀ ದಿನ
ಮನೆ-ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷ, ಸಂಭ್ರಮ, ಹಬ್ಬದ ವಾತಾವರಣ. ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ
ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಮುತ್ಯೈದೇಯರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ದಕ್ಷಿಣೆ-ಬಾಗಿನಗಳು. ಅರಮನೆಯ
ದಾಸ-ದಾಸಿಯರಿಗೆಲ್ಲ ಉಡುಗೊರೆಗಳು. ಕುಲ ಪುರೋಹಿತರಿಂದ ಮಹಾ ಅರ್ಚನೆ.
ಮಂಗಳ ಘೋಷ, ಹೋಮ-ಹವನ, ಆಶೀರ್ವಾದ ಇತ್ಯಾದಿ. ಹಿರಿಯ ರಾಣಿ ವಸುಮತಿ
ತಾನೇ ಎಲ್ಲದರ ಉಸ್ತುವಾರಿ ನೋಡಿದ್ದಾಳೆ. ಸ್ವತಃ ಶಕುಂತಲೆಯ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು
ಗಮನವಿಟ್ಟು ಶೃಂಗರಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಇಂದು ಈ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶಕುಂತಲೆ ಮಹಾರಾಜನೊಡನೆ
ಕಳೆಯಲಿರುವ ಪ್ರಥಮ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲವೆ?

* * *

ನವವಧು ಪ್ರಥಮ ರಾತ್ರಿಯಂದು ಪತಿಯನ್ನು ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗ
ಅನುಭವಿಸುವಷ್ಟೆ ತೀವ್ರ ಉತ್ಕಂಠೆಯನ್ನು ಶಕುಂತಲೆ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಉತ್ಸವದ
ಗದ್ದಲ ಮುಗಿದಿದೆ. ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಯಾವ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಾದರೂ ಬರಬಹುದು. ಅದಕ್ಕೆ
ಮೊದಲೇ ಅವಳೊಂದು ಮಹತ್ವದ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅವಳ
ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೊಂದು ಮಹಾವಿಪ್ಲವ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಅವಳಿಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕೊನೆ

ತೋರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅವಳ ಆತ್ಮಸಮ್ಮಾನ ಜಾಗೃತವಾಗಿದೆ. ಗೊಡ್ಡು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ, ರೀತಿ-ನೀತಿಗಳ, ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಸಂಕೋಲೆಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದು ತನ್ನ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನಿಷ್ಠಳಾಗಿ ಆಕೆ ಈಗ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ.

ದಾಸಿ ಮಂಗಳವಾದ್ಯ ಮೊಳಗಿಸಿ ಮಹಾರಾಜನ ಆಗಮನವನ್ನು ಸಾರುವುದಕ್ಕೂ ಶಕುಂತಲೆಯ ಮನಸ್ಸು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಸ್ಥಿಮಿತಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಶ್ಚಿತ ನಿರ್ಧಾರ ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಸರಿಹೋಯಿತು.

ಓಹ್! ಈ ಮಹಾರಾಜ ದುಷ್ಯಂತ... ಹಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಕಣ್ಣುಮುನಿಗಳ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಬಾರಿ ಈತ ತನ್ನನ್ನು ಅನುನಯಿಸಿದಾಗ ಹೇಗಿದ್ದನೋ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದಾನೆ. ಅದೇ ಉದ್ರೇಕಿತ ಮುಖ, ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆವರಹನಿ ಸಾಲು, ಸಣ್ಣಗೆ ಕಂಪಿಸುವ ಬಾಹುಗಳು.... ಧ್ವನಿಯೋ ಅಮೃತಮಯ.

"ದೇವಿ, ನಾನಿಂದು ಪರಮಸುಖಿ!"

"ಏನು? ಏಕಾಂತದಲ್ಲೂ ನಾಚಿಕೆಯೇ? ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೇ? ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನಿನಗಾಗಿ ತಪಿಸಿರುವ ನನ್ನ ಮೈ-ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಶಾಂತಗೊಳಿಸುವುದಿಲ್ಲವೇ?"

ಇಲ್ಲ ಮಹಾರಾಜ, ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ತಪಿಸಿರುವ ನಿನ್ನ ಮೈ-ಮನಸ್ಸುಗಳು ಒಂದು ಅಪ್ಪುಗೆಯಿಂದ ಶಾಂತವಾಗಬಹುದು. ಹಳೆಯದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮರೆತು ನೀನು ಮತ್ತೆ ತುಂಬು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಹೊಸ ಜೀವನ ಸುರು ಮಾಡಬಹುದು. ಆದರೆ ನೀನು ಗಾಸಿಗೊಳಿಸಿದ ನನ್ನ ಒಳಗು ಮತ್ತೆ ಚೇತರಿಸಲಾರದು. ನೀನು ಹೊಸಕಿ ಹಾಕಿದ ನನ್ನ ಭಾವನೆಗಳು ಮತ್ತೆ ಜೀವ ತಳೆಯಲಾರವು. ಈ ಶಕುಂತಲೆಯ ಆತ್ಮ ಸಮ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಮಾಯಲಾರದ ಗಾಯವಾಗಿದೆ. ಆಕೆಯಿನ್ನೆಂದೂ ಮೊದಲಿನಂತಾಗಲಾರಳು....

"ಇನ್ನೂ ಏನು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವೆ ದೇವಿ? ನಾನಿನ್ನು ಈ ಅಂತರ ಸಹಿಸಲಾರೆ...."

"ನಿಲ್ಲು ಮಹಾರಾಜ!"-ಶಕುಂತಲೆಯ ಧ್ವನಿ ಕಂಚಿನಂತೆ ಮೊಳಗಿತು. ಮಹಾರಾಜನ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಮೂಡಿದ ದಿಗ್ಧಮೆ ಕಂಡು ಶಕುಂತಲೆಗೆ ತನ್ನ ಧ್ವನಿ

ಅವಶ್ಯಕತೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಠಿಣವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಅನ್ನಿಸಿತು. ಆಕೆ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಸ್ಥಿಮಿತಕ್ಕೆ ತರಲು ಯತ್ನಿಸಿದಳು.

"ಮಹಾರಾಜ, ನಾನು ಈ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದಿರುವುದು ಕುಮಾರ ಭರತನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಮಾತ್ರ. ಆತನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ, ತರಬೇತಿ ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಯಬೇಕು ಎಂಬ ಹಂಬಲದಿಂದ ಮಾತ್ರ ನಾನು ಬಂದಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ನಂತರ ಅವನು ಈ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲ ಕಡೆ ಹರಡುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಲ್ಲ. ಅವನನ್ನು ಹಾಗೆ ಬೆಳೆಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರದೂ ಅಲ್ಲವೇ? ಈ ಏಕಮಾತ್ರ ಕಾರಣದಿಂದ ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಇರುವೆ. ಇದೊಂದು ಬಿಟ್ಟರೆ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಮಧ್ಯೆ ಇನ್ನಾವ ಸಂಬಂಧವೂ ಇನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ."

"ದೇವಿ! ಇದೇನು?" - ದುಷ್ಯಂತನಿಗೆ ಆಘಾತ - "ನೀನಿನ್ನೂ ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಲಿಲ್ಲವೇ?"

"ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕ್ಷಮೆಗೆ ಅರ್ಥವಿದೆ ಮಹಾರಾಜ. ಆದರೂ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವಂತಿದ್ದರೆ ಇದೋ, ನಿನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿದ್ದೇನೆ."

"ಅಂದರೆ ದೇವಿ, ನೀನೇನು ನನ್ನ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಡಲೆಂದು ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀಯಾ? ಅಥವಾ ಇದು ಪ್ರತಿರೋಧವೋ?"

ಶಕುಂತಲೆಯ ದನಿಯಲ್ಲಿ ನೋವು ಇಣುಕಿತು, "ಇಲ್ಲ ಮಹಾರಾಜ, ನಾನು ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಡುವಷ್ಟು ಕಠಿಣ ಮನಸ್ಸಿನವಳಾಗಲೀ ಪ್ರತಿರೋಧ ಮಾಡುವಷ್ಟು ಸಣ್ಣ ಮನಸ್ಸಿನವಳಾಗಲೀ ಅಲ್ಲ. ದಯವಿಟ್ಟು ವಿವರಣೆ ಕೇಳಬೇಡ. ಶಕುಂತಲೆಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಲೌಕಿಕ ಪ್ರೇಮದ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುಹೋಯಿತು."

"ದೇವಿ" - ದುಷ್ಯಂತನ ಧ್ವನಿ ಈಗ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಪಿಸುತ್ತಿತ್ತು - "ನಾನು ನಿನ್ನೊಂದಿಗೆ ಕಠಿಣವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿದೆ ನಿಜ, ಆದರೆ ಅದು ನನ್ನ ತಪ್ಪಲ್ಲ. ದೂರ್ವಾಸ ಮುನಿಗಳ ಶಾಪದಿಂದ ಉಂಗುರವು ಕಳೆದುಹೋಗಿ ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಮಾಂದ್ಯವುಂಟಾಗಿ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಅನಾಹುತವಾಯಿತೆಂದು ಪೂಜ್ಯರಾದ ಮಾರೀಚರು ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೇ?"

ಶಕುಂತಲೆಯ ಬಾಡಿದ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ವಿಷಾದದ ಮುಗುಳ್ಳು ಮೂಡಿತು: "ತಾನು ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪಿನಿಂದ ಸುಲಭವಾಗಿ ಪಾರಾಗಲು ಪುರುಷನಿಗೆ ನೂರು ದಾರಿಗಳಿವೆ. ತನ್ನ ಅನುಚಿತ ವರ್ತನೆಯಿಂದ ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಆಗುವ ನೋವಿನ ಹೊಣೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೂ ಆತನಿಗೆ ಹಲವು ಮಾರ್ಗಗಳಿವೆ. ಪುರುಷ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದನೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಸಮಾಜ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸುವುದೂ ಇಲ್ಲ, ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನೂ ಲಜ್ಜಿತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ... ಮತ್ತು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನಾನೀಗ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಬಯಸುವುದೂ ಇಲ್ಲ." - ಮಾತು ಆಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಶಕುಂತಲೆ ಗಂಭೀರಳಾದಳು, "ನಾನು ಹೇಳುವುದಿಷ್ಟೆ: ಮುನಿಗಳ ಶಾಪದಂತಹ ಬಾಹ್ಯ ಕಾರಣಗಳಿಂದ, ಉಂಗುರವು ಕಳೆದುಹೋಯಿತೆಂಬ ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ನೆಪದಿಂದ, ಒಬ್ಬ ಗಂಡಸು ತಾನು ಪ್ರೀತಿಸಿದ, ಕೂಡಿದ. ಫಲಿಸಿದ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವುದಾದರೆ ಆ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಅಂಥವನನ್ನು ಕೂಡಲು ನನ್ನ ಆತ್ಮಸಮ್ಮಾನ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಹೆಣ್ಣಾಗಿ ನಾನು ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ವರಿಸ್ತಲಾರೆ. ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ನಿನಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹೇಳಲಾರೆ..."

ಹೊರಗಡೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಕತ್ತಲು ಪಸರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಭಾರವಾದ ಕಾಲುಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಅಸ್ಥಿರ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನಿಡುತ್ತ ಪುರುಷನಿಂದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಧೀರೋದಾತ್ತ ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠ ದುಷ್ಯಂತನು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಶಕುಂತಲೆಯ ಅಂತಃಪುರದಿಂದ ಹೊರಗೆ ನಡೆದನು.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

1. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ : ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗಳಿ
2. ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ : ಪ್ರೊ. ಎಲ್. ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿ ರಾವ್
3. ಸುವರ್ಣ ಕಥಾ ಸಂಕಲನ: ಸಂ: ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಹನೂರು, ಬಾನು ಮುಷ್ತಾಕ್
4. ಶತಮಾನದ ಸಣ್ಣಕತೆ : ಸಂ: ಬೊಳುವಾರು ಮಹಮದ್ ಕುಂಞ
5. ಶತಮಾನದ ಕಾವ್ಯ: ಸಂ: ಎಚ್. ಎಸ್. ವೆಂಕಟೇಶಮೂರ್ತಿ
6. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೋಶ : ಸಂ : ಡಾ. ರಾಜಪ್ಪ ದಳವಾಯಿ
7. ಡಾ. ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯ ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪುಟ-1: ಪ್ರ : ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ
8. ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರ್ವ: ಡಾ.ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿ

ಪ್ರಶ್ನೆ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸ್ವರೂಪ

ಒಟ್ಟು ಅಂಕಗಳು: 80

ಅವಧಿ: 3 ಗಂಟೆ

1. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಲ್ಲಿ 5ಕ್ಕೆ 4 ರಿಂದ 5 ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ. $5 \times 2 = 10$

(8 ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.)

2. ಕೆಳಗಿನ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ 2ಕ್ಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ.

$2 \times 5 = 10$

(4 ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು)

3. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಲ್ಲಿ 6ಕ್ಕೆ 10 ರಿಂದ 15 ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ. $6 \times 5 = 30$

(8 ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.)

4. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಲ್ಲಿ 3ಕ್ಕೆ 20 ರಿಂದ 25 ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ. $3 \times 10 = 30$

(5 ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.)

ಆಂತರಿಕ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮತ್ತು ಲಿಖಿತ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ:

ನಿರಂತರವಾದ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನವು ತರಗತಿಯ ಒಳಗಡೆ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ 20 ಅಂಕಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ವಿಭಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಸೆಮಿಸ್ಟರ್ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿನ ಲಿಖಿತ ಪರೀಕ್ಷೆ 80 ಅಂಕಗಳು, Formative Assessment ಹಾಗೂ Summative Assessment ಸೇರಿ ಒಟ್ಟು 100 ಅಂಕಗಳು.

ಕ್ರಮ ಸಂಖ್ಯೆ	ಮಾನದಂಡಗಳು	ಅಂಕಗಳು
1	ಸೆಮಿನಾರ್	05
2	ಪರೀಕ್ಷೆಗಳ ಮೂಲಕ ಆಂತರಿಕ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ	10
3	ನಿಯೋಜಿತ ಕಾರ್ಯ (ಎಫ್ ಎ)	05
	ಒಟ್ಟು (1+2+3)	20
	ಸೆಮಿಸ್ಟರ್ ಅಂತ್ಯದ ಪರೀಕ್ಷೆ (ಎಸ್ ಎ)	80
	ಒಟ್ಟು (ಎಫ್ ಎ+ಎಸ್ ಎ)	100

ಸಂಪಾದಕರು

ಡಾ. ಎಸ್.ಎಲ್. ಮಂಜುನಾಥ

ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ

ವಿಜಯ ಕಾಲೇಜು, ಜಯನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-560011.

ಪ್ರೊ. ಅರುಣ್ ಕುಮಾರ್. ವಿ

ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ

ವಿಜಯ ಕಾಲೇಜು, ಜಯನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-560011.

ಡಾ. ಚಲುವರಾಜು

ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ

ಸರ್ಕಾರಿ ಕಲಾ ಕಾಲೇಜು, ಬೆಂಗಳೂರು-560001.

ಡಾ. ನಂದಿನಿ ಎನ್

ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ

ಬಿ.ಇ.ಎಸ್ ಕಾಲೇಜು, ಜಯನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-560011